

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต

โดย

นายกุมพล บัวสุวรรณค์

นิติกรเชี่ยวชาญ

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชน และการเมือง รุ่นที่ 7

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556-2557

บทคัดย่อ

เรื่อง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายกมลพล บัวสุวรรณค์

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตที่ได้รับการดูแลจากบุตรหลานในครอบครัวเปลี่ยนมาเป็นที่พึ่งพาตนเองเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องดำเนินการวางแผนเสียตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะได้ไม่ตกเป็นภาระของผู้อื่นและสามารถใช้ชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างสุขสบายและมั่นคง ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่รัฐดำเนินการให้แก่ผู้สูงอายุของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และศึกษาระบบการประกันชีวิตของไทยในรูปแบบต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านทฤษฎี แนวคิด และการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ กลไก รูปแบบ และกระบวนการจัดสวัสดิการต่างๆที่รัฐได้จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกันชีวิต และทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลประโยชน์ต่างๆ ที่เหมาะสมและประโยชน์ที่จะได้รับสูงสุด

ผลการวิจัยการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต รูปแบบของการประกันชีวิตที่เหมาะสม คือ การประกันชีวิตแบบบำนาญ (Annuity) ซึ่งบริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้เมื่อครบกำหนดเป็นรายเดือนหรือเป็นรายปี แต่ปัจจุบันได้มีการพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วยการนำเอาผลประโยชน์อื่นๆจ่ายเพิ่มเติม ได้แก่ กรณีเสียชีวิตก่อนกำหนดหรือตกเป็นผู้สูญเสียความสามารถในการหารายได้ รวมทั้งการชดเชยอัตราเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ผู้สูงอายุที่จัดทำแผนการออมเงินโดยวิธีนี้จะได้รับประโยชน์ในวัยสูงอายุอย่างแท้จริง เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ได้เงินใช้ หากเสียชีวิตเงินที่ออมไว้ก็ไม่สูญไปไหนหายาก็จะได้รับคืนเหมือนกับการรับมรดก จำนวนเงินที่ผู้สูงอายุต้องการได้รับก็สามารถกำหนดได้ด้วยตนเองทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการออมจำนวนเงินที่ได้รับจะเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อชดเชยอัตราเงินเฟ้อ ทำให้ผู้ที่มีอายุยืนไม่เดือดร้อนจากเงินเฟ้อ และเมื่อครบกำหนดอายุ 90 ปี ก็จะได้รับเงินที่ออมไว้ทั้งจำนวนคืนจนครบเพื่อนำไปใช้จ่ายได้อีกต่อไป

คำนำ

การวิจัยศึกษาเรื่อง “การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต” นี้ เป็นความต้องการของผู้วิจัย ที่จะนำเสนอผลการวิจัยว่ารูปแบบการประกันชีวิตแบบใดที่เหมาะสม และได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดสำหรับผู้ที่จะวางแผนการทางด้านการเงิน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ศึกษาได้เคยทำงานที่กรมการประกันภัยยาวนาน จึงมีความรู้และความเข้าใจในรูปแบบต่างๆของการประกันชีวิตเป็นอย่างดี ผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นแนวทางการออมด้วยระบบการประกันชีวิตนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคมทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ

(นายกมล พล บัวสุวรรณค์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ	8
ทฤษฎี	8
แนวความคิด	22
การจัดระบบสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
บทที่ 3 ระบบการประกันชีวิต	64
หลักการประกันชีวิต	64
แบบของการประกันชีวิต	68
สิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการประกันชีวิต	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยการประกันชีวิต	103
การวางแผนทางการเงินของผู้สูงอายุ	103
เปรียบเทียบผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ของการประกันชีวิต	112
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	118
สรุป	118
ข้อเสนอแนะ	120
บรรณานุกรม	122
ภาคผนวก	125
ภาคผนวก ก กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	126
ภาคผนวก ข ตัวอย่างข้อความเงื่อนไขกรมธรรม์แบบบำนาญ	137
ประวัติย่อผู้วิจัย	139

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 จำนวนประชากรรวม จำนวนประชากรสูงอายุ สัดส่วนของประชากรสูงอายุ และอายุมัธยฐานของประชากร พ.ศ. 2503-2573	30
2-2 เงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลของกองทุนผู้สูงอายุปี พ.ศ.2552	54
2-3 หลักเกณฑ์การจ่ายเงินสมทบให้แก่สมาชิก กอช.	56
3-1 อัตราเบี้ยประกันชีวิต	82
3-2 อัตราเบี้ยประกันภัย	84
3-3 อัตราเบี้ยประกันภัย	85
3-4 อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี	87
3-5 อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี	88
3-6 อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี	89
3-7 อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี	90
3-8 อัตราเบี้ยประกันภัยรายปีแบบสะสมทรัพย์ ทุนประกัน 100,000 บาท อายุ 35 ปี	91
4-1 ผู้ประกันตนอายุ 55 ปีบริบูรณ์สิ้นสุดสภาพการเป็นลูกจ้างวันที่ 28 พฤศจิกายน 2547 ขึ้นค่าขอรับประโยชน์ทดแทน ในวันที่ 10 ธันวาคม 2547 เจ้าหน้าที่วินิจฉัยในวันเดียวกัน โดยมีรายการนำส่งเงินสมทบกรณีชราภาพของผู้ประกันตน	106
4-2 วิธีคำนวณผลประโยชน์ตอบแทน	107

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 จำนวนประชากรรวมและจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (ต่อ 1,000 คน) พ.ศ.2503-2573	30
2-2 ร้อยละการเพิ่มประชากรรวมและประชากรอายุ 60 + ระหว่าง พ.ศ.2538-2573 คำนวณโดยใช้ประชากร ปี พ.ศ.2523 เป็นฐาน	32
2-3 ความเร็วของการสูงอายุทางประชากร : จำนวนปีที่สัดส่วนประชากรอายุ 65 ปี ขึ้นไปจะเพิ่มจาก 7% เป็น 14%	33
3-1 แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์	69
3-2 แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบตลอดชีพ	71
3-3 แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา อ้างอิง (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536 : 29)	73
3-4 แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบเงินรายปี หรือแบบบำนาญ อ้างอิง (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536 : 31)	75
3-5 แผนผังการประกันชีวิต อ้างอิง (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536 : 32)	79
3-6 ตัวอย่างที่ 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาคุ้มครองไปถึง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่าง ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 70 ปี)	80
3-7 ตัวอย่างที่ 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 7 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 50 ปี)	81
3-8 ตัวอย่าง 3 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 7 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิต มีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 50 ปี)	83

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
3-9 ตัวอย่าง 4 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 15 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 20 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	84
3-10 ตัวอย่าง 5 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 12 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 18 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	86
3-11 ตัวอย่าง 6 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	87
3-12 ตัวอย่าง 7 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 3 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 10 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	88
3-13 ตัวอย่าง 8 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 12 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	89
3-14 ตัวอย่าง 9 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 15 หรือ 18 หรือ 21 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 หรือ 18 หรือ 21 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)	90
3-15 ตัวอย่าง 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 96 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-50 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้	92
3-16 ตัวอย่าง 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 60 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-55 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้	94

สารบัญแผนภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
3-17 ตัวอย่าง 3 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบ้านานู ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-50 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้	95
3-18 ตัวอย่าง 4 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบ้านานู ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-55 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้	97
3-19 ตัวอย่างที่ 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบ้านานูรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 2 ของทุน	99
3-20 ตัวอย่างที่ 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบ้านานูรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 1 ของทุน	101
4-1 การเก็บเงินออมไว้แล้วฝากกินดอกเบี้ยจากธนาคาร	108
4-2 การเก็บเงินออมไว้แล้วนำเงินจำนวนนั้นมาใช้ทุกเดือน	109
4-3 การเก็บเงินออมโดยใช้ระบบการประกันชีวิต	110
4-4 ตารางเปรียบเทียบการวางแผนเงินออม โดยวิธีที่ 1-วิธีที่ 3	111
4-5 ตัวอย่าง กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบ้านานูควบสะสมทรัพย์ เช่น กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบ้านานูรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 2 ของทุน	115

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยปัจจุบันโครงสร้างของประชากรโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภูมิภาคต่างๆทั่วโลกกำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะที่ประเทศจีนก็กำลังประสบปัญหาเช่นกัน ในบรรดาประเทศเหล่านี้มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเพียงแค่ว่าในเวลาเพียงหนึ่งช่วงอายุคนเท่านั้น สำหรับประเทศไทยก็ประสบปัญหาผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งขณะนี้สังคมไทยกำลังถึงจุดเปลี่ยนที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) อย่างเต็มตัวแล้ว ทั้งนี้ การที่ประเทศไทยจะถูกจัดให้อยู่ใน “สังคมผู้สูงอายุ” ประเทศนั้นจะต้องมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างของประชากรในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก “ผู้สูงอายุ” หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และจากการเปิดเผยของกระทรวงสาธารณสุข เผยว่าผู้สูงอายุชาวไทยเพิ่มปีละ 5 แสนคน คาดว่าในปี 2568 ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” โดยจะมีผู้สูงอายุ 1 คน ในประชากรทุกๆ 5 คน (กระทรวงสาธารณสุข,ออนไลน์, 2557)

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่าประเทศไทยได้ถูกจัดให้เป็นประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 นั่นคือประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายुर้อยละ 10.4 ในปี 2548 ส่วนในปี 2549 ไทยมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนร้อยละ 10.5 ต่อมาในปี 2550 จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,อัดสำเนา,2557: 1) ปัจจุบัน ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2557 ประเทศไทยมีประชากรจำนวน 64,871,000 คน เป็นผู้ที่มิอายุเกิน 60 ปี จำนวน 9,928,000 คน คิดเป็นร้อยละ 14 (มหาวิทยาลัยมหิดล,ออนไลน์, 2557 : 1) จากการคาดการณ์สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุของไทยจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคตข้างหน้า โดยในปี พ.ศ. 2560 จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวน 11,404,000 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.4 ของประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2565 หรืออีก 8 ปีข้างหน้า ประชากรผู้สูงอายุจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 13,928,000 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18

ของประชากรทั้งหมด และเมื่อถึงปี พ.ศ. 2568 หรืออีก 11 ปีข้างหน้า จำนวนประชากรผู้สูงอายุของ ไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 15,452,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ หากในอนาคตอีก 15-20 ปี ข้างหน้าตัวเลขผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างที่มีการคาดการณ์ไว้ ประเทศไทย จะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ ผู้สูงอายุจะมีสัดส่วน 1 ใน 5 ของคนทั้งประเทศ

การที่จำนวนประชากรผู้สูงอายุของไทย มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีสาเหตุมาจากหลายๆ ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการที่ปัจจุบันคนไทยนิยมอยู่เป็น โสดมากขึ้น และแต่งงานช้าลง บางครอบครัว แต่งงานแล้ว ไม่นิยมมีบุตรหรือเมื่อแต่งงานแล้วเกิด การหย่าร้าง ส่งผลให้อัตราการเกิดลดต่ำลง นอกจากนี้การที่ปัจจุบัน วิทยาการทางการแพทย์พัฒนามากขึ้น คนหันมาใส่ใจในเรื่องสุขภาพ เลือktanอาหารการกินที่มีประโยชน์และให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย ทำให้คนไทยมีอายุ ยืนยาวมากขึ้นส่งผลให้สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตามการที่ไทยต้อง ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว จะส่งผลให้วิถีชีวิตในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐจึงควรต้องมีมาตรการออกมารองรับ เพื่อลด ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากการที่คนวัยแรงงานต้องปรับเปลี่ยนเข้าสู่วัยสูงอายุเป็น จำนวนมากโดยไม่มีการทดแทนจะส่งผลให้เกิดการพึ่งพาของคนสูงอายุ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ ระบบเศรษฐกิจและสังคมจนกลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อการพัฒนาประเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, อัดสำเนา, 2557 : 1)

ความเป็นอยู่ของสังคมผู้สูงอายุในโลกนี้จะมีสองลักษณะคือในสังคมเอเชียและลาติน อเมริกาผู้สูงอายุจะอาศัยและได้รับการดูแลจากบุตรหลานแต่ในสังคมผู้สูงอายุในยุโรป ทวีปอเมริกา ตอนเหนือ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผู้สูงอายุจะอยู่โดยลำพังโดยต้องพึ่งพาตนเอง สำหรับสังคม ผู้สูงอายุไทย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.3) ยังอาศัยอยู่กับลูกหลานในครอบครัว ร้อยละ 3.1 อยู่ใน ครอบครัวเดี่ยว และที่เหลือร้อยละ 31.0 ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.7 ไม่มีปัญหาต่อการอยู่ตามลำพังคนเดียว แต่ร้อยละ 21.8 มีปัญหาทางด้านการเงิน จากข้อมูลดังกล่าว แสดงว่าปัจจุบันการอยู่ตามลำพังคนเดียวของประชากรไทยมีจำนวนไม่น้อย และมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิ ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น จำนวนผู้เป็น โสดหรือเป็น หม้ายเพิ่มขึ้น ลูกแยกออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นฐานของลูกเพื่อการประกอบ อาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น (อมรา สุนทรธาดา, อัดสำเนา 2553 : 1)

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 9 (5) อำนาจหน้าที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยกำหนดให้มี อำนาจในการกำหนดระเบียบการจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ และในมาตรา 22 (2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่การอนุมัติการจ่ายเงิน

เพื่อคุ้มครองการส่งเสริม การสนับสนุนและการอนุวัติ การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ และในมาตรา 11 (11) เดิมเป็นข้อความว่า “การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม” นั้นให้แก้ไขว่า “การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” เพื่อให้ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลซึ่งมี อายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, อดิศำเนา 2557 : 1)

กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ นั้น โดยใช้ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นฐาน โดยผ่านการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้แก่ องค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบ คือกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ภาคเอกชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทางด้านบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการ เมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน (เบี้ยยังชีพ) พ.ศ. 2536 เพื่อให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน เดือนละ 200 บาท นับเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดสวัสดิการสังคม แก่ผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ ส่วนเบี้ย ยังชีพสำหรับผู้สูงอายุนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรม ประชาสงเคราะห์เดิม และ องค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ยึดถือระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 คุณสมบัติพื้นฐานของผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพคือ ประการแรก คือ มีภูมิลำเนาในเขต พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประการที่สองคือ มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือถูก ทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูหรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ที่ ได้รับความเดือดร้อนกว่าหรือผู้ที่มีปัญหาซับซ้อนหรือผู้ที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารยากต่อ การเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นผู้ได้รับการพิจารณาก่อน ต่อมาจากมติคณะรัฐมนตรีการปรับเพิ่มเงิน สงเคราะห์เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุอนุวัติเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 นั้น ได้ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์ เพื่อการยังชีพผู้สูงอายุเป็นคนละ 500 บาทต่อเดือน อีกทั้งในทางปฏิบัติองค์กรบริหารการปกครอง ส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพทางการคลังสามารถเพิ่มจำนวนเงินต่อเดือน แต่รวมแล้วไม่เกิน 1,000 บาท เพื่อให้เพียงพอต่อสภาวะการดำรงชีพในปัจจุบัน หรืออาจเพิ่มจำนวนผู้รับเบี้ยยังชีพได้โดยใช้ งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง (กระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์, อดิศำเนา 2557 : 1)

ในระบบสากลต่างประเทศเช่นในสหรัฐอเมริกา หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น นอกจากรัฐบาลจะได้เข้ามาจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแล้ว บทบาทภาคเอกชนก็มีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะในระบบธุรกิจการประกันภัยซึ่งมีรูปแบบหลากหลาย และบางรูปแบบเป็นที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการเตรียมการรองรับเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น การประกันชีวิตรูปแบบบำนาญสงเคราะห์ หรือการประกันชีวิตรูปแบบสะสมทรัพย์ซึ่งผู้ทำประกันชีวิตจะได้รับผลประโยชน์จากการสะสมเงินที่ประกอบอาชีพได้ในวัยหนุ่มสาว แล้วนำไปใช้เพื่อการยังชีพหรือเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงและมีความเป็นอยู่ที่ดีในบั้นปลายของชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยลูกหลานและไม่ทำให้เป็นภาระต่อสังคมหรือการขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล

การวางแผนเพื่อรองรับให้ผู้สูงอายุให้มีความพร้อมอยู่ลำพังตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสวัสดิการจากรัฐหรืออาศัยลูกหลานเลี้ยงดู ในสังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยการสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมให้ความรู้ในการเก็บออมในวัยทำงาน เพื่อมีเงินเพียงพอไว้ใช้จ่ายในเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในต่างประเทศหลายประเทศได้ให้ความสำคัญและประชาชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การสร้างความมั่นคงในผู้สูงอายุด้วยระบบการออมหรือการประกันชีวิตในต่างประเทศประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุ และขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็มีความมั่นคงและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีโดยไม่ต้องพึ่งบุคคลอื่นในการดำรงชีวิตของตน

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในการวางแผนการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการวางแผนในด้านการเงินเพื่อการเตรียมตัวที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมั่นคงและไม่มีความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาทางการเงินสำหรับการดำรงชีวิตในช่วงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีและมีความสุขในบั้นปลายชีวิต นอกจากนี้ ยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลและจัดหาสวัสดิการที่เพียงพอต่อจำนวนประชากรผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญ และหันมาสนับสนุนการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่รัฐดำเนินการให้แก่ผู้สูงอายุของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาระบบการประกันชีวิตของไทยรวมรูปแบบการทำประกันชีวิตและผลประโยชน์ที่ผู้อุปถัมภ์พึงได้รับอยู่ในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบและผลประโยชน์ที่ผู้สูงอายุพึงจะได้รับอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดในการสร้างรายได้ในวัยสูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต
4. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต
5. เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปสู่การเสนอแนะให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจต่อการทำประกันชีวิตเพื่อการสร้างรายได้ในสังคมผู้สูงอายุ
6. เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปสู่การเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันให้ภาคธุรกิจการประกันชีวิตสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบของการประกันชีวิตที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการทำประกันชีวิตของประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบของระบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่รัฐดำเนินการให้แก่ผู้สูงอายุของไทยในปัจจุบัน
2. ศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบระบบการประกันชีวิตที่มีอยู่ในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ
3. ศึกษาวิเคราะห์การทำประกันชีวิตในรูปแบบที่เหมาะสมและเกิดผลประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ทฤษฎี แนวคิด และการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ หลักไถ รูปแบบ และกระบวนการจัดสวัสดิการต่างๆที่รัฐได้จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบต่างๆ รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำประกันชีวิต รวมทั้งศึกษาจากรายงานวิจัย ตำรา บทความความต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลประโยชน์ต่างๆโดยมุ่งวิเคราะห์ความชัดเจนความเหมาะสมกับเนื้อหาที่กรอบเวลา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. จะทำให้ได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบของการประกันชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เอาประกันชีวิตที่ต้องการทำประกันชีวิตเพื่ออนาคตในยามเข้าสู่วัยสูงอายุ
2. ได้แนวคิดในการกำหนดนโยบายเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ที่เข้าสู่วัยสูงอายุโดยการนำเอาระบบการประกันชีวิตมาใช้ อันจะเป็นการแบ่งเบาภาระและเกิดประโยชน์ต่อการกำหนดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการของรัฐ
3. จะได้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนในการที่จะทำให้เกิดความมั่นคงต่อชีวิตเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยการทำประกันชีวิตที่มีรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

คำจำกัดความ

ผู้สูงอายุ	หมายถึง	ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
สังคมผู้สูงอายุ	หมายถึง	การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปรวมทั้งเพศชายและเพศหญิงมากกว่า 10% ของประชากรทั้งประเทศ หรือประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี เกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ
สวัสดิการสังคม เป็น	หมายถึง	การปฏิบัติจัดทำทั้งหลาย ไม่ว่าจะโดยส่วนราชการหรือเอกชน การปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลครอบครัว กลุ่มชน และชุมชนให้มีมาตรฐานการครองชีพอันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพึงพอใจโดยมุ่งให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป
การประกันชีวิต	หมายถึง	การที่คนกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันเพื่อช่วยกันเฉลี่ยเงินจ่ายให้แก่ประสพภัยอันเกิดจากการตาย การสูญเสียอวัยวะ การทุพพลภาพ การเจ็บป่วย หรือการไม่มีรายได้ในยามแก่ชราโดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเก็บรวบรวมเงินเฉลี่ยแล้วนำไปจ่ายแก่ผู้ประสพภัย
รูปแบบและเงื่อนไข ของสัญญาประกันชีวิต	หมายถึง	ข้อกำหนดในกรมธรรม์ประกันภัยที่มีไว้ให้ผู้สัญญาทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยต้องถือปฏิบัติตาม

กรมธรรม์ประกันภัย	หมายถึง	ผู้รับประกันภัยตกลงรับประกันภัยแล้วจะออกกรมธรรม์ประกันภัยที่มีข้อความตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เอาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อเป็นหลักฐานต่อไป
ผู้เอาประกันภัย	หมายถึง	บุคคลทั่วไปที่ทำหน้าที่เปิดเผยข้อความจริงเกี่ยวกับตนเองเพื่อประโยชน์กับผู้รับประกันภัยว่าจะรับหรือไปรับประกันภัย ตลอดจนมีหน้าที่ชำระเบี้ยประกันภัยตามจำนวนที่ได้ตกลงกันไว้ และเมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ตกลงกันไว้ผู้เอาประกันภัยก็มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามที่ตกลงกันไว้
ผู้รับประกันภัย	หมายถึง	บริษัทประกันภัยซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณารับประกันภัยรับเบี้ยประกันภัย ตลอดจนชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามที่ระบุไว้ในสัญญา
ผู้รับผลประโยชน์ ทุนประกันชีวิตหรือจำนวนเงิน ที่เอาประกันภัย	หมายถึง	บุคคลที่ได้รับค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นทายาทของผู้เอาประกันภัย
	หมายถึง	จำนวนเงินที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาประกันภัยเมื่อเกิดภัยตามที่ได้ระบุไว้กับผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนคือ เงินตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยผู้รับประโยชน์หรือทายาทของผู้เอาประกันภัย

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวความคิด และการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ

ทฤษฎี

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสูงอายุ

การสูงอายุของบุคคล นั้น เป็นไปตามธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยง การเกิดการแก่ และการตายได้ ซึ่งเป็นสัจจะธรรมที่พระพุทธเจ้าพระองค์ท่านได้ตรัสไว้ว่า สองพันปีที่ผ่านมา คำว่า การสูงอายุ ในภาษาอังกฤษ ใช้ได้หลายคำ เช่น Ageing หรือ Geriatric หรือ Gerontology ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งที่มีการศึกษาความแก่ของมนุษย์โดยได้กล่าวถึงทฤษฎีต่างๆที่เกิดภาวะ สูงอายุขึ้นดังต่อไปนี้ (ภาณุ อดกถัน 2551: 1)

1. ทฤษฎีทางชีววิทยา (Biological Theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่ามนุษย์ประกอบด้วย องค์ประกอบใหญ่ๆ 3 อย่าง คือ เซลล์ที่สามารถเพิ่มตัวเองตลอดชีวิต เซลล์ที่ไม่สามารถแบ่งตัวเอง และองค์ประกอบอื่นๆ ที่ไม่ใช่เซลล์ จากทฤษฎีทางชีววิทยาของการสูงอายุจะพบว่าในแต่ละทฤษฎี นั้นก็ได้พยายามที่จะค้นหาความจริงเพื่อนำมาอธิบายว่าการสูงอายุหรือความแก่ เป็นผลจากสิ่งใด ในการนำทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้ไปใช้ผู้ศึกษาแต่ละคนมีแนวความเชื่อในเรื่องใด ล้วนแต่จะนำแนวคิด ของทฤษฎีไปประกอบการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับความแก่มากมาย แต่ก็ยังไม่มีข้อสรุปใดที่สามารถนำไปใช้อธิบายทั่วไปได้ ทราบแต่เพียงว่ากระบวนการชราภาพ หรือความแก่ของเซลล์ต่างๆ เป็นปฏิกิริยาซับซ้อนเกี่ยวข้องกับพันธุกรรม การเผาผลาญฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน ระบบประสาท ต่อมไร้ท่อ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบในเซลล์ เนื้อเยื่อ และอวัยวะเท่านั้น โดยมีรายละเอียดพอสังเขป ดังนี้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2554 : 6)

1.1 ทฤษฎีด้านพันธุกรรม (Genetic Theory) ประกอบด้วย ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolution theory) หรือ ทฤษฎีเซลล์ (Cell Theory) ร่วมกันอธิบายว่าสิ่งมีชีวิตต่างก็มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการตลอดเวลาทฤษฎีนาฬิกาชีวิต (Biological clock) หรือทฤษฎีการถูกกำหนด (Programming Aging Theory) อธิบายว่าอายุขัยของคนถูกกำหนดไว้แล้วโดยรหัสทางพันธุกรรม(Gene) ถ้าบรรพบุรุษมีอายุยืน ลูกหลานก็มีอายุยืนยาวตามไปด้วยทฤษฎีนี้เชื่อว่านาฬิกาชีวิตจะอยู่ในนิวเคลียสและ โปรโตพลาสซึมของ cell ในร่างกายทฤษฎีการกลายพันธุ์ (Somatic Mutation Theory) เกิดจากการได้รับรังสีที่ละเอียด ที่ละน้อยเป็นประจำ จนเกิดการเปลี่ยนแปลง DNA (Deoxyribonucleic Acid) และเกิดการ ผันแปรของเซลล์หรืออวัยวะในระบบต่าง ๆทำให้เกิดการแบ่งตัวผิดปกติ (Mutation) เกิดมีโรคร้าย

ไข้เจ็บหรือเกิดมะเร็งทฤษฎีการสะสมความผิดพลาดของ Cell (Error Theory) หรือทฤษฎีโมเลกุล (Molecular Theory) อธิบายว่า ความแก่เกิดจากนิวเคลียสของ Cell มีการถ่ายทอด DNA ที่ผิดปกติไปจากเดิม ทำให้ Cell ใหม่ที่ได้แตกต่างไปจากเดิมและกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมและร่างกายจะสร้างภูมิคุ้มมาต่อต้าน เป็นผลให้ Cell เสื่อมสลาย และทำหน้าที่ไม่ได้

1.2 ทฤษฎีอวัยวะ (Organ Theory) อธิบายกระบวนการแก่ว่าเมื่ออวัยวะมีการใช้งานย่อมจะมีความเสื่อมเกิดขึ้น ขอเสนอทฤษฎีในกลุ่ม ดังนี้ทฤษฎีความเสื่อมโทรม (Wear and Tear Theory) ความแก่เป็นกระบวนการเกิดขึ้นเองเมื่ออวัยวะมีการใช้งานมากย่อมเสื่อมได้ง่ายและเร็วขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น ข้อจำกัดของทฤษฎีนี้คืออวัยวะส่วนใดของร่างกายที่ไม่ค่อยได้ทำงานจะเสื่อมสภาพไปก่อนในขณะที่อวัยวะส่วนอื่นๆ ที่ทำงานกลับขยายใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ตามทฤษฎีสนับสนุนด้วยว่าขณะที่ cell ใช้งานจะเกิดการผลิสารแล้วใช้ เช่น Lipofuscin สะสมไว้ สารนี้เอง เป็น โปรตีนที่เหลื่อใช้จากการเผาผลาญอาหาร (lipoprotein) ซึ่งจะมีคุณสมบัติไม่ละลาย หน้าที่ไม่ทราบชัดเจน ในวัยสูงอายุจะมีสารนี้สะสมมากบริเวณตับ, หัวใจ ,รังไข่, cell ประสาทและเมื่อมีสารนี้มากถึงระดับหนึ่ง อวัยวะจะไม่สามารถทำงานได้ และมีการเสื่อมถอยทฤษฎีระบบประสาทและต่อมไร้ท่อ (Neuroendocrine Theory) เมื่อเข้าสู่วัยชรา การทำงานของระบบประสาทจะลดลง Reflex ต่างๆ จะเชื่อมโยงความจำจะเสื่อมลง ต่อมไร้ท่อทำงานลดลงเช่น Insulin จะผลิตน้อยลงเกิดเป็นเบาหวานขึ้นได้ในผู้สูงอายุทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (Immunological Theory) เชื่อว่าเมื่ออายุมากขึ้นการสร้างสารภูมิคุ้มกัน ตามปกติจะลดลงเพราะอวัยวะที่มีส่วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่างๆ เช่น ในกระดูกต่อมไทมัส, ระบบน้ำเหลือง, ตับ และม้ามเสื่อมสภาพและจะสร้างภูมิคุ้มกันชนิดทำลายตนเอง (Autoimmune) มากขึ้น ทำให้ร่างกายอ่อนแอเจ็บป่วย ซึ่งโรคที่พบได้บ่อยคือ มะเร็ง Diabetes Mellitus, atherosclerosis, hypertension, rheumatic heart disease สาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ความสามารถในการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันในผู้สูงอายุลดลงยังสรุปไม่ได้แน่ชัดแต่ระบบภูมิคุ้มกันที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ T - cell dependent มีหน้าที่ลดลงจึงทำให้เป็นสาเหตุให้มีการเกิด โรคจำพวก มะเร็ง และ โรคในระบบอิมมูโน Macrophage มีหน้าที่ในการป้องกันตนเองต่อสู้กับเชื้อโรค จำนวน Macrophage ไม่ได้ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น B - cell จำนวนยังคงสูงอยู่แต่การตอบสนองต่อการกระตุ้นของ Antigen จำนวนลดลง

1.3 ทฤษฎีสรีรวิทยา (Physiological Theory) อธิบายกระบวนการแก่ในลักษณะการทำงานของอวัยวะต่างๆ ของร่างกายประกอบด้วยทฤษฎีบ่อยๆดังนี้ ทฤษฎีความเครียดและการปรับตัว (Stress Adaptation Theory) เชื่อว่าความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มีผลทำให้ Cell ตายบุคคลเมื่อเผชิญกับความเครียดบ่อยๆ จะทำให้เข้าสู่วัยชราได้เร็วขึ้นเมื่อคนอยู่ในภาวะเครียดร่างกายจะตอบสนอง โดยไฮโปทาลามัส และพิทูอิทารีถูกกระตุ้นให้หลั่ง Adreno corticotropic

Hormone ไปกระตุ้น Adrenal Cortex และ Adrenal Medulla ให้หลั่งสาร Cortisol Aldosterone และ Epinephrine ซึ่งจะทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงขึ้น ช่วยให้ร่างกายดำรงชีวิตอยู่ในภาวะเครียดได้แต่ถ้าร่างกายต้องเผชิญกับภาวะนี้มากๆ อาจเสื่อมและทำงานผิดปกติได้ทฤษฎีสะสมของเสีย (Waste Product Accumulation) เมื่อสิ่งมีชีวิตอายุมากขึ้นของเสียจะถูกสะสม ทำให้ cell เสื่อมและตายเพิ่มขึ้นสารที่พบได้แก่ Lipofuscin ซึ่งเป็นสารสีดำ ไม่ละลายน้ำเป็นสารประกอบจำพวก Lipoprotein ดังที่กล่าวไปแล้วทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) กล่าวถึงกระบวนการออกซิเดชันของ O₂ ที่ไม่สมบูรณ์ในกระบวนการเผาผลาญสารจำพวก โปรตีน, คาร์โบไฮเดรตและอื่นๆ ทำให้เกิดอนุมูลอิสระ (Free Radical substance) ซึ่งสามารถทำลายผนัง cell โดยโมเลกุลของอนุมูลอิสระเมื่อแตกออกเป็นอิสระจะจับกับโมเลกุลอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทำให้โครงสร้างและหน้าที่ของ Cell เปลี่ยนไปอนุมูลอิสระเกิดได้จากสาเหตุอื่น ๆ ได้อีก เช่นมลภาวะเป็นพิษ,รังสี,อาหาร,บุหรี่ และเชื่อกันว่าสารจำพวกวิตามิน A,C และ E ช่วยลดการเกิดและการทำงานของสาร Free Radical ได้ทฤษฎีการเชื่อมไขว้ (Cross link Theory on cross link of collagen T.) เชื่อว่าเมื่อชรา สาร Fibrous Protein จะเพิ่มขึ้น และจับตัวกันมากขึ้นทำให้ collagen Fiber หดตัวขาดความยืดหยุ่นและจับกันไม่เป็นระเบียบมีผลให้ cell ตายและเสียหายที่กระบวนการนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในระดับ DNA ของ cell โดยสาร cross link ที่เกิดจากปฏิกิริยาทางเคมีจะทำให้ DNA มีการเปลี่ยนแปลงและเชื่อม ปัจจุบันเชื่อกันว่าสารเคมีพวก lathyrogens ,prednisolone และ penicillamine จะช่วยลดปฏิกิริยาการเกิดสาร Cross link ได้ นอกจากนี้ที่กล่าวมาข้างต้นมีความเชื่อที่เกี่ยวกับรังสีอัลตราไวโอเล็ตที่มีผลต่อความชราและการเปลี่ยนแปลงในระดับสรีระวิทยา ทำให้ผิวหนังเกิดริ้วรอย (Wrinkling) ที่เรียกว่า Solar Elastosis ซึ่งเกิดจากการแทนที่ของ collagen ด้วย Elastin (ลักษณะเปราะ เหี่ยว แดงเป็นขุย) และยังมีผลให้เกิดมะเร็งผิวหนังได้ด้วยอีกทฤษฎีหนึ่งเชื่อกันว่า ภาวะโภชนาการการบริโภคอาหารให้ได้สัดส่วนทั้งปริมาณและคุณภาพจะช่วยให้ชีวิตยืนยาวกล่าวโดยสรุปทฤษฎีกลุ่มนี้อธิบายความสัมพันธ์ของปฏิกิริยาทางเคมีในร่างกายกับกระบวนการแก่ชราที่ได้อีกคือ การลดกระบวนการเผาผลาญอาหารในร่างกายโดยจำกัดอาหารจำพวกโปรตีนคาร์โบไฮเดรต ไขมัน และบริโภคอาหารจำพวกผักและผลไม้ จะช่วยให้อายุยืนยาว

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเจริญทางด้านจิตวิทยา ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการมีอายุในจิตวิทยาในเรื่องชราว่า พบว่า ไม่อาจสรุปได้ว่าชราจะเสื่อมลงตามวัย ส่วนในเรื่องความจำและการเรียนรู้ได้มีการศึกษาถึงความจำและการเรียนรู้เป็นสิ่งที่จะต้องควบคู่กันไป จากการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีความสามารถในการเรียนรู้ได้ดีเท่ากับคนอ่อนวัยแต่ต้องใช้เวลานานกว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาต่อการเรียนรู้ คือ ความเครียด อันเป็นผลมาจากระบบประสาทและสรีระวิทยาของบุคคล การสูญเสียความจำและ

ความสามารถในการเข้าใจและแรงจูงใจ จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้แรงจูงใจในการทำงานมากกว่าบุคคลวัยอื่นเลย แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีเซลล์ประสาทในสมองตายเป็นจำนวนมากแต่ขณะเดียวกันก็สะสมประสบการณ์อันเกิดจากการเรียนรู้ไว้มากเช่นกัน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าถ้าผู้สูงอายุมีประสบการณ์ที่ดีในอดีตได้รับการยอมรับดี มีสภาพอารมณ์ที่มั่นคง ก็จะส่งผลต่อวัยที่สูงขึ้น ทำให้มีความรอบคอบสุขุมตามขึ้นด้วย แนวคิดทางจิตวิทยา ได้เชื่อมโยงเอาทฤษฎีทางชีววิทยา และสังคมวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้องกับด้วยโดยเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวของความนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจ แรงจูงใจ การเปลี่ยนแปลงไปของอวัยวะรับสัมผัสทั้งปวงตลอดจนสังคมที่คนชราชั้นๆ อาศัยอยู่สำหรับตัวอย่างทฤษฎีทางจิตวิทยา ได้แก่

2.1 ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Epigenetic Theory) หรือทฤษฎี Psychosocial Developmental Stage ของอีริกสัน อธิบายถึงการพัฒนาของคนซึ่งแบ่งได้เป็น ๘ ระยะตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุ พัฒนาการในระยะที่ 7 เป็นช่วงของวัยกลางคนและระยะที่ 8 เป็นช่วงของวัยสูงอายุ ซึ่งระยะที่ 7 แบ่งที่ช่วงอายุระหว่าง 40-59 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความทะเยอทะยาน มีความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ต้องการสร้างความสำเร็จในชีวิต ถ้าประสบความสำเร็จก็จะรู้สึกพอใจในความมั่นคงภาคภูมิใจและสืบทอดไปยังรุ่นลูกหลานแต่ถ้าไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตช่วงนี้ก็กลายเป็นคนที่มีชีวิตเหง่องหงอย เบื่อขาดความกระตือรือร้น และขั้นที่ 8 เป็นช่วงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปอีริกสันอธิบายว่าเมื่อถึงขั้นนี้แล้วบุคคลจะต้องพัฒนาความรู้สึกได้ว่าตนได้กระทำกิจต่างๆ ที่ควรทำเสร็จสิ้นตามหน้าที่ของตนแล้ว ยอมรับได้ทั้งความสำเร็จสมหวังและผิดหวัง (ปล่อยาง) ทำใจยอมรับความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นอย่างที่เขาเป็นและมีความพอใจในชีวิตของตนตรงกันข้ามกับผู้สูงอายุที่จมอยู่กับความหลังอาลัยอาวรณ์ยอมรับอดีตไม่ได้ (ปล่อยางไม่สำเร็จ) ก็คิดแต่เพียงว่ามีเวลาน้อยลงไปทุกทีไม่สามารถทำอะไรใหม่ๆ เพื่อแก้ไขอดีตที่ผิดพลาดไป กลัวความตายที่กำลังสืบคลานเข้ามาใกล้กลุ่มนี้จะมีความรู้สึกเศร้าสร้อยสิ้นหวังและหลีกเลี่ยงชีวิต บางรายอาจคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งความพอดีระหว่างความมั่นคงทางใจและความสิ้นหวัง ทำให้คนเกิดความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทัน โลกและชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งพึงปรารถนาที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้ดังคำกล่าวที่ว่า “Wisdom is the virtue that develops out of the encounter of integrity and despair on the last stage of life. Wisdom, then, is detached concern with life itself in the face of death itself” ลักษณะความขัดแย้งทางจิตสังคมที่เกิดขึ้นในลำดับขั้นพัฒนาการชีวิตของอีริกสัน 8 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นความไว้วางใจกับความสงสัยน้ำใจผู้อื่น (Trust and Mistrust) วัยทารก - อายุ 18 เดือน ขั้นความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy and Shame and doubt) อายุระหว่าง 18 เดือน ถึง 3 ปี ขั้นความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative and guilt) อายุระหว่าง 3-6 ปี ขั้นเอาการเอางานกับความมีปมด้อย

(Industry and Inferiority) อายุระหว่าง 6-12 ปี ^{ขึ้น}การพบอัตลักษณ์แห่งตนเองแข่งกับการไม่เข้าใจตนเอง (Identity and identity diffusion) อายุช่วง 12-20 ปี ^{ขึ้น}ความสัมพันธ์ส่วนหาร่วมมือร่วมใจแข่งกับความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy and solidarity and Isolation) อายุช่วง 20-40 ปี ^{ขึ้น}การบำรุงส่งเสริมแข่งกับความพะวงหลงเฉพาะตน (Generativity and Self absorption) อายุช่วง 40-50 ปี ^{ขึ้น}ความมั่นคงทางใจแข่งกับความสิ้นหวัง (Integrity and despair) อายุ 60 ปีขึ้นไป

2.2 ทฤษฎีของเพค (Peck's Theory) โรเบิร์ต เพค ได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ 56-75 ปี และผู้สูงอายุตอนปลาย อายุ 75 ปีขึ้นไป ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งทางกายภาพและทางจิตสังคมซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคมของผู้สูงอายุ 3 ลักษณะคือ (Eliopoulos, 1995: 16) Ego differentiation and work-role preoccupation เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่โดยจะรู้สึกว่าตนยังมีคุณค่าอยู่ต่อเมื่อบทบาทลดลงหรือเปลี่ยนไป จึงพอใจที่จะหาสิ่งอื่นๆ มาทำทดแทน (วัยผู้สูงอายุตอนต้น) Body transcendence and body preoccupation เป็นความรู้สึกที่ผู้สูงอายุยอมรับว่าสภาพร่างกายของตนถดถอยลงและชีวิตจะมีสุขถ้าสามารถยอมรับและปรับความรู้สึกนี้ได้ (อายุที่เพิ่มขึ้น) Ego transcendence and Ego preoccupation เป็นความรู้สึกที่ยอมรับกฎเกณฑ์และการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและยอมรับความตายได้โดยไม่รู้สึกหวาดวิตก (วัยผู้สูงอายุตอนปลาย) นอกจากทฤษฎีทางจิตสังคมที่กล่าวมาแล้วยังมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกันอธิบายความหมายของความชราอีกได้แก่ แนวคิดของ Ebersole, และ Butler and Lewis ซึ่งจะไม่นับกล่าวในที่นี้ทฤษฎีทางจิตวิทยานี้ได้เชื่อมโยงทฤษฎีทางชีววิทยาและสังคมวิทยาเข้ามาอธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้นเป็นการปรับตัวและพัฒนาการของบุคลิกภาพ ซึ่งมีผลทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปนั้นไม่สามารถยืนยันได้จากทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียวดังคำกล่าวที่ว่า “Data rich Theory poor Lack of agreement” อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยายอมรับว่ากระบวนการชราด้านจิตวิทยาสามารถอธิบายได้จากลักษณะทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแต่ละวัย ซึ่งพิจารณาได้จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังนี้ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ สติปัญญา ความจำ การรับรู้ การเรียนรู้และบุคลิกภาพ ทำให้พบว่าผู้สูงอายุจะมีการผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ของร่างกาย ตามที่กล่าวไปแล้วในทฤษฎีทางชีววิทยามิงานวิจัยยืนยันว่าผู้สูงอายุมีการเรียนรู้ได้เกือบเท่ากับคนอ่อนวัยแต่ต้องอาศัยเวลานานกว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ คือ ความเครียด ผลจากประสาทและสรีรวิทยาที่เปลี่ยนแปลงทำให้เสียความจำ ส่วนแรงจูงใจพบว่าผู้สูงอายุไม่จำเป็นต้องใช้แรงกระตุ้นในการทำงานมากกว่าบุคคลวัยอื่นๆ ปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงทางสรีรภาพ ได้แก่ พันธุกรรม กับปฏิสัมพันธ์ที่ร่างกายมีต่อสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม โครงสร้างสังคม

3. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวโน้ม บทบาทของบุคคล สัมพันธภาพ และการปรับตัวทางสังคมในช่วงท้ายของชีวิต หรือเป็นทฤษฎีที่พยายามวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานะทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งพยายามที่จะช่วยให้มีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทฤษฎีนี้เชื่อว่าถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ก็จะทำให้สถานภาพของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย และสถานะของผู้สูงอายุในสังคมใดจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้สูงอายุในสังคมนั้นล้วนแต่มองความสูงอายุจากสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางลดลง แต่ผู้สูงอายุยังคงต้องการบทบาทเดิมจึงเกิดความเครียดส่งผลให้เกิดการถอนตัวออกจากสังคม แต่การจะใช้ชีวิตในช่วงสูงอายุให้มีความสุขนั้น ต้องคงบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้แต่ควรอยู่ในระดับที่เหมาะสม แนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีกิจกรรม ทฤษฎีแยกตนเอง ทฤษฎีความต่อเนื่อง ทฤษฎีบทบาท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) เป็นทฤษฎีในกลุ่มสังคมวิทยาโดย Kossuth ได้พัฒนาขึ้นมาวิเคราะห์ถึงการทำกิจกรรมต่างของบุคคลสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลมีความพึงพอใจในตนเองและมีแรงจูงใจที่จะสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคคลโดยมีกิจกรรมเป็นเครื่องมือและเป็นการพัฒนาบุคคลโดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันในการศึกษาค้นคว้าใช้ทฤษฎีกิจกรรมอธิบายบทบาทของผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุเป็นการทำกิจกรรมที่ส่งผลให้มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทฤษฎีกิจกรรมแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตและปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบทบาทหน้าที่ หรือการทำกิจกรรมใดๆ ทฤษฎีกิจกรรมยังเชื่ออีกว่ากิจกรรมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขมีความเพลิดเพลิน กระฉับกระเฉงสามารถตัดสินใจได้เกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเองโดยแนวคิด ทฤษฎีนี้อยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่

3.1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางสังคมก่อนการเกษียณ กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่เคยมีบทบาทที่แสดงความสามารถในสังคมมาก่อนเกษียณอายุจะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทดแทนบทบาทที่สูญเสียไปผู้สูงอายุประเภทนี้จะมีความพร้อมทางด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตมีความพร้อมทางด้านรายได้และเศรษฐกิจในครอบครัว และมีความสุขมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม

3.1.2 การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับพื้นฐานความคิดอารมณ์จิตใจและสังคมของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุหรือหลังเกษียณบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเกิดขึ้น เช่น การสูญเสียคู่สมรสการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการทำงาน การทำกิจกรรมจะช่วยให้มีความมั่นคงทางด้านอารมณ์มีความมั่นใจในการดำรงชีวิตและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและต้องการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

3.1.3 ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีความคาดหวังว่ากิจกรรมที่ทำการทดแทนความสูญเสียการทำงานประจำการมีชีวิตคู่และการเป็นพ่อแม่และสถานะในครอบครัวและในสังคมได้ ดังนั้น กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ ซึ่งอาจกลายเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุที่ควรมีต่อสังคมครอบครัวและชุมชนเพื่อการมีคุณค่าในชีวิตและเพิ่มความพึงพอใจตนเองของผู้สูงอายुरูปแบบของกิจกรรมแบ่งได้ 3 ประเภท (The Encyclopedia of Ageing, 2001 : 11) คือ

3.1.3.1 กิจกรรมที่ไม่มีรูปแบบ (Informal activity) เป็นกิจกรรมทั่วไปแบบไม่เป็นทางการเช่นการช่วยเหลืองานทั่วไปภายในครอบครัวการพบปะพูดคุย หรือการสังสรรค์กับเพื่อนๆหรือญาติเป็นต้น

3.1.3.2 กิจกรรมที่มีรูปแบบ (Formal activity) เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นทางการเช่นการเป็นจิตอาสาหรืออาสาสมัครทำกิจกรรมเพื่อสังคมการเข้าร่วมในกลุ่มในสมาคมหรือชมรมต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว เป็นต้น

3.1.3.3 กิจกรรมที่ทำคนเดียว (Solitary activity) เป็นการทำกิจกรรมที่มีความเป็นส่วนตัวเป็นกิจกรรมที่ทำภายในบ้าน เช่น การทำกิจกรรมในยามว่างกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน หรือคลายเครียด เป็นต้น

3.2 ทฤษฎีแยกตนเองหรือทฤษฎีการถอยห่าง (Disengagement Theory) เป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นครั้งแรกราวปี 1950 กล่าวถึง ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการถอยห่างออกจากสังคมของ Elaine Cummings and Willam Henry ที่พิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในหนังสือ Growing old: The Process of Disengagement เมื่อปี 1961 มีใจความว่าผู้สูงอายุ และสังคมจะลดบทบาทซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามความต้องการของร่างกาย และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เนื่องจากยอมรับว่าตนเองมีความสามารถลดลงสุขภาพเสื่อมลงจึงถอยหนีจากสังคม เพื่อลดความเครียดและรักษาพลังงานพอใจกับการไม่เกี่ยวข้องกับสังคมต่อไป เพื่อถอนสภาพและบทบาทของตนให้แก่ชนรุ่นหลัง ซึ่งระยะแรกอาจมีความวิตกกังวลอยู่บ้างในบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปและค่อยๆ ยอมรับการไม่เกี่ยวข้องกับสังคมต่อไปได้ในที่สุด อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ อธิบายโดยกล่าวด้วยว่าโดยปกติแล้วบุคคลจะพยายามผสานอยู่กับสังคมให้นานเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการรักษาสมดุลย์ทั้งด้าน

ร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ก่อนที่บทบาทของตนเองจะแคลงเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น โดยสรุปกระบวนการถอยห่างเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเฉพาะดังนี้เป็นกระบวนการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็น สิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ผู้สูงอายุถึงพอใจเป็นสากลของทุกสังคมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพื่อรักษาสมดุลของมนุษย์ปัจเจกที่มีผลต่อการถอยห่างของผู้สูงอายุ ได้แก่ กระบวนการชราที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล สภาพสังคมและความเชื่อมโยงของอายุที่เพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าทฤษฎีการถอยห่างและทฤษฎีกิจกรรมจะมีความขัดแย้งกัน ซึ่ง Bernice Neugarten และคณะ ได้ศึกษาเพื่อหาข้อขัดแย้งทั้งสองทฤษฎีแล้วพบว่า การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ มีความสุข และมีกิจกรรมร่วมกันนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและแบบแผนชีวิตของแต่ละบุคคลที่ผ่านมาผู้ที่มิบทบาทในสังคมชอบเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมก็ต้องการที่จะร่วมกิจกรรมต่อไปส่วนผู้ที่ชอบสันโดษไม่เคยมีบทบาทใดใด ในสังคมมาก่อนก็ย่อมที่จะแยกตัวเองออกจากสังคมเมื่ออายุมากขึ้น และได้เสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory)

3.3 ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายในเรื่องของการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ คือการที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขในบั้นปลายชีวิต ได้นั้นมีผลมาจากบุคลิกภาพและรูปแบบของการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลที่มีมาเดิมซึ่งเชื่อว่าผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมใหม่มาทดแทนบทบาททางสังคมเก่าที่ตนสูญเสียไปและยังคงสภาพที่จะพยายามปรับตนเองให้กับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าทฤษฎีความต่อเนื่องเป็นการกล่าวถึงการปรับตัวของผู้สูงอายุว่าผู้สูงอายุจะปรับตัวได้ดีและมีความสุขในบั้นปลายชีวิตได้นั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพ และการมีพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีตกล่าวได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุ คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมในวัยสูงอายุ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ที่เข้ามาทดแทนบทบาททางสังคมเดิมที่ต้องสูญเสียไปในกิจกรรมประเภทต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของผู้สูงอายุนั้นจะเป็นการ ได้แสดงศักยภาพความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ได้เพื่อผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.4 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) กล่าวว่าเมื่อบุคคลเข้าสู่วัยสูงอายุจะปรับบทบาทและสภาพต่างๆ หลายอย่างที่ไม่ใช่บทบาทเดิมของตนมาก่อนเช่นการละทิ้งบทบาททางสังคมและความสัมพันธ์ซึ่งเป็น ไปแบบวัยผู้ใหญ่ยอมรับบทบาทของสังคมและความสัมพันธ์ในแบบผู้สูงอายุและเว้นจากความผูกพันกับคู่สมรส เนื่องจากการตายไปของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

จากทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ สรุปว่า แต่ละทฤษฎีจะกล่าวถึงความสูงอายุแตกต่างกันไป ทฤษฎีทางชีววิทยาจะอธิบายความชราโดยพิจารณาจากประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายที่ลดลง ทฤษฎีทางจิตวิทยาจะมองความสูงอายุโดยพิจารณาจากความจำการเรียนรู้ สติปัญญาอารมณ์ ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาพิจารณาคือเป็นผู้สูงอายุจากความสามารถในการคงบทบาทและสถานภาพทางสังคมไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่มีทฤษฎีใดเพียงทฤษฎีเดียวที่จะอธิบายความเสื่อมถอยของสังขารการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสภาพทางสังคมของผู้สูงวัยได้ทั้งหมด

2. องค์ประกอบ และลักษณะต่างๆ ของผู้สูงอายุ

การศึกษาองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ของประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุจะมีลักษณะแตกต่างกัน มีศักยภาพ ความต้องการ และปัญหาที่แตกต่างกัน คือ

2.1 องค์ประกอบด้านอายุและเพศ แนวโน้มที่เห็นได้เด่นชัดประการหนึ่ง ในช่วงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 คือ การสูงอายุขึ้นของประชากรสูงอายุ ซึ่งสะท้อนจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีอายุมากหรือเป็นผู้สูงอายุในวัยปลาย (อายุ 70-80 ปี) อย่างชัดเจน จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยล่าสุดคาดว่าสัดส่วนของประชากรสูงอายุวัยปลาย หรืออายุ 80 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 ของประชากรสูงอายุทั้งหมด ในปี พ.ศ.2543 เป็นร้อยละ 12.4 ในปี พ.ศ.2568 (Knodel and Chayovan, 2008 : 25)

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ แนวโน้มของการที่สัดส่วนของเพศหญิงจะสูงกว่าเพศชายอย่างชัดเจน (Knodel and Chayovan 2008) หรือเรียกว่า ผู้สูงอายุเป็นเรื่องของผู้หญิง (feminization of the elderly) สาเหตุที่ทำให้สัดส่วนของประชากรเพศหญิงมีสูงกว่าประชากรเพศชายในวัยสูงอายุเนื่องจากอัตราตายของประชากรเพศหญิงที่ต่ำกว่าเพศชาย Knodel and Chayovan (2008) ได้นำข้อมูลการคาดประมาณประชากรภายใต้ข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับกลางขององค์กรสหประชาชาติ มาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในกลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของประชากรเพศหญิง จะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 55 ในปี พ.ศ.2543 เป็นประมาณร้อยละ 59 ในปี พ.ศ.2593 และเป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของประชากรเพศหญิงจะเพิ่มสูงขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น ที่เห็นได้ชัด คือ ในกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) สัดส่วนของประชากรหญิงจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 64 เป็นประมาณร้อยละ 71 ในปี พ.ศ.2593

2.2 การศึกษาของผู้สูงอายุ จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้สูงอายุไทยปัจจุบันนั้นมีการศึกษาน้อยกว่าประชากรในกลุ่มอายุอื่นอย่างชัดเจน ในปี พ.ศ.2550 พบว่าประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรสูงอายุไม่รู้หนังสือ และหญิงสูงอายุมีสัดส่วนที่ไม่รู้หนังสือสูงกว่าเพศชายอย่างชัดเจน และส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551:4) การศึกษาที่มีจำกัดนี้ น่าจะจำกัดโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่างๆ รวมทั้งจำกัดโอกาส

ในการทำงานของผู้สูงอายุ เนื่องจากทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องสามารถใช้เทคโนโลยีมาประกอบในกระบวนการทำงานด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในอนาคตจะมีสัดส่วนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือสูงกว่าเพิ่มขึ้นกว่าผู้สูงอายุในปัจจุบัน กล่าวคือ ในเพศชายจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 6 ในปี พ.ศ. 2548 เป็นประมาณร้อยละ 18 ในปี พ.ศ.2573 และในเพศหญิงจะเพิ่มจากประมาณร้อยละ 2 ในปี พ.ศ.2548 เป็นประมาณร้อยละ 14 ในปี พ.ศ.2573 (Knodel and Chayovan, 2008 : 6) การที่ผู้สูงอายุในอนาคตมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน น่าจะส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทักษะคิดและความต้องการด้านต่างๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านภาวะความเป็นอยู่ ภาวะสุขภาพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐต้องเตรียมพร้อมในการรองรับความต้องการของผู้สูงอายุที่มีการศึกษาดีขึ้น โดยเฉพาะความต้องการทำงานหรือสวัสดิการที่มีคุณภาพของผู้สูงอายุ การกำหนดนโยบาย แผนการบริการและสวัสดิการต่างๆ จึงต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับคุณลักษณะด้านการศึกษาของผู้สูงอายุในรุ่นต่อไปด้วย

2.3 จำนวนบุตรที่มีชีวิต ในสังคมแบบประเพณีรวมทั้งสังคมไทย บุตรนับเป็นหลักประกันยามชราภาพและบิดามารดาส่วนใหญ่มองคาคาดหวังการได้รับการดูแลเกื้อหนุนจากบุตรเมื่อยามสูงอายุเท่าที่ผ่านมาบุตรเป็นแหล่งสำคัญที่ทำให้การดูแลเกื้อหนุนบิดามารดาสูงอายุในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและทางจิตใจ ผลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในปี พ.ศ.2550 พบว่า บุตรเป็นแหล่งรายได้หลักของบิดามารดาสูงอายุ กล่าวคือร้อยละ 87 ของผู้สูงอายุ ยังคงได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินจากบุตรและร้อยละ 55 ของผู้สูงอายุ มีบุตรเป็นแหล่งรายได้หลัก

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาทำให้มีการตั้งข้อสังเกตว่า สถาบันครอบครัวของไทยอ่อนแอลง การคาดหวังให้บุตรหรือครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุอาจเป็นไปได้ยากขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ชี้ว่าจำนวนบุตรของผู้สูงอายุในแต่ละรุ่นปีเกิด (Cohort) ได้ลดลงเป็นลำดับ กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2550 จำนวนบุตรเฉลี่ยที่มีชีวิตของผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป มีประมาณ 4-5 คน ขณะที่ผู้ที่มีอายุ 45-50 ปี มีจำนวนบุตรเฉลี่ยที่มีชีวิตอยู่ประมาณ 2-3 คน จำนวนบุตรที่มีน้อยลงของผู้สูงอายุในอนาคตน่าจะมีผลต่อการมีบุตรที่จะดูแลบิดามารดาสูงอายุ ผลการศึกษาของ Knodel และ Chayovan พบว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเดียวกันกับบุตรได้ลดลงในช่วงหลายสิบปี

ที่ผ่านมา แนวโน้มดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากการมีบุตรจำนวนน้อยลง การย้ายถิ่นของบุตรอาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการเกิดแนวโน้มดังกล่าว นอกจากนี้การย้ายถิ่นของบุตรหรือประชากรในวัยแรงงาน และการสูญเสียบุตรจากการตายเพราะโรคเอดส์ ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนต้องอาศัยอยู่กับหลาน แต่เพียงลำพัง พบว่า สัดส่วนการอยู่อาศัยแบบข้ามรุ่นหรืออยู่อาศัยอยู่กับหลานเพียงลำพัง เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.5 ในปี พ.ศ.2537 เป็นร้อยละ 14.3 ในปี พ.ศ.2550 และมีผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่น้อยที่ยังต้องให้การดูแลแก่หลานที่ยังเล็ก ที่บุตรนำมาฝากไว้ (Knodel and Chayovan, 2008:9)

2.4 การทำงาน รายได้ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ การทำงานเป็นแหล่งรายได้ของผู้สูงอายุรองจากบุตรผลการสำรวจภาวะการทำงาน พ.ศ.2545-2550 และการสำรวจประชากรสูงอายุประเทศไทย พ.ศ.2550 พบว่า มีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานในช่วงสัปดาห์ก่อนสัมภาษณ์เพิ่มขึ้นเล็กน้อย จากร้อยละ 32 ในปี พ.ศ.2545 เป็นร้อยละ 35 ในปี พ.ศ.2550 โดยสัดส่วนของผู้ที่ทำงานลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้นและเพศชายมีแนวโน้มที่จะทำงานมากกว่าเพศหญิง ผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตชนบทมีสัดส่วนที่ทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุในเมือง และผู้สูงอายุที่ทำงานมักทำงานในภาคการเกษตรหรือนอกระบบโดยส่วนใหญ่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยไม่มีลูกจ้าง (ประมาณร้อยละ 63) อันดับถัดมาเป็นการช่วยธุรกิจครัวเรือน โดยไม่มีรายได้ (ประมาณร้อยละ 17)

ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปี และประมาณร้อยละ 15 มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อปี และกว่า 1 ใน 5 รายงานว่า มีรายได้ไม่เพียงพออีกกว่า 1 ใน 4 ไม่พอใจในสถานะทางการเงิน ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีรายได้สูงกว่า มีสัดส่วนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่ำกว่าและไม่พอใจในสถานะทางการเงินต่ำกว่าผู้สูงอายุในเขตชนบท การที่ผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำ ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน และแหล่งรายได้หลักมักมาจากบุตร

การออมและทรัพย์สินน่าจะเป็นเครื่องชี้สถานะทางเศรษฐกิจในยามสูงอายุ หากมีการออมไว้ล่วงหน้าก็จะมีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาการขาดรายได้เนื่องจากการหยุดทำงานเมื่อยามสูงวัย ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุ พ.ศ.2550 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุไทยประมาณร้อยละ 69 มีการออมหรือสะสมทรัพย์สินหรือการออมมากกว่า 1 ล้านบาท มีเพียงร้อยละ 6 (Knodel and Chayovan ,2008 : 9)

การที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน มีรายได้ต่ำ และมีทรัพย์สินหรือเงินที่ออมไม่มาก และไม่มีหลักประกันรายได้ยามชรภาพ ทำให้ผู้สูงอายุไทยตกอยู่ในภาวะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีหรือยากจน

2.5 ภาวะสุขภาพ สุขภาพเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญของการอยู่ดีมีสุขของประชากรสูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่มีคุณภาพ นอกจากจะมีปัญหาทางการเงินแล้ว ต้องมีทั้งสุขภาพกายและใจที่ดี อย่างไรก็ตามสำหรับสถานการณ์ในประเทศไทยนั้น การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาต่างชี้ให้เห็นว่าการที่ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น ไม่ได้หมายความว่าภาวะสุขภาพจะดีขึ้น ในด้านสุขภาพกาย ประชากรสูงอายุต้องเผชิญกับปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น และกลับต้องอยู่ในภาวะทุพพลภาพ ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินชีวิตประจำวัน รายงานโครงการสำรวจและศึกษาภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ 4 ภาคของไทย ปี พ.ศ.2549 แสดงให้เห็นว่าโรคเรื้อรังหรือกลุ่มอาการที่เป็นปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรคข้อและกระดูก กลุ่มโรคหลอดเลือดหัวใจ กลุ่มโรคหลอดเลือดสมอง กลุ่มโรคทางเดินหายใจ (สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ, 2549 : 1)

นอกจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังแล้ว ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยยังต้องประสบกับภาวะทุพพลภาพการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ในช่วง 5 ปีแรก (พ.ศ.2549) พบว่า ประมาณร้อยละ 3.8 ของผู้สูงอายุ อยู่ในภาวะทุพพลภาพหรือออกจากบ้านไม่ได้และร้อยละ 18.5 หรือเกือบ 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุเหล่านี้ขาดผู้ดูแล และมีเพียงร้อยละ 28.9 ของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือหรือบริการจากชุมชนในระยะเวลา 6 เดือนก่อนการสัมภาษณ์ และเมื่อพิจารณาตามภาคพบว่า ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 1.9 ที่เคยได้รับการช่วยเหลือจากชุมชนผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาพทุพพลภาพและขาดผู้ดูแลหรือขาดการช่วยเหลือจากชุมชนจึงเป็นกลุ่มเปราะบางที่น่าห่วงใยเป็นอย่างมาก

การประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ.2545-2549) ให้ผลที่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา กล่าวคือพบว่าโดยรวมแล้วผู้สูงอายุจะมีอายุที่ยืนยาวขึ้น แต่จำนวนปีที่ต้องพึ่งพา หรือมีปัญหาด้านสุขภาพจนไม่สามารถช่วยตนเองได้กลับเพิ่มสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากจำนวนปีที่จะมีชีวิตอยู่อย่างพึ่งพาของประชากรสูงอายุวัยปลาย (อายุ 80 ปีขึ้นไป) ระหว่างปี พ.ศ.2545-2550 เพิ่มขึ้นจาก 0.5 ปี เป็น 0.6 ปี ในเพศชาย และจาก 0.9 ปี เป็น 1.1 ปี ในเพศหญิง สะท้อนให้เห็นว่าการมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นนั้น ไม่ได้หมายความว่าสุขภาพผู้สูงอายุจะดีขึ้น แต่ในบางช่วงของชีวิตกลับต้องอยู่ในภาวะทุพพลภาพ ช่วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกาย การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพ รวมทั้งการลดหรือสูญเสียบทบาททางเศรษฐกิจและสังคม อาจส่งผลให้ผู้สูงอายุไม่สามารถปรับตัวปรับใจได้ทันและอาจนำไปสู่ปัญหาภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ กรมสุขภาพจิต (2552) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญ 5 อันดับแรกของผู้สูงอายุ ได้แก่ โรควิตกกังวลและเครียด โรคจิตสมองเสื่อม ซึมเศร้า และการคิดสารเสพติด

จากการสำรวจสุขภาพจิตคนไทย ปี พ.ศ.2551 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551:4) พบว่าผู้สูงอายุมีคะแนนเฉลี่ยสุขภาพจิตตามแบบการประเมินของกรมสุขภาพจิตต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสุขภาพจิตคนทั่วไป (น้อยกว่าหรือเท่ากับ 27 คะแนน) ถึงร้อยละ 21.43 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าประชากรวัยอื่น เช่น กันเมื่อจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย และระดับการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุเพศชายมีคะแนนสุขภาพจิตสูงกว่าเพศหญิง ผู้สูงอายุในเมืองมีสุขภาพจิตที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาก มีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้ที่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอื่น

3. ความต้องการของผู้สูงอายุ

บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ-แม่ ญาติ ผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมสุขภาพจิต,ออนไลน์, 2557)

อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบ ต่อกลุ่มผู้สูงอายุเพราะเป็นวัยที่สภาพร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ ความต้องการของผู้สูงอายุ แบ่งได้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ

- 1.1. ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์
- 1.2. ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด
- 1.3. ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี
- 1.4. ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัย
- 1.5. ต้องการมีผู้ดูแลช่วยเหลือให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย
- 1.6. ต้องการ ได้รับการตรวจสุขภาพ และการรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็ว

ทั้งนี้ทั้งที่

- 1.7. ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ
- 1.8. ความต้องการได้พักผ่อน นอนหลับอย่างเพียงพอ
- 1.9. ความต้องการบำรุงรักษาร่างกาย และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
- 1.10. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

2. ความต้องการทางด้านจิตใจของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และสังคมจะทำให้จิตใจของผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้สูงอายุจะปรับจิตใจ และอารมณ์ไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จะมีการปรับปรุง และพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีงามมากขึ้น สามารถควบคุมจิตใจได้ดีกว่าหนุ่มสาว ดังนั้น เมื่อคนเราอายุมากขึ้น ความสุขุมเยือกเย็น จะมีมากขึ้นด้วย แต่การแสดงออก จะขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคล การศึกษา ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมในชีวิตของคนคนนั้น

ความเครียดที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ มีผลต่อจิตใจของผู้สูงอายุมาก ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของจิตใจที่พบ คือ

1. การรับรู้ ผู้สูงอายุจะยึดติดกับความคิด และเหตุผลของตัวเอง การรับรู้สิ่งใหม่ๆ จึงเป็นไปได้ยาก ความจำก็เสื่อมลง

2. การแสดงออกทางอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้สูงอายุเกี่ยวข้องกับ การสนองความต้องการของจิตใจ ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกต่อตนเองในแง่ต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นความท้อแท้ น้อยใจ โดยรู้สึกว่าการสังคมไม่ให้ความสำคัญกับตนเอง เหมือนที่เคยเป็นมาก่อนทำให้ผู้สูงอายุ มีอารมณ์ไม่มั่นคง การกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อย จะทำให้ผู้สูงอายุเสียใจ หงุดหงิดหรือโกรธง่ายต้องการการยอมรับ และเคารพยกย่อง

นับถือ และการแสดงออกถึงความมีคุณค่าของผู้สูงอายุ โดยสมาชิกในครอบครัว สังคมของผู้สูงอายุ

3. ความสนใจสิ่งแวดล้อม ผู้สูงอายุจะสนใจสิ่งแวดล้อม เฉพาะที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และตรงกับความสนใจ ของตนเองเท่านั้น

4. การสร้างวิถีดำเนินชีวิตของตนเอง การมีอายุมากขึ้นคือ การเข้าใกล้กาลเวลาแห่งการสิ้นสุดของชีวิต การยอมรับสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้สูงอายุบางคน มุ่งสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองเพิ่มมากขึ้น

5. ความผิดปกติทางจิตใจและในวัยสูงอายุ แยกเป็นกลุ่มอาการทางจิต 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

5.1 กลุ่มอาการทางจิตเนื่องจากสมองเสื่อม อาการเริ่มแรกผู้ป่วยจะจำวันเวลาไม่ได้ ความจำเสื่อม ความสามารถทางปัญญาลดลง การปรับตัวและการตัดสินใจเข้ากลุ่มอาการทางจิตเนื่องจากสมองเสื่อมมี 4 ลักษณะ คือ

5.1.1 สมองเสื่อม

5.1.2 อาการเพ้อคลั่ง

5.1.3 กลุ่มอาการหลงลืม

5.1.4 กลุ่มอาการทางอารมณ์

5.2 กลุ่มอาการผิดปกติด้านจิตใจและอารมณ์ กลุ่มอาการทางจิตเนื่องจาก

สมองเสื่อม

3. ความต้องการทางด้านสังคม – เศรษฐกิจของผู้สูงอายุ

3.1 ต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่น

3.2 ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคมและหมู่คณะ

3.3 ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาทในสังคมตามความถนัด

3.4 ต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความ

เป็นอยู่รายได้บริการจากรัฐ

3.5 ต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและ

สังคม

3.6 ต้องการลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ไม่ต้องการความเมตตาสงสาร

(ที่แสดงออกโดยตรง)

3.7 ต้องการการประกันรายได้ และประกันความชราภาพ

แนวความคิด

1. คำนิยามผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยกำหนดนิยาม ผู้สูงอายุไว้อย่างเป็นทางการ คือผู้ที่มีอายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุฉบับปัจจุบัน พ.ศ.2546 และนิยามนี้ได้ใช้เป็นอายุที่เริ่มได้รับสิทธิต่างๆ จากทางราชการด้วย เช่น อายุเกษียณของข้าราชการ หรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุที่ 60 ปีนี้ไม่ได้เป็นเกณฑ์หรือข้อตกลงที่เป็นสากล มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ (รศริทร์ เกรย์ และพวก, 2556: 5)

นิยามผู้สูงอายุที่กำหนดโดยปีปฏิทินเปลี่ยนแปลงได้ เป็นไปตามกาลเวลา หรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่เกี่ยวข้องได้มีนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ เสนอให้มีการเลื่อนนิยามผู้สูงอายุในประเทศของตนเองให้สูงขึ้น เช่น ประเทศญี่ปุ่น จาก 65 ปี เป็น 75 ปี และสำหรับประเทศไทยจาก 60 ปี เป็น 65 ปี ซึ่งน่าจะมีผลกระทบในวงกว้างทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตวิทยาสังคม และสุขภาพดังนั้นจึงจะได้กล่าวถึงนิยามผู้สูงอายุทั้งในประเทศและต่างประเทศและผลกระทบที่เกิดขึ้นในมุมมองทางด้านจิตวิทยา สังคม และสุขภาพ ดังต่อไปนี้

เนื่องด้วย “กระบวนการสูงอายุ” เป็นกระบวนการที่ความเป็นพลวัต ภายใต้เงื่อนไขเชิงโครงสร้างของแต่ละสังคมซึ่งเป็นผู้ให้ความหมายหรือตีความการรับรู้เกี่ยวกับการสูงอายุทำให้ “อายุเริ่มต้น” ที่ใช้ในการนิยามผู้สูงอายุ หรือ ระบุถึงการเข้าสู่ความสูงอายุของบุคคลที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่สามารถอธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่ชัดเจน หรือเกณฑ์ข้อตกลงที่เป็นสากล โดยทั่วไปพิจารณาจากองค์ประกอบในด้านต่างๆ เช่น การสูงอายุตามวัยหรือตามปีปฏิทินที่ผ่านไป การเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาของสภาพร่างกายและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต หรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพและบทบาททางสังคมของบุคคล มาตรฐานที่ใช้ในการกำหนดได้ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดโดยใช้อายุตามปีปฏิทินของบุคคลที่เชื่อว่าสามารถแสดงถึงช่วงวัยของบุคคลที่มีลักษณะของความสูงอายุซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

คำจำกัดความหรือข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่า “ผู้สูงอายุ” (elderly) นั้น องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุเริ่มต้นที่เป็นมาตรฐานเพียงยอมรับโดยทั่วไปว่าหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปีปฏิทิน (calendar age, chronological age) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับขององค์การอนามัยโลกที่ใช้ในการกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุ ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว แม้ในบางกรณีอาจไม่ได้กำหนดอย่างเป็นทางการหรือระบุชัดเจนทางกฎหมาย แต่โดยส่วนใหญ่มักถูกอ้างอิงหรือตกลงไว้ที่เกณฑ์อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย กำหนดไว้หรือตกลงไว้ที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป การมีอายุ 60 ปี ยังเป็นการครบรอบปีนักศัตรอบที่ 5 และเริ่มต้นปีนักศัตรอบที่ 6 จากรอบปีนักศัตร 12 ปี 1 ซึ่งเป็นที่นิยมในการนับในหลายๆ ประเทศทางเอเชีย สำหรับบางประเทศ เช่น กลุ่มประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ถูกเสนอให้ใช้ที่เกณฑ์อายุของบุคคล ตั้งแต่ 50 ปี หรือ 55 ปีขึ้นไป เนื่องจากยังมีอายุไม่ยืนยาวเท่ากับภูมิภาคอื่นๆ

ที่ผ่านมา งานศึกษาจำนวนหนึ่งได้พยายามอธิบายถึง “ลักษณะของความสูงอายุ” เกี่ยวกับความหมายและลักษณะฟังก์ชันของการสูงอายุในมุมมองต่างๆ ไว้พอสมควร หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและสุขภาพ ความสูงอายุมักถูกอธิบายในเชิงลบว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวัยที่เป็นระยะสุดท้ายของชีวิตมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะและพัฒนาการที่ตรงข้ามกับวัยเด็ก มีแต่ความเสื่อมโทรมและสึกหรอซึ่งดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีสภาพร่างกายที่ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอกขาว ฟันสั่นคลอน ด้านสุขภาพที่ค่อยๆ เสื่อมสภาพ เร็วแรงน้อยลงเหนื่อยง่าย ตาฝ้าฟาง หูตึง รับกลิ่นรสได้แยกว่าแต่ก่อน ความจำเริ่มเสื่อม เจ็บป่วยง่ายแต่หายได้ช้า และด้านจิตใจที่ขาดความมั่นใจในตนเอง กังวลง่าย เหวง เสร้าและขี้น้อยใจบางคน โมโหร้ายและชอบแยกตัว จากลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้นัยที่มีต่อคำว่า ผู้สูงอายุ (หรือ ผู้ที่มีลักษณะของความสูงอายุ) มักถูกตีความในลักษณะ “ความไม่มีประโยชน์” และ “ความเสื่อมถอยด้านศักยภาพในการ

ทำงานและการพึ่งพาตนเอง” หรือมองว่าผู้สูงอายุมีลักษณะที่เหมือนกันหรือที่เรียกว่ามีการให้ stereotype ผู้สูงอายุในด้านลบ

จากความไม่ชัดเจนในหลักนิยามของความสูงอายุ ในหลายครั้ง คำว่า “ผู้สูงอายุ” จึงมักถูกนำไปอ้างอิงเป็นกลุ่มคนในช่วงวัยที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกต่อไป ควรหยุดหรือเกษียณจากการทำงานซึ่งท้ายที่สุดทำให้ความเข้าใจของคนในสังคม เกี่ยวกับอายุ เริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุถูกนำไปผูกติดกับกำหนดเกษียณอายุจากการทำงาน ว่าเป็นที่เกณฑ์อายุ เดียวกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป โดยเฉพาะในปัจจุบันที่คนมีอายุยืนยาวขึ้น มีสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี แต่อายุที่หยุดทำงานหรืออายุเกษียณในทางปฏิบัติกลับ มีแนวโน้มอยู่ในช่วงอายุที่เร็วขึ้น

ในมุมมองเชิงนโยบาย ผู้สูงอายุมักถูกจัดเป็นกลุ่มประชากรที่ต้องการการคุ้มครอง การสนับสนุนและการช่วยเหลือจากภาครัฐที่มากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ทั้งในเชิงสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้การให้ความหมายกับความสูงอายุ หรือ การเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งกำหนดไว้ในเอกสาร นโยบาย หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมักสะท้อนภาพของกลุ่มประชากรที่มีลักษณะของความเปราะบาง มีความเสี่ยงต่อความยากลำบาก การไม่มีงานทำและไม่มีรายได้ และทำให้ความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับอายุเริ่มต้นของการเข้าสู่ วามสูงอายุ ถูกนำไปผูกติดกับอายุที่สามารถ เริ่มรับสิทธิสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้จัดหาให้ ประเทศ OECD ส่วนใหญ่ ใช้นิยามผู้สูงอายุ และอายุเกษียณเป็นอายุเดียวกันคือ 65 ปี ในทำนองเดียวกัน ในต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส และเกาหลีใต้ นิยามผู้สูงอายุไว้ที่ 65 ปี แต่อายุเกษียณที่ 60 ปี ประเทศญี่ปุ่น นิยามผู้สูงอายุที่ 65 ปี แต่เกษียณอายุสำหรับชายที่ 64 ปีและ 62 ปีสำหรับหญิง ประเทศ OECD ส่วนใหญ่ ใช้นิยาม ผู้สูงอายุ และอายุเกษียณเป็นอายุเดียวกันคือ 65 ปี

2. บุคคลซึ่งเป็นผู้สูงอายุ

ในปัจจุบัน ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ ให้นิยามของผู้สูงอายุหรืออายุเริ่มต้นของการเข้าสู่ความสูงวัยของบุคคลในแนวทางเดียวกับที่กลุ่มประเทศพัฒนาใช้ ซึ่งมักอ้างอิงตาม เกณฑ์กำหนดเกษียณอายุ (retirement age) หรืออายุที่บุคคลทั่วไปหยุดทำงาน อายุเริ่มต้นโดยเฉลี่ย อยู่ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทยและหลายประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หรือ 55 ปี สำหรับบางประเทศในแอฟริกา) และ 65 ปีขึ้นไป สำหรับ ประเทศพัฒนาแล้ว

การให้คำจำกัดความ หรือนิยามคำว่าผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ เกิดขึ้นเมื่อ ประเทศต่างๆ เริ่มมีการพูดถึงและพัฒนาระบบสวัสดิการ สิทธิประโยชน์สำหรับกลุ่มประชากรวัย สูงอายุ ภายใต้แนวคิดที่ว่าเมื่อประชากรเข้าสู่วัยสูงอายุ จะมีความเสื่อมถอยทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

ความสามารถในการทำงานลดลงจึงสมควรได้รับสวัสดิการจากรัฐ ดังนั้นนิยามคำว่าผู้สูงอายุ จึงมักหมายถึง วัยหลังเกษียณจากการทำงานเช่น ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการกำหนดนิยามของผู้สูงอายุขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1880s–1890s อันเป็นผลมาจากการก่อตั้งระบบบำนาญวัยสูงอายุของภาครัฐ (State Old Age Pension scheme) ขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการให้ค่านิยมหรือคำจำกัดความของบุคคลที่สูงอายุที่จะสามารถรับสิทธิประโยชน์ได้ โดยในยุคนี้การนิยามก็มีปัญหาของความไม่ชัดเจนและความไม่คงที่ของเกณฑ์การพิจารณาจากการใช้เกณฑ์อายุร่วมกับเกณฑ์ความสามารถในเชิงฟังก์ชันของบุคคล นิยามผู้สูงอายุที่ได้รับสิทธิแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กรอยู่ในช่วงอายุ 55, 60, 65, 70 และมีความแตกต่างกันระหว่างหญิง และชาย โดยพิจารณาจากความจำเป็นที่สมควรได้รับสวัสดิการร่วมด้วย เช่น ความยากจน การเป็นหม้ายของหญิง ซึ่งในท้ายที่สุด อายุของการรับบำนาญของผู้สูงอายุที่กำหนดโดยกฎหมายจากระบบบำนาญวัยสูงอายุของภาครัฐ อยู่ที่อายุ 70 ปีขึ้นไป เนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากกว่า ถ้ากำหนดผู้สูงอายุที่ต่ำกว่านี้ (ถูกปรับลงเหลือที่อายุ 65 ปีในภายหลัง สงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากต้องการให้คนรุ่นหลังเข้าสู่ระบบการทำงานได้มากขึ้น เป็นการลดการว่างงาน) ในขณะที่ในช่วงเวลานั้นบุคคลที่น่าที่จะสามารถเรียกได้ว่าเป็น “ผู้สูงอายุ” หากพิจารณาจากลักษณะภายนอกและการทำฟังก์ชันในการดูแลตนเอง โดยประมาณน่าจะเริ่มที่อายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จากความไม่ชัดเจนในการตีความเกี่ยวกับความสูงอายุและกำหนดอายุเริ่มต้นของการเข้าสู่ความสูงอายุของบุคคล หลังจากนั้นเป็นต้นมา นิยามหรือการกำหนดความหมายของผู้ที่เป็นผู้สูงอายุ จึงมักถูกนำไปเชื่อมโยงหรือใช้เกณฑ์อายุเดียวกับอายุเกษียณหรืออายุที่เริ่มรับบำนาญและสวัสดิการวัยสูงอายุในหลายประเทศ

อย่างไรก็ดี จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ที่เกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ ทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา การศึกษาจำนวนหนึ่งจึงได้ตั้งคำถามต่อเกณฑ์และอายุเริ่มต้นที่ใช้ในการกำหนดการเป็น “ผู้สูงอายุ” ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันส่วนใหญ่มีกลางท้ายด้วยข้อสรุปหรือข้อคิดเห็นต่อการเปลี่ยนหรือขยายนิยามอายุเริ่มต้นของผู้สูงอายุไปในช่วงอายุที่สูงขึ้นแล้ว

ค่านิยมผู้สูงอายุได้มีการทบทวนหลักการในประเทศต่างๆ โดยพบว่าที่ผ่านมา ยังคงไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการนิยามและหลักฐานสนับสนุนเชิงประจักษ์ที่ชัดเจน โดยในงานศึกษาได้นำเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ กรณีศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันกำหนดผู้สูงอายุไว้ที่ 65 ปี โดยไม่ทราบเหตุผล ที่ผู้ศึกษาเสนอว่าควรนำมาใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนหรือเกณฑ์ในการนิยามผู้สูงอายุโดยข้อมูลเชิงสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ผลการสำรวจทัศนคติต่ออายุเริ่มต้นในการนิยามผู้สูงอายุของสาธารณะ (survey of public attitude) เอกสารรายงานต่างๆ ของคณะกรรมการหรือองค์กรภาครัฐ (governmental reports) การนำเสนอและการเคลื่อนไหว

ของสื่อต่างๆ ที่มีต่อการนิยามผู้สูงอายุ (mediareports and movements) ในขณะที่ข้อมูลอีกด้าน ซึ่งเป็นในเชิงวิทยาศาสตร์การแพทย์ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสุขภาพของผู้สูงอายุ (อายุ 65 ปีขึ้นไป) ในปัจจุบันเปรียบเทียบกับในอดีต ในด้านความสามารถทางกายภาพ (physical activity) การพึ่งพิงตนเองทางฟังก์ชัน (functional independence) และระดับความยืดหยุ่นของเส้นเลือดในสมอง (youthfulness of cerebral arteries) จากข้อมูลที่แสดงทั้งหมดในตอนท้ายของการศึกษา จึงได้นำไปสู่ข้อเสนอว่า ในการนิยามผู้สูงอายุ สังคมควรคำนึงถึงปัจจัยด้านสถานะทางสุขภาพของ คนร่วมด้วย มากกว่าพิจารณาเฉพาะปัจจัยด้านอายุ (ตามปฏิทิน) เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังได้ เสนอให้มีการขยายอายุนิยามของผู้สูงอายุในญี่ปุ่น ซึ่งปัจจุบันเริ่มต้นที่อายุ 65 ปีขึ้นไป (แต่อายุ เกษียณกำหนดที่ 60 ปี กำลังจะมีการพิจารณาเพิ่มเป็น 65 ปี) ให้เป็นในช่วงอายุที่สูงขึ้นที่อายุ 75 ปี ขึ้นไปแทนข้อเสนอนี้ ให้เหตุผลว่า เกณฑ์อายุทางการของผู้สูงอายุที่ 65 ปี เป็นเกณฑ์ที่ถูกกำหนด ขึ้นเมื่อประมาณ 45 ปีที่แล้ว ในขณะที่ประชากรของประเทศมีอายุคาดเฉลี่ยเพียง 68 ปี แต่ใน ปัจจุบัน เมื่ออายุคาดเฉลี่ยของคนญี่ปุ่นเพิ่มสูงเป็น 86 ปี และ 79 ปี สำหรับ เพศหญิงและเพศชาย ตามลำดับ อีกทั้งบุคคลที่อายุ 65ปียังสามารถทำงานได้อยู่ซึ่งไม่ควรถูกปลดเกษียณด้วยเหตุผลจาก การเป็นผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายทางสุขภาพและระบบบำนาญของประเทศ รวมถึง รักษาขนาดของกำลังแรงงานไม่ให้หดตัวมากเกินไป เกณฑ์การกำหนดความเป็นผู้สูงอายุจึงถูก เสนอว่าควรปรับเพิ่มเป็น 75 ปี ขึ้นไป

ได้มีการทำการศึกษาเกี่ยวกับความยากจนและความเปราะบางทางเศรษฐกิจของ กลุ่มประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุต่างๆ ในประเทศเวียดนาม และพบว่าอัตราความยากจน (poverty rate) ในประชากรสูงอายุของประเทศ (60 ปีขึ้นไป) ซึ่งคาดว่าน่าจะมีอัตราที่สูงกว่า เมื่อเทียบกับประชากรในวัยอื่นกลับมีอัตราที่ต่ำกว่า โดยอัตราความยากจนจำแนกตามกลุ่มอายุมี ลักษณะเป็นตัวยู (u-shaped) มีอัตราที่สูงที่สุดในช่วงอายุเด็กที่สุดและสูงอายุที่สุด มีอัตราที่ต่ำที่สุดใน ช่วงอายุ 50-60 ปี การศึกษานี้จึงได้เสนอว่าการนิยามผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปในปัจจุบันของ ประเทศเวียดนาม อาจยังเป็นในช่วงอายุที่ยังไม่น่าจะเหมาะสม ควรมีการขยายอายุเริ่มต้นของการ สูงอายุออกไปโดยพิจารณาจากช่วงอายุที่บุคคลจะเริ่มประสบกับความเปราะบางหรือความ ยากลำบากทางเศรษฐกิจ ซึ่งแนวคิดนี้คล้ายกับประเทศอังกฤษในระยะเริ่มต้นที่มีการพิจารณาความ ยากจนร่วมด้วย ซึ่งถือว่าควรเป็นกลุ่มที่ได้รับสวัสดิการจากรัฐเร็วกว่ากลุ่มที่ยากจนน้อยกว่า

3. ผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในประเทศไทย ผู้สูงอายุที่หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปี มีมาอย่างยาวนาน น่าจะเริ่มมาตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยที่ระบบมูลนาย (Corvée) ซึ่งเป็นระบบที่มีไพร่สำหรับพระมหากษัตริย์ หรือขุนนางใช้เป็นกำลังแรงงานในการสงคราม หรือทำงานต่างๆ เช่น การทำเกษตรกรรม และการก่อสร้าง กำหนดให้สิ้นสุดการเป็นไพร่เมื่ออายุ 60 ปี ซึ่งน่าจะเป็นเพราะทางราชการเห็นว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพเสื่อมถอย ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าคนอายุน้อยกว่าในสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 หรือสมเด็จพระนารายณ์มหาราชย์ (พ.ศ.2034–2072) ทรงจัดให้มีการจัดระเบียบกองทัพอและแต่งตั้งตำราพิชัยสงคราม โดยโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดทำบัญชีกำลังพลใน พ.ศ.2061 เพื่อเกณฑ์พลเมืองเข้ารับราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน โดยกำหนดให้ไพร่ที่เป็นชายอายุตั้งแต่ 18-60 ปี ต้องเข้ารับราชการทหาร ยกเว้นไพร่ที่มีบุตรชายเข้ารับราชการตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้เป็นบิดาจึงพ้นหน้าที่รับราชการทหาร

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ปลายรัชกาลที่ 1 มีการเพิ่มอายุไพร่จาก 60 ปี เป็น 70 ปี เนื่องจากต้องการกำลังพลเพื่อการทหารเป็นจำนวนมาก ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411–2453) ได้มีการออกกฎหมายชื่อว่า “ประกาศกำหนดอายุบุคคลที่เป็นจกรรจแลปลดชชะรา รัตนโกสินทรศก 118 (พ.ศ. 2443)” ซึ่งลดอายุการปลดชชะราไพร่เป็น 60 ปี โดยทรงพระราชดำริว่า“เปนการลำบากแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินยิ่งนัก...แต่นี้ต่อไปถ้าผู้ใดมีอายุถึง 60 ปี ให้ปลดจากเป็นคนจกรรจเป็นคนชชะรา พ้นจากราชการทั้งปวง”

ในรัชกาลที่ 5 ราวปี พ.ศ.2446 ที่มีการทำบัญชีสำมะโนครัวครั้งแรก กำหนดให้ผู้สูงอายุ หรือที่เรียกว่า“วัยชชะรา” คือคนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2551) น่าจะเป็นเพราะคนในสมัยก่อนแก่เร็วกว่าคนในสมัยนี้มาก อายุ 50 ปี ก็เป็นปู่ ย่า ตา ยาย แล้ว กลายเป็นผู้อาวุโสในสังคม และสมัยก่อนคนไทยมีอายุเฉลี่ยไม่ยืนยาวนักเฉลี่ย 40 กว่าปีเท่านั้น (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2550) แต่ได้กำหนดอายุเกษียณของภาคราชการไว้ที่อายุ 55 ปี ตามพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญ ร.ศ.120 (พ.ศ. 2445) และได้มาเปลี่ยนเป็น60 ปี ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2542 : 7)

หลังจากนั้น กระบวนการทำงานของทางราชการ รวมถึงแนวคิดการให้สวัสดิการผู้สูงอายุซึ่งเริ่มในพ.ศ. 2496 ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการบริการในรูปแบบสถานสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง คือ สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค (ปัจจุบันคือ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค) ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 กรมประชาสงเคราะห์ จึงได้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน หรือเรียกว่า “กองทุนเบี้ย

ยังชีพผู้สูงอายุตามมติเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 โดยดำเนินการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน ถูกทอดทิ้ง ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว หรือไม่มีครอบครัว โดยคัดเลือกมาหมู่บ้านละ 3-5 คน โดยจ่ายเบี้ยยังชีพให้คนละ 200 บาทต่อคนต่อเดือน การดำเนินการเรื่องเบี้ยยังชีพเป็นความรับผิดชอบของศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเพื่อพิจารณาหาผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติและสิทธิในการรับสิทธิต่อมาในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2541 จึงปรับเบี้ยเพิ่มเป็น 300 บาทต่อคนต่อเดือนโดยได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนมิยาซาวา

พ.ศ.2546 ได้มีการออกตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 โดย “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

ต่อมาในปี 2552 ตามราชกิจจานุเบกษา ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ พ.ศ.2552 โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 และมติที่ประชุมคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2552 กำหนดให้มีการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ไม่เป็นผู้ที่ได้รับสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเงิน 500 บาทต่อคนต่อเดือน ต่อมาในปี 2555 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ โดยกำหนดเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้ ผู้สูงอายุ 60-69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ กลุ่มยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุ, อัดสำเนา : 1)

ดังนั้น เช่นเดียวกับต่างประเทศ ความหมายของผู้สูงอายุในประเทศไทย จึงผูกติดไปกับอายุเกษียณและอายุที่ได้รับสิทธิ

4. สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย

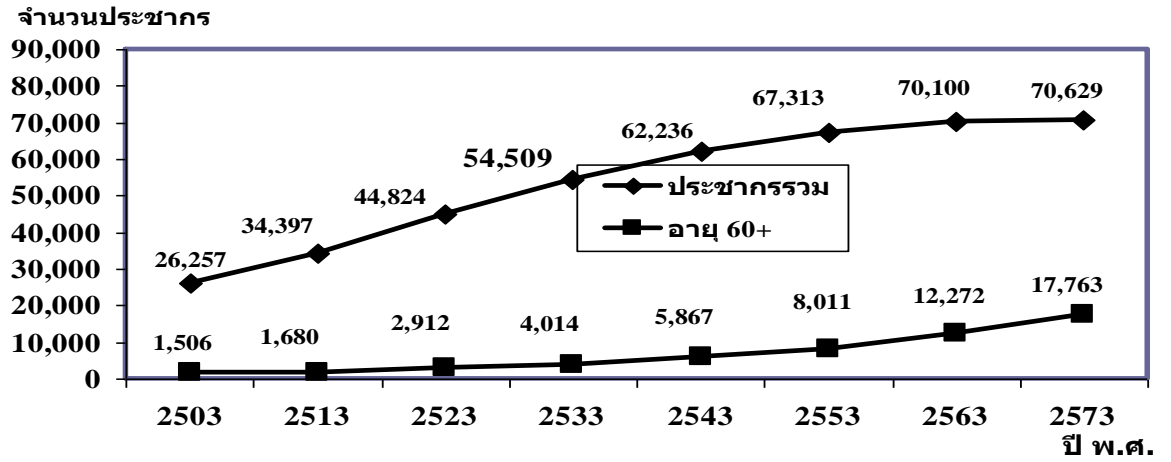
4.1 ภาพรวมการเพิ่มขึ้นของประชากรไทย

การก้าวสู่สังคมสูงวัยเป็นปรากฏการณ์ที่ชัดเจนของสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 จากข้อมูลจะพบว่า ขนาดหรือจำนวนของประชากรรวมและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจากในปี พ.ศ.2503 จนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคตโดยจำนวนประชากรรวมเพิ่มจากประมาณ 26.2 ล้านคนในปี พ.ศ.2523 เป็น 66.5 ล้านคนในปี พ.ศ.2553 และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 70 ล้านคนในปี พ.ศ.2573 ขณะที่จำนวนประชากรสูงอายุหรือประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มจาก 1.5 ล้านคนในปี พ.ศ.2503 เป็นประมาณ 8.1 ล้านคน ในปี 2555 (ข้อมูลจากทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง) และคาดว่าจะเพิ่มถึง 17.7 ล้านคนในปี พ.ศ.2573 (แผนภูมิที่ 1.1 และตารางที่ 1.1)

เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนของประชากรสูงอายุควบคู่กันไปกับขนาด จะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ.2503 ถึง พ.ศ.2523 แม้จำนวนประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ แต่สัดส่วนของประชากรสูงอายุ จากประชากรทั้งหมดเกือบจะไม่เปลี่ยนแปลง คือ มีสัดส่วนราวร้อยละ 5-5.5 ของประชากรทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากประชากรในวัยอื่นก็เพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรวัยเด็กเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากและรวดเร็ว เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ที่อยู่ในระดับสูงในช่วงดังกล่าว ต่อมาในภายหลังประชากรในวัยเด็กได้เพิ่มขนาดช้าลง เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำลงเป็นลำดับ และหลังจากที่ภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำกว่าระดับทดแทนยิ่งส่งผลให้สัดส่วนของประชากรในวัยเด็กลดลงมาก ขณะที่สัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุกลับเพิ่มสูงขึ้น โดยปัจจุบันประมาณ 1 ใน 10 ของประชากรไทยจะเป็นประชากรสูงอายุ ภายในปี พ.ศ.2573 คาดประมาณกันว่าสัดส่วนดังกล่าว จะเพิ่มเป็นถึง 1 ใน 4 (ตารางที่ 2-1)

แผนภาพที่ 2-1 : จำนวนประชากรรวมและจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (ต่อ 1,000 คน)

พ.ศ.2503-2573

ที่มา: ข้อมูลปี พ.ศ. 2503-2533สำมะโนประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2530-2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
ข้อมูลปี พ.ศ. 2543-2573 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2543-2573 (ข้อสมมติภาวะเจริญพันธุ์ปานกลาง) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 2-1 : จำนวนประชากรรวม จำนวนประชากรสูงอายุ สัดส่วนของประชากรสูงอายุ และ อายุมัธยฐานของประชากร พ.ศ. 2503-2573

พ.ศ.	จำนวนประชากรรวม	จำนวนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป	ร้อยละของประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป
2503	23,257,916	1,506,000	5.4
2513	34,397,371	1,680,900	4.9
2523	44,824,203	2,444,943	5.5
2533	54,509,500	4,014,000	7.4
2543	62,236,000	5,867,000	9.4
2548	65,099,000	6,757,000	10.4

ตารางที่ 2-1 : จำนวนประชากรรวม จำนวนประชากรสูงอายุ สัดส่วนของประชากรสูงอายุ และ อายุมัธยฐานของประชากร พ.ศ. 2503-2573 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนประชากรรวม	จำนวนประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป	ร้อยละของประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไป
2551	66,482,000	7,395,000	11.1
2553	67,313,000	8,011,000	11.9
2558	68,980,000	9,819,000	14.2
2563	70,100,000	12,272,000	17.5
2568	70,651,000	14,995,000	21.2
2573	70,629,000	17,763,000	25.2

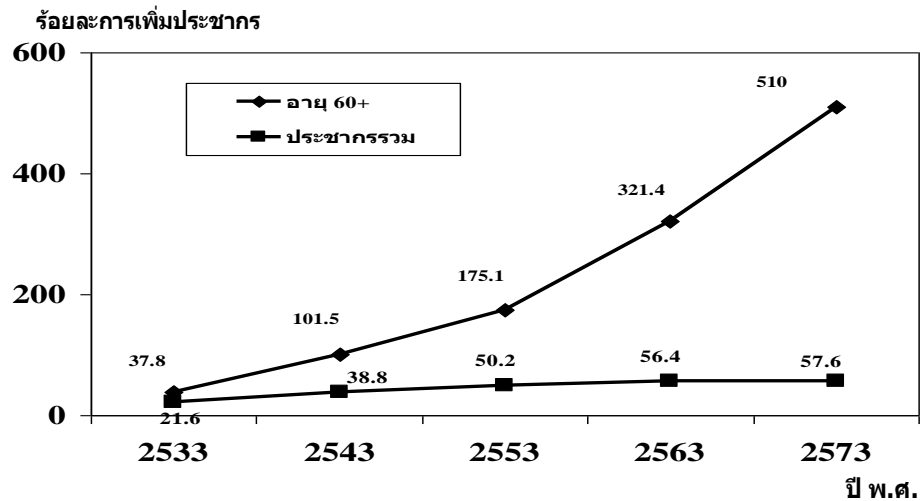
ที่มา : ข้อมูลปี พ.ศ.2503-2533 สำนักทะเบียนประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2530-2543 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลปี พ.ศ.2543-2537 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2543-2573 (ข้อสมมติภาวะเจริญพันธุ์ปานกลาง) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4.1 อัตราความเร็วของการสูงอายุทางประชากร

อัตราการเพิ่มของประชากรในวัยสูงอายุได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าอัตราการเพิ่มของประชากรโดยรวมอย่างมาก เมื่อเทียบกับประชากรในปี พ.ศ.2523 จะพบว่า ร้อยละของการเพิ่มประชากรรวมจะเพิ่มจากร้อยละ 21.6 ในปี พ.ศ.2533 เป็นร้อยละ 5736 ในปี พ.ศ.2573 ขณะที่ร้อยละของการเพิ่มประชากรในกลุ่มวัยสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่ามาก จากร้อยละ 37.8 ในปี พ.ศ.2533 เป็นถึงร้อยละ 510 ในปี พ.ศ.2573 (แผนภาพที่ 2-2)

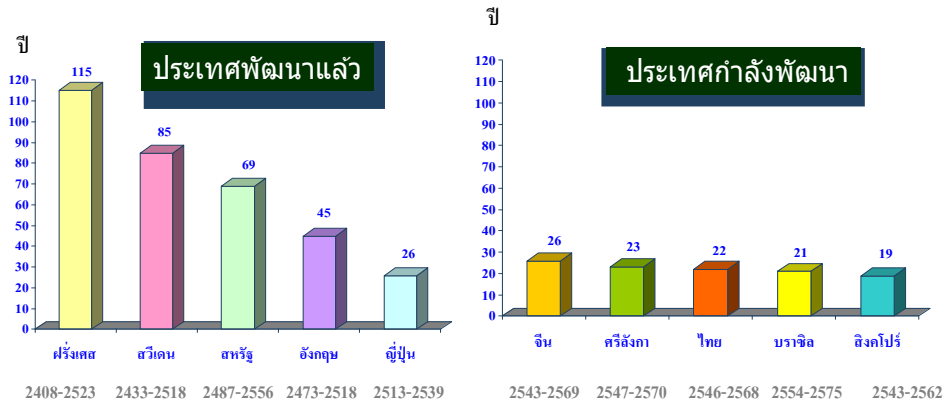
แผนภาพที่ 2-2 : ร้อยละการเพิ่มประชากรรวมและประชากรอายุ 60 + ระหว่าง พ.ศ.2538-2573
คำนวณโดยใช้ประชากร ปี พ.ศ.2523 เป็นฐาน

ที่มา: ข้อมูลปี พ.ศ. 2543-2573 การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย 2543-2573 (ข้อสมมติภาวะเจริญพันธุ์ปานกลาง) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ข้อมูลปี พ.ศ. 2593 จาก United Nations. World Population Ageing 2007

เมื่อเปรียบเทียบความเร็วของการสูงอายุทางประชากรของประเทศไทยกับประเทศที่พัฒนาแล้ว แสดงให้เห็นว่า ความเร็วในการเพิ่มขึ้นของประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่จะเพิ่มเป็นเท่าตัว (จากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 14) นั้น ประเทศไทยใช้เวลาเพียงประมาณ 22 ปี ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วใช้เวลากว่าครึ่งศตวรรษหรือกว่าศตวรรษ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือประเทศไทยมีเวลาสั้นกว่าประเทศพัฒนาแล้วมากในการที่จะเตรียมความพร้อมของบุคคล ชุมชน และประเทศเพื่อรองรับสังคมสูงวัย (แผนภาพที่ 2-3)

แผนภาพที่ 2-3 : ความเร็วของการสูงอายุทางประชากร : จำนวนปีที่สัดส่วนประชากรอายุ 65 ปี
ขึ้นไปจะเพิ่มจาก 7% เป็น 14%

ที่มา: K. Kinsella and Y.J. Gist, *Older Workers, Retirement, and Pensions: A Comparative International Chartbook (1995)* and K. Kinsella and D. Philips, "The Challenge of Global Aging," *Population Bulletin* 60, no. 1 (2005). อ้างถึงใน Population Reference Bureau 2006.

การจัดระบบสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวข้องกับ
กับผู้สูงอายุ ได้กล่าวไว้ในมาตรา 54 และมาตรา 80 ดังนี้

มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การ
ยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาค
ของหญิงและชาย ส่งเสริมและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน
รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

หมายเหตุ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ดังนั้นจึงต้องรอดูว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่กำลังจะร่างขึ้นใหม่นั้นจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้อย่างไร

1.2 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญ ดังต่อไปนี้

1.2.1 การกำหนดคำนิยาม

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนผู้สูงอายุ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

“รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ

1.2.2 กำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กผส.” ซึ่งประกอบด้วย

1.2.2.1 นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ

1.2.2.2 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

1.2.2.3 ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง

1.2.2.4 ปลัดกระทรวงต่าง ๆ เช่น ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานประชาคม เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขานุการสภาประชาชาติไทยเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

1.2.2.5 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กร เอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนไม่เกินห้าคน

1.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุ สรุปได้ดังนี้

1.2.3.1 กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

1.2.3.2 พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงาน ของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ

1.2.3.3 กำหนดระเบียบเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เช่น การบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการ จ่ายเงินเพื่อการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำ รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุน กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน

1.2.4 ให้มีหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุและอำนาจ หน้าที่

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 ได้บัญญัติให้มีสำนักส่งเสริมและ พิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและ ผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงาน ธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการและให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1.2.4.1 จัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการ คุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อ คณะกรรมการ

1.2.4.2 รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

1.2.4.3 เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.2.4.4 สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

1.2.4.5 ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

1.2.4.6 พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ

1.2.4.7 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

1.2.5 การให้ความคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

1.2.5.1 การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

1.2.5.2 การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

1.2.5.3 การประกอบอาชีพหรือฝีกอาชีพที่เหมาะสม

1.2.5.4 การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

1.2.5.5 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น

1.2.5.6 การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

1.2.5.7 การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

1.2.5.8 การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

1.2.5.9 การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือในทางการแก้ไขปัญหาคกรอบครัว

1.2.5.10 การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

1.2.5.11 การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.2.5.12 การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

1.2.6 การจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุและคณะกรรมการบริหารกองทุน

1.2.6.1 ให้จัดตั้งกองทุนในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุ

1.2.6.2 ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่งประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลางและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนห้าคนในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์กรของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน และผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการระดมทุนจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นกรรมการและเลขานุการ

1.2.7 การลดหย่อนภาษี

1.2.7.1 ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กองทุน มีสิทธินำไปลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้ หรือได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับทรัพย์สินที่บริจาคแล้วแต่กรณี

1.2.7.2 ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี

1.2.8 ประกาศและระเบียบภายใต้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แล้ว ได้มีประกาศ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ ดังนี้

1.2.8.1 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ

1. กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการเรื่อง การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข

2. กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับการเนิ่นชีวิต

3. กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

4. กระทรวงคมนาคม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในยานพาหนะและการช่วยเหลือด้านค่าโดยสาร

5. กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่อง การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี

6. กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่อง การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ และการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

7. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่อง การอำนวยความสะดวกสถานที่ท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ

8. กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่อง การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ ฯ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

9. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเรื่อง

9.1 การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การร่วมกลุ่มในลักษณะเครือข่าย

9.2 การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในการบริการสาธารณสุขอื่น ๆ

9.3 การช่วยเหลือผู้ซึ่งอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกละเมิดสิทธิโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง

9.4 การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางแก้ไขปัญหาคอขวด

9.5 การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

9.6 การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

1.2.8.2 ประกาศกระทรวงคมนาคม

1. อำนาจความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุ
ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสาธารณะในความรับผิดชอบ เช่น ในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ
หรือการบริการสาธารณะอื่น

2. ลดอัตราค่าโดยสารยานพาหนะ

1.2.8.3 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

1. จัดบริการข้อมูลข่าวสารให้ครอบคลุมการศึกษาในระบบ
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งการทำข้อมูลทางการศึกษา การฝึกอบรมสำหรับผู้
ผู้สูงอายุ

2. จัดบริการการศึกษาอย่างต่อเนื่องทั้งการศึกษาในระบบ
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ผู้สูงอายุ

3. สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการสำหรับผู้สูงอายุ

4. ส่งเสริมให้หน่วยงานสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
สำหรับผู้สูงอายุ

5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน
แก่ผู้สูงอายุ

6. ชูมือครองการผลิตสื่อความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้แก่
ผู้สูงอายุในการศึกษาขั้นพื้นฐานถึงอุดมศึกษา

7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตงานวิจัยเพื่อเพิ่มพูนองค์
ความรู้ด้านผู้สูงอายุ

1.2.8.4 ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1. ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
ดำเนินการ ดังนี้

1.1 จัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ให้บริการผู้สูงอายุไว้เป็นส่วน
ในสำนักงาน

1.2 ให้บริการแก่ผู้สูงอายุเป็นลำดับต้นหรือเป็นกรณีพิเศษ
โดยเน้นบริการแบบเบ็ดเสร็จ

1.3 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น รถเข็นนั่ง
ไม้เท้า ราว อุปกรณ์ในห้องน้ำ

- 1.4 จัดทำแผนผังช่องทางการให้บริการที่เหมาะสมกับ
ผู้สูงอายุ
- 1.5 เป็นศูนย์กลางในการประสานขอความร่วมมือ รวมทั้ง
รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
ประชาชนในจังหวัดให้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยใน
การให้บริการแก่ผู้สูงอายุ
- 1.6 จัดทำโครงการหรือกิจกรรมเชิงรุกเพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ เช่นการออกหน่วยเคลื่อนที่
2. ให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และหน่วยงานในสังกัด
กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการดำเนินการ ดังนี้
- 2.1 จัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ ให้บริการผู้สูงอายุไว้เป็นสัดส่วน
ในสำนักงาน
- 2.2 ให้บริการแก่ผู้สูงอายุเป็นลำดับต้นหรือเป็นกรณีพิเศษ
โดยเน้นบริการแบบเบ็ดเสร็จ
- 2.3 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น รถเข็นนั่ง
ไม้เท้า ราว อุปกรณ์ในห้องน้ำ
- 2.4 จัดทำแผนผังช่องทางการให้บริการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 2.5 เป็นศูนย์กลางในการประสานขอความร่วมมือ รวมทั้ง
รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
ประชาชนในจังหวัดให้ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยใน
การให้บริการแก่ผู้สูงอายุ
- 2.6 จัดทำโครงการหรือกิจกรรมเชิงรุกเพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่ เช่นการออกหน่วยเคลื่อนที่
- 2.7 จัดทำมาตรฐานในการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุในสถาน
สงเคราะห์
- 2.8 จัดสถานที่ของหน่วยงานให้ผู้สูงอายุจัดกิจกรรมหรือ
ประชุม หรือเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานของผู้สูงอายุ

3. ให้สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สนับสนุน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนภายใต้การสนับสนุนและกำกับ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์เฝ้าระวังปัญหาของผู้สูงอายุและครอบครัว

4. ให้การเคหะแห่งชาติ จัดสถานที่และให้มีอุปกรณ์ สำหรับ บริการผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในพื้นที่ของชุมชนการเคหะแห่งชาติ

5. ให้สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือ รวมทั้งรณรงค์และ ประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการให้บริการแก่ ผู้สูงอายุ

6. ให้อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจนและประสบปัญหาในการ เดินทางมาขอรับบริการ โดยทำหน้าที่รับเรื่อง สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น และประสานงานกับ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งประสานการ จัดพาหนะเดินทางนำผู้สูงอายุไปรับบริการหรือร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

1.2.8.5 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ ดังนี้

1. ให้จัดช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุแยกจากผู้รับบริการ ทั่วไปในแผนกผู้ป่วยนอก

2. กำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ โดยปิดประกาศไว้ให้ชัดเจนและให้มีการประชาสัมพันธ์ในระหว่างให้บริการด้วย

1.2.8.6 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

1. จัดให้มีมาตรฐานการให้บริการอำนวยความสะดวกและ ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ และสถานที่จัด กิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

2. ลดอัตราค่าเข้าร่วมกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ตามความเหมาะสม

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

4. รมรงค์ให้ประชาชนเน้นถึงความเหมาะสมและตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ ในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุ หอศิลป์ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

1.2.8.7 ประกาศกระทรวงยุติธรรม

1. ให้คำแนะนำ ปกฤษา ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย และประสานงานกับสภานายความในการจัดหาทนายความว่าต่างแก้ต่างคดี
2. ประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่พึงมีและตามความจำเป็นในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในการว่าต่างแก้ต่างคดี
3. เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนดแก่ผู้สูงอายุ

1.2.8.8 ประกาศกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

1. กำหนดมาตรฐานการบริการอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในสถานที่ท่องเที่ยว หรือสนามกีฬา หรือสถานออกกำลังกายอื่น ๆ
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัยและลดอัตราค่าเข้าชม การร่วมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในสถานที่ท่องเที่ยว สนามกีฬาหรือสถานออกกำลังกาย
3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ
 - 3.1 ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ
 - 3.2 จัดให้มีบริการและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมยามว่าง และการพักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุ

1.2.8.9 ประกาศกระทรวงแรงงาน

- กระทรวงแรงงานได้ออกประกาศเพื่อคุ้มครอง ส่งเสริม สนับสนุนการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้
1. ให้สำนักงานจัดหางานทุกแห่งจัดให้มีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานและบริการจัดหางานที่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ
 2. จัดอบรมทักษะอาชีพหรือฝึกอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามอัธยาศัย

3. ให้มีศูนย์กลางข้อมูลทางการอาชีพและตำแหน่งงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ ณ สำนักงานจัดหางานทุกแห่ง

4. จัดหาอาชีพที่เหมาะสมตามควรแก่ศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุ

1.2.8.10 ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมฯ

1. ให้ผู้สูงอายุหรือญาติ หรือผู้อุปการะ ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยื่นคำร้องขอรับความช่วยเหลือกรณีผู้สูงอายุประสบปัญหาเดือดร้อนและมีความจำเป็นในเรื่องต่อไปนี้ ที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มได้

2. ให้มีการช่วยเหลือ ดังนี้

2.1 เรื่องที่พักอาศัย ให้เข้ารับบริการในศูนย์บริการผู้สูงอายุ หรือเข้าอยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์คนชรา หรือสถานที่อื่นที่เหมาะสม

2.2 เรื่องอาหารและ/หรือเครื่องนุ่งห่ม ให้พิจารณาเป็นเงิน อาหารและ/หรือเครื่องนุ่งห่ม ไม่เกินวงเงินครั้งละสองพันบาทและช่วยได้ไม่เกินสามครั้งต่อปี โดยถือตามปีงบประมาณ

2. การให้สวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุโดยรัฐ

2.1 ความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ได้ให้ความหมาย “สวัสดิการสังคม” หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ซึ่งได้รวมความคิดรวบยอดเรื่องความหมายของสวัสดิการสังคมของทั้งนักวิชาการสังคมสงเคราะห์ นักบริหาร และนักปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน มีข้อสรุปความหมายที่ครอบคลุมคือ

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการมีศึกษาที่ดี

การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคมนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการสังคมในทุกระดับ

2.2 ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม (Fields of Social Welfare)

2.2.1 การศึกษา(Education)

2.2.2 สุขภาพอนามัย (Health Care)

2.2.3 การประกันรายได้ (Income Maintenance) : มีงานทำ มีรายได้ มีสวัสดิการแรงงาน

2.2.4 ที่อยู่อาศัย (Housing)

2.2.5 ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงทางสังคม (Safety in Life and Property)

2.2.6 นันทนาการ (Recreation)

2.2.7 บริการสังคมปัจเจกบุคคล (Personal social services)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมในประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมมีปรากฏอยู่ในสังคมไทยมานานแล้วนับตั้งแต่การช่วยเหลือเกื้อกูลในหมู่เครือญาติเพื่อนสนิทชุมชนรวมทั้งหน่วยงานสงเคราะห์ของภาคเอกชนต่างๆ ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุเลี้ยงหลานหลานส่งเงินให้ปู่ย่าตายายทำบุญเข้าวัดการบวชเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาของเด็กชายการหยิบยืมเงินเพื่อนบ้านการทำบุญให้ผู้ยากไร้ ฯลฯ เมื่อสังคมไทยพัฒนาเข้าสู่วิถีการผลิตแบบทุนนิยมโครงสร้างสังคมเศรษฐกิจและการเมืองเปลี่ยนแปลงระบบสวัสดิการใหม่ จึงถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในเมือง และการล่มสลายของภาคชนบทสวัสดิการสังคมแบบใหม่มีปรากฏให้เห็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๕ พร้อมกับการปฏิรูประบบราชการ โดยจัดให้มีสวัสดิการสังคมที่เรียกว่าการบริการสังคมและการสงเคราะห์สังคมจวบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2533 สังคมไทยจึงเริ่มจัดสวัสดิการที่เรียกว่าการประกันสังคมทำให้การจัดสวัสดิการครอบคลุมทุกประเภทแต่ทั้งหมดก็เป็นเพียงสวัสดิการขั้นต่ำซึ่งมีการดำเนินงานทั้งโดยภาครัฐภาคเอกชนและภาคชุมชน

ในอดีตแนวคิดสวัสดิการสังคมในสังคมไทยให้ความสำคัญกับงานด้านประชาสงเคราะห์ (public assistance) เน้นช่วยเหลือประชาชนผู้ด้อยโอกาสซึ่งจะต้องถูกทดสอบ (means test) ก่อนว่าด้อยโอกาสจริงๆจึงจะได้รับการสงเคราะห์ด้วยเหตุนี้ นโยบายสวัสดิการสังคมของไทยจึงกลายเป็นนโยบายการประชาสงเคราะห์มาโดยตลอดจวบจนกระทั่งปี พ.ศ.2534

จึงมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมเพื่อทบทวนนโยบายด้านสวัสดิการสังคมที่มีอยู่และยอมรับว่าการดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ที่ผ่านมาเน้นเฉพาะด้านประชาสงเคราะห์ยังไม่ครอบคลุมสวัสดิการสังคมด้านอื่นๆ ทั้งด้านที่มีอยู่แล้วและด้านที่กำลังพัฒนาขึ้นมาจึงได้มีการขยายความหมายและขอบข่ายงานออกกลายเป็นนโยบายสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ

ต่อมาในปี พ.ศ.2536 ก็มีการยกร่างพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคมโดยอิงความมั่นคงทางสังคม คือ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนและความมั่นคงทางสังคมในระดับมาตรฐาน ซึ่งการประกาศใช้พระราชบัญญัติประกันสังคมพ.ศ.2533 ได้กระตุ้นให้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสวัสดิการสังคมในประเทศไทยเพราะการประกันสังคมได้สร้างระบบสวัสดิการสังกรมรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกว้างขวางกว่าการสังคมสงเคราะห์ทำให้กรมประชาสงเคราะห์เริ่มตระหนักว่าที่ผ่านมาการจัดสวัสดิการสังคมมีลักษณะ “วิ่งตามแก้ปัญหามากกว่าการป้องกันปัญหา” ดังนั้น กรมจึงเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่หันมาจัดสวัสดิการสังคมในเชิงป้องกันควบคู่กับการแก้ไข ซึ่งทำให้การจัดสวัสดิการสังกรมมีรูปแบบการจัดการและจุดเน้นแตกต่างไปจากอดีต โดยเห็นว่า “คนควรได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ในชีวิต (full potential development person) ได้รับการทางสังคมพื้นฐานอย่างเพียงพอและได้อยู่ในครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวได้อย่างครบถ้วน” ในปัจจุบันหน่วยงานหลักที่ดูแลงานด้านสวัสดิการสังคมคือกระทรวงแรงงานและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการกิจกรรมครอบคลุมด้านการประชาสงเคราะห์การประกันสังคมการพัฒนาฝีมือแรงงานการจัดหางานการคุ้มครองแรงงานและการแรงงานสัมพันธ์แต่ไม่อาจครอบคลุมด้านบริการสังคม (social services) โดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุขทว่านโยบายสวัสดิการสังคมเป็นนโยบายที่จะต้องครอบคลุมทั้งสามด้าน คือการบริการสังคมการประกันสังคมและการประชาสงเคราะห์ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ ทุกกระทรวงทบวงกรมที่เกี่ยวข้องกับงานสามด้านนี้จึงควรมีการดำเนินงานอย่างประสานสอดคล้องกันภายใต้ นโยบายและแผนงานสวัสดิการแห่งชาติ นอกเหนือจากการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐแล้วภาคธุรกิจและชุมชน ก็สามารถจัดสวัสดิการสังคมให้แก่คนจำนวนมากได้เช่นกัน

สวัสดิการสังคมประกอบด้วย

1. การบริการสังคมเช่นการศึกษาการสาธารณสุขที่อยู่อาศัยการคุ้มครองสิทธิการดูแลความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น
2. ประกันสังคมคือสร้างระบบหลักประกันชีวิตให้แก่ลูกจ้างหรือคนทำงานกินเงินเดือนเช่นการประกันการเจ็บป่วยทุพพลภาพแก่ชราการตายการคลอดบุตร เป็นต้น

3. การประชาสัมพันธ์ หรือสวัสดิการสำหรับคนที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้หรือการประชาสัมพันธ์เช่นคนแก่เด็กเร่ร่อนผู้ประสบภัยธรรมชาติ เป็นต้น

การกำหนดยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมการจัดทำนโยบายสวัสดิการสังคม รวมทั้งการมอง “สวัสดิการสังคม” เชิงนโยบายทางสังคมมีความจำเป็นจะต้องมองอย่างครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านบริการสังคมประกันสังคมและสังคมสงเคราะห์มองสวัสดิการสังคมเป็นกลไกในการป้องกันหรือบรรเทาปัญหาและเป็นเครื่องมือพัฒนาคนจนคนด้อยโอกาสพร้อมๆกันทุกมิติโดยต้องพิจารณา “คนเป็นศูนย์กลาง” คนหนึ่งๆจะต้องมีสวัสดิการสังคมอะไรและอย่างไรจึงจะสามารถป้องกันบรรเทาปัญหาและพัฒนาคนๆนั้น ได้และสวัสดิการสังคมนั้นจะจัดขึ้นโดยภาครัฐหรือนอกภาครัฐต้องมีการบูรณาการถักทอของค์ประกอบต่างๆให้เป็นโครงข่ายหรือเป็นเรือนร่างเดียวกัน ดังนั้นโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาอันเกิดจากสถานการณ์ทางสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นและกระทบกระเทือนต่อสังคมในองค์กรวม และหนึ่งในสถานการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นคือสถานการณ์ประชากรสูงอายุของประเทศไทย (Aging Society) โดยต้องมีกระบวนการในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อกำหนดนโยบายในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในทิศทางที่ชัดเจนให้เกิดความหลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุที่มีพื้นฐานที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม

2.4 การดำเนินงานการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในต่างประเทศ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศสหรัฐอเมริกาภายใต้กฎหมาย SSA สวัสดิการสำหรับผู้อายุ (Old-Age) หรือเรียกอีกอย่างได้ว่า สวัสดิการเพื่อการเกษียณอายุ (Retirement Insurance Program) เป็นหนึ่งในสวัสดิการหลักของระบบซึ่งเป็นสวัสดิการหลักของแรงงานอเมริกา 96% แรงงานทุกคนจะต้องจ่ายภาษีสวัสดิการ ทำให้ได้รับเครดิตจากระบบสวัสดิการดังกล่าวจำนวนเครดิตที่เพียงพอจะได้รับขึ้นอยู่กับรายได้ที่เคยได้รับระหว่างการทำงานรวมกัน นอกจากนี้ สวัสดิการยังขึ้นอยู่กับผู้สูงอายุที่ต้องการจะเกษียณ

การเกษียณอายุก่อนครบอายุบริบูรณ์การเกษียณอาจทำได้เร็วสุดเมื่ออายุ 62 ปี แต่ก็จะถูกลดสวัสดิการตามสัดส่วนอายุที่เกษียณและเป็นการลดอย่างถาวรกรณีบุคคลทำงานต่อเนื่องไปหลังจากที่ครบอายุบริบูรณ์การเกษียณบุคคลนั้นจะได้รับสวัสดิการเพิ่มขึ้นใน 2 ลักษณะ ได้แก่ ปีทำงานที่เพิ่มขึ้นซึ่งจะมีผลต่อการคำนวณสวัสดิการที่จะได้รับ และปริมาณสวัสดิการที่เพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนกับเวลาจากอายุบริบูรณ์การเกษียณจนถึงเวลาที่เริ่มรับสวัสดิการไม่เกินอายุ 70 ปี

2. ประเทศญี่ปุ่น

การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศญี่ปุ่นปัจจุบันญี่ปุ่นเป็นประเทศสังคมผู้สูงอายุ กล่าวคือ ในจำนวนประชากรทุกๆ 5 คน มีจำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป 1 คน ในขณะที่เดียวกันจำนวนประชากรเด็กก็จะมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ แตกต่างจากในอดีต ที่ญี่ปุ่นเคยสนับสนุนสวัสดิการผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการแก่ผู้สูงอายุในการรักษาพยาบาล ฟรีหรือมีเงินสนับสนุนภายใต้ช่วยผู้สูงอายุปีละไม่เกิน 5 หมื่นเยน เห็นได้ว่าผู้สูงอายุ ต่างได้รับการจากภาครัฐในระดับที่สูง ในปี 1960 ญี่ปุ่นตราพระราชบัญญัติว่าด้วยคนชรา (1960) เพื่อใช้บังคับกับผู้สูงอายุ แต่ภายหลังประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น นโยบายต่างๆดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้สภาพการคลังของประเทศประสบปัญหาขาดทุน

ต่อมาในปี 1982 ญี่ปุ่นได้บัญญัติว่าด้วยสุขอนามัยคนชรา (1982) ส่งผลให้ญี่ปุ่นต้องเปลี่ยนนโยบายจากให้บริการฟรีมาเป็นการให้บริการที่ผู้สูงอายุต้องแบกรับภาระในบางส่วน และปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งที่ภาครัฐได้ลดขอบเขตจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งภาครัฐได้ลดขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายลงแต่ก็ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทั้งที่ภาครัฐได้ลดขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายลงแต่ก็ยังทำให้รัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ขาดทุนในด้านงบประมาณ ดังนั้นรัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณขึ้นใหม่และได้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยประกันการดูแลผู้สูงอายุ (2000) เป็นระบบที่เรียกเก็บจากผู้สูงอายุที่ต้องการขอรับการให้บริการต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในบางส่วนด้วย โดยที่ผู้ต้องการขอรับบริการต้องเข้ารับการตรวจสอบเกี่ยวกับความจำเป็นในการขอรับบริการ

ระบบประกันการคุ้มครองผู้สูงอายุเริ่มเป็นรูปร่างที่ชัดเจนขึ้น ในขณะที่เดียวกันจำนวนผู้ขอรับบริการก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ และในปี 2005-2006 เกิดปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้สำหรับผู้มีแนวโน้มของการเป็นโรคความจำเสื่อมในอนาคตว่าจะรวมอยู่ด้วยหรือไม่

การให้บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันคุ้มครองดูแลผู้สูงอายุ ค.ศ. 2000 เป็นระบบใหม่ที่น่าสนใจ คือ ระบบประกันดูแลผู้สูงอายุที่นำระบบรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ และระบบสวัสดิการผู้สูงอายุมาผนวกเข้ารวมกัน มีกำหนดคุณสมบัติของผู้สูงอายุที่จะมาใช้บริการสวัสดิการแต่ละประเภทที่เป็นสถานพยาบาลและการให้บริการที่บ้าน

ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมรับผิดชอบค่าประกันผู้สูงอายุร่วมจ่ายค่าใช้จ่ายเพียงร้อยละ 10 ของค่าใช้จ่ายบริการดูแลผู้สูงอายุทั้งหมด เป็นระบบที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีรายได้น้อยแต่เดิมจะใช้เกณฑ์ ตามสัดส่วนรายได้ของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นระบบที่ไม่เท่าเทียมกัน

บทบาทของภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐที่ทำหน้าที่แบกรับภาระค่าประกันโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งแต่ประเทศ จังหวัด หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่างมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบด้วยกัน สำหรับสัดส่วนของการแบกรับภาระค่าใช้จ่ายค่าประกันในภาครัฐด้วยกันนั้น คือ ประเทศ : จังหวัด : องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นสัดส่วน 2 : 1 : 1 ตามลำดับ

3. ประเทศนิวซีแลนด์

การจัดสวัสดิการสังคมในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีระดับการพัฒนาที่สูงกว่าประเทศไทย กล่าวคือ ได้คะแนนตามดัชนีการพัฒนามนุษย์ของ UNDP (Human Development Index – HDI) อันดับ 19 จาก 177 ประเทศ (ไทยอยู่อันดับที่ 73) มี GDP สูงเป็นอันดับที่ 22 (ไทยอยู่อันดับที่ 66) มี GDP per capita เฉลี่ยที่ 24,200 ดอลลาร์สหรัฐ (ไทย \$ US 7,595) มี Gini index: 36.2 (ไทย 43.2) ซึ่งแสดงว่า มีการกระจายความมั่งคั่งดีกว่าของไทย ช่องว่างระหว่างคนรวย คนจนมีน้อยกว่าของประเทศไทย

นิวซีแลนด์มีประชากร ประมาณ 4 ล้านคน อยู่ในเมืองโอ๊คแลนด์ 1.2 ล้านคน อยู่ที่เมืองเวลลิงตัน 0.37 ล้านคน ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ย 79 ปี (ไทย 70 ปี) อัตราผู้อ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 99

นิวซีแลนด์จัดได้ว่าเป็นผู้นำระดับโลกด้านสวัสดิการสังคม สิทธิสตรี การดูแลผู้สูงอายุ สวัสดิการเด็ก เงื่อนไขการทำงานที่ดี ค่ารักษาพยาบาล เงินสงเคราะห์คนว่างงาน คนที่เป็นหม้าย พ่อ/แม่คนเดียว คนพิการ ฯลฯ และเมื่อ 70 ปีที่แล้วเริ่มจัดระบบสวัสดิการสังคม ‘from the cradle to the grave’ เป็นแห่งแรกของโลก

NGO มีบทบาทมากในการจัดสวัสดิการสังคม และได้รับการสนับสนุนจากรัฐสูง ตัวอย่างเช่น งบประมาณ 50% ของกระทรวงสาธารณสุข จะจัดสรรให้ NGO ไปดำเนินการ (contracted, issue based) ดูแลเรื่อง นโยบาย และการจัดสวัสดิการให้ผู้สูงอายุ (เพราะรัฐบาลกลางกำหนดจุดยืนของตนเองว่า จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย และชี้แนะทิศทางเท่านั้น จะไม่พยายามสวมบทบาทเป็นผู้ให้บริการตรงมากนัก) นอกจากนี้ NGO ยังทำหน้าที่เป็น Watchdog เรื่องพิทักษ์ปกป้องสิทธิมนุษยชนของประชาชน

กระทรวงการพัฒนาสังคม ของนิวซีแลนด์ถือเป็นกระทรวงใหญ่ที่สุด กระทรวงหนึ่งในบรรดากระทรวงทั้งหลายของประเทศ หน้าที่หลักของกระทรวง คือ

1. ให้ความเห็นกับรัฐบาลในเรื่องการกำหนดนโยบายสังคมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic social policy) การวิจัยนโยบายสาขา การวิจัยทางสังคมและการประเมินนโยบาย ในด้านการสนับสนุนรายได้ (income support) เด็ก เยาวชน ครอบครัว และชุมชน กระทรวงการพัฒนา

สังคมของนิวซีแลนด์ ยังรับผิดชอบต่อการให้ความเห็นเชิงนโยบายและการสนับสนุนด้านนโยบายกับสำนักงานชุมชนและอาสาสมัคร สำนักงานพลเมืองอาวุโส และสำนักงานประเด็นปัญหาความพิการ (Offices for the Community and Voluntary Sector, Senior Citizens and Disability Issues)

2. จัดบริการตอบสนองนโยบายด้านการสนับสนุนรายได้ รวมทั้งบริการการจัดหางาน (employment services) ตลอดจน ให้บริการด้านส่งเสริมภาวะผู้นำ ส่งเสริมการประสานงานและแผนงานสำหรับสนับสนุนครอบครัว (family supports)

3. ดูแลการบริหารจัดการเรื่องเงินกู้ยืมและเงินช่วยเหลือนักศึกษา (student allowances and loans) บริหารจัดการระบบบำนาญเกษียณอายุ (New Zealand Superannuation) บริหารบำนาญทหารผ่านศึก (Veterans and War Pensions) และจัดการด้านภารกิจที่อาศัยความชำนาญการ (special functions) อาทิ แผนงานบัตรบริการชุมชน (Community Services Card) และการทดสอบความจำเป็นทางการเงิน (financial means testing) สำหรับผู้ที่ต้องได้รับการชดเชยเมื่อต้องอยู่ในการดูแลระยะยาว (long stay care subsidies)

หลักการ

1. ยึดแนวทางการพัฒนาสังคมในการดำเนินงาน โดยเน้นความเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริงทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมซึ่งอยู่ล้อมรอบตัวผู้ใช้บริการ

2. การพัฒนาสังคม หมายถึง การจัดวางยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาว ในขณะที่พยายามแสวงหามาตรการระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ในแต่ละวัน

3. เน้นมาตรการการคุ้มครองทางสังคม โดยการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังสำหรับกลุ่มบุคคลที่ตกอยู่ในภาวะความยากลำบาก และเน้นเรื่องการลงทุนทางสังคมที่ตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และนำไปสู่ผลประโยชน์อื่นๆ ในอนาคต

ในปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) กระทรวงการพัฒนาสังคมของนิวซีแลนด์ ได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชน ดังนี้ :

4. ประชาชนมากกว่า 500,000 คนได้รับบำนาญคนสูงอายุ (New Zealand Superannuation) หรือประโยชน์ทดแทนหลังเกษียณอายุ (Transitional Retirement benefit) บำนาญคู่สมรสที่เป็นหม้าย (Surviving Spouse pension) หรือ บำนาญทหารผ่านศึก (Veterans pension)

5. ประชาชนวัยทำงานประมาณ 400,000 คน ที่มีปัญหาความยากลำบากด้านสุขภาพ ครอบครัว หรือการทำงาน ได้รับเงินสนับสนุนรายได้ (income support) ในแต่ละเดือน

6. ประชาชนประมาณ 1.1 ล้านคน ได้รับบัตรบริการชุมชน (Community Services Card)

7. ประชาชนประมาณ 145,000 คนได้รับเงินกู้ยืมการศึกษา (Student Loans)

8. ประชาชนประมาณ 63,000 คน ได้รับเงินทุนเพื่อการศึกษา (Student Allowance)

กระทรวงการพัฒนาสังคมนิวซีแลนด์ได้รับงบประมาณมากกว่า 13 พันล้านเหรียญ (\$13 billion) และให้บริการสนับสนุนรายได้และสนับสนุนการมีงานทำให้กับประชาชนนิวซีแลนด์มากกว่า 1 ล้านคน ในปีงบประมาณ จนถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) กระทรวงการพัฒนาสังคมนิวซีแลนด์หางานให้ประชาชน 51,126 คนได้งานทำที่มีความมั่นคง จำนวนนี้ทะลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนงาน 11,126 คน

กระทรวงการพัฒนาสังคมนิวซีแลนด์ใช้แนวคิดการทำงานที่เน้นการพัฒนาสังคม (Social Development Approach) เป็นฐานคิดในการดำเนินงาน แนวคิดดังกล่าวเน้นการทำความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่เผชิญหน้ากับผู้ใช้บริการ (clients) ของกระทรวง หมู่บ้านของเขา (whanau) และชุมชน การพัฒนาสังคมในที่นี้คือการนำยุทธศาสตร์ให้ไปสู่การกระทำจริง เพื่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ระยะยาวแก่ประชาชนพร้อมๆ กับการใช้มาตรการระยะสั้นเพื่อให้ตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนในปัจจุบัน

3. การดำเนินงานให้สวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

3.1 รูปแบบระบบสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย

ระบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน จำแนกตามประเภทบริการ 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

3.1.1 การประกันสังคม (Social Insurance)

เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตและคุ้มครองลูกจ้าง ปัญหาการขาดรายได้เมื่อเกษียณอายุการทำงาน สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัวน้อยลง ปัญหาสุขภาพที่เรื้อรังส่งผลให้ตัวเลขค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูง เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญและอาจรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากไม่มีการวางแผนเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหา การสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งการออมเพื่อเกษียณอายุ มีความจำเป็นในสังคมไทย เนื่องจากสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุสูงขึ้น มีอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุ (สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน) สูงขึ้นการเกื้อหนุนจากครอบครัวอาจลดลง การออมจึงมีความสำคัญสำหรับวัยเกษียณ ปัญหาของการออมเพื่อเกษียณอายุ คือ การออมครัวเรือนต่ำระหว่างปี พ.ศ. 2536-2546 การออมภาคครัวเรือนของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง และส่วนใหญ่เป็นการออมแบบบัญชีออมทรัพย์

จึงควรพัฒนาและส่งเสริมรูปแบบการออมแบบผูกพันในระยะยาวเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องเสถียรภาพของกองทุนประกันสังคม เนื่องจากระบบกองทุนเป็นการจ่ายเงินเข้ากองทุน โดยผู้ที่อยู่ในวัยทำงานและรัฐจ่ายเงินออกให้ผู้เกษียณอายุ โดยที่รัฐบาลไม่มีการเก็บสะสมเพื่อเป็นกองทุน ดังนั้นเมื่อสัดส่วนและจำนวนผู้สูงอายุสูงขึ้น การจ่ายผลประโยชน์ให้กับผู้เกษียณจึงเพิ่มขึ้น คาดว่าปี พ.ศ.2590 จะมีสถานะเงินสะสมติดลบ ปัญหาสุดท้ายของการออมเพื่อเกษียณอายุคือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีหลักประกันรายได้ เช่น แรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะแรงงานภาคเกษตรและแรงงานที่มีรายได้ต่ำ ไม่มีระบบการออมเพื่อเกษียณรองรับและไม่สามารถเข้าถึงการออม ได้แก่

3.1.1.1 Pillar Zero ระบบเบี้ยยังชีพ เป็นระบบประกันที่ไม่ต้องจ่ายสมทบ (Noncontribution pillar)

3.1.1.2 Pillar I ระบบบำเหน็จ/บำนาญข้าราชการ เป็นค่าตอบแทนที่ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่มานานหรือเกษียณอายุราชการ และกองทุนประกันสังคมรวมทั้งระบบประกันสังคมกรณีชราภาพ เป็นกองทุนที่ให้ความคุ้มครองลูกจ้างที่ประกันตนในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย คลอดบุตร เสียชีวิต รวมทั้งชราภาพ เมื่อทำงานมาอายุครบ 55 ปี โดยเงินบำนาญชราภาพจ่ายเป็นรายเดือนตลอดชีวิต มีเกณฑ์ในการคำนวณตามระเบียบที่กำหนดและเงินบำเหน็จชราภาพจ่ายเป็นเงินก้อนครั้งเดียว

3.1.1.3 Pillar II กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นการส่งเสริมการออมของข้าราชการเพื่อวัยเกษียณอายุราชการ ให้กับข้าราชการที่สมัครใจเป็นสมาชิก และกองทุนบำเหน็จบำนาญชาติ เป็นกองทุนภาคบังคับที่กำหนดเงินสะสมแน่นอน ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ผลการประมุขสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติปี ได้เสนอระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อการพัฒนาต่อไป จุดอ่อนของกองทุนนี้คือ มุ่งส่งเสริมการออมเฉพาะแรงงานในระบบเท่านั้น ไม่ได้แก้ไขแรงงานนอกระบบหรือผู้ด้อยโอกาส

3.1.1.4 Pillar III กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) กองทุนรวมหุ้นระยะยาว (LTF) หรือระบบการออมผ่านบริษัทประกันแบบเงินได้ประจำ

3.1.1.5 Pillar IV ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่รัฐรับผิดชอบค่าบริการด้านสุขภาพอย่างครอบคลุมทุกคน ตามเกณฑ์และขอบเขตที่กำหนด

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พบว่าระบบหลักประกันสุขภาพด้านรายได้สำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่เป็นหลายชั้น (multi-pillar) อย่างถ้วนหน้า โดยมี 2 ลักษณะคือ

1. แบบเป็นระบบและมีกฎหมายรองรับ ได้แก่ ระบบบำนาญข้าราชการ กองทุนบำนาญข้าราชการ กองทุนประกันสังคม กองทุนครูใหญ่ และครูโรงเรียนเอกชน กองทุนสำรองเลี้ยงชีพกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนหุ้นระยะยาวบริษัทประกันชีวิตและระบบเบี่ยยังชีพผู้สูงอายุ

2. แบบไม่เป็นทางการเป็นระบบสวัสดิการภาคประชาชน เช่น กลุ่มสัจจะวันละบาท อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ข้อดีคือ ชุมชนรับรู้ปัญหาที่แท้จริง ผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อนจริงจึงได้รับความช่วยเหลือตามความต้องการ ข้อด้อยคือ หากชุมชนไม่เข้มแข็งและผู้นำไม่มีคุณธรรม ระบบนี้ก็อาจไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแต่ไม่ประสบความสำเร็จ

3.1.2 ระบบบำนาญแห่งชาติ เป็นระบบที่การประมุขสมาชิกรัฐสภาผู้สูงอายุเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2551 เสนอต่อรัฐบาล เนื่องจากปัจจุบันระบบบำนาญในประเทศไทย เป็นระบบบำนาญพื้นฐานอาชีพ ครอบคลุมบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น เช่น สมาชิกกองทุนประกันสังคม ลูกจ้างเอกชน ครูเอกชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งยังมีประชาชนมากกว่า 30 ล้านคน ที่ยังไม่มียกเว้นประกันรายได้ในยามสูงอายุ จึงควรจัดระบบบำนาญสำหรับบุคคลกลุ่มนี้ ซึ่งการจัดการกับระบบที่ใหญ่เช่นนี้ รัฐบาลควรเข้ามาดำเนินการ ระบบบำนาญเพื่อผู้สูงอายุไทย ไม่ใช่การให้เงินเปล่าๆ แต่ให้ทุกคนมีโอกาสเป็นสมาชิกร่วมออม ผู้ที่อายุน้อยอยู่ในระบบนานก็จะจ่ายน้อย และเงินบำนาญที่จะได้รับก็ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่อยู่ในระบบ ระบบบำนาญแห่งชาติ อาจดำเนินการใน 2 ลักษณะแบบแรก ผู้รับบำนาญไม่ต้องสมทบร่วม เป็นระบบการให้เบี่ยยังชีพที่ขยายไปสู่ผู้สูงอายุทุกคนข้อดีคือเป็นการต่อยอดจากระบบเดิมที่มีอยู่แล้ว ข้อเสียคือ การไม่ส่งเสริมการออมและเป็นภาระหนักทางงบประมาณของประเทศ สำหรับความเป็นไปได้และความยั่งยืนของระบบบำนาญแบบนี้ยังต้องพิจารณาอีกมาก สำหรับระบบบำนาญอีกแบบหนึ่งเป็นแบบที่ผู้รับบำนาญต้องสมทบร่วมจึงเกี่ยวข้องกับการออมและศักยภาพของประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องคำนึงถึงคือ ฐานอาชีพหรือฐานพื้นที่ หรือเป็นระบบถ้วนหน้าทุกคน หรืออาจเป็นระบบเกื้อกูลระหว่างรุ่นที่คนวัยทำงานจ่ายเงินสำหรับช่วยเหลือผู้สูงอายุ ข้อดีของการสร้างระบบบำนาญรายอาชีพคือการบริหารจัดการภายในกลุ่มอาชีพทำได้สะดวก แต่จะมีปัญหาการเกิดกองทุนย่อยมากมายเมื่อมีการเปลี่ยนอาชีพ และไม่ครอบคลุมคนที่ไม่มีอาชีพ เมื่อเทียบกับกองทุนรายได้พื้นที่ที่จะเปิดช่องว่างนี้ได้ แต่กองทุนรายพื้นที่ก็เป็นกองทุนขนาดเล็กที่บริหารจัดการให้เกิดผลประโยชน์ได้ยาก อีกทั้งความหลากหลายของกฎกติกาสำหรับพื้นที่ที่แตกต่างกันระบบบำนาญของประเทศ ไทยจะพึ่งพาภาษีรายได้จากประชากรที่ทำงานในระบบเช่นประเทศที่พัฒนาแล้วไม่ได้ เพราะแรงงานนอกระบบนอกระบบประเทศไทยมีสัดส่วนที่มากกว่าจึงควรมีระบบการออมจากประชาชนวัยทำงานทุกคน ระบบบำนาญแห่งชาติเป็นทางเลือกใหม่ของการคลังเพื่อสังคม ที่ภาครัฐ

สนับสนุนงบประมาณผ่านองค์กรภาคประชาชนเป็นการใช้จุดแข็งของภาครัฐในการกำกับดูแลด้วยระเบียบ และจุดแข็งของภาคประชาคม คือ การอยู่ในพื้นที่รับทราบข้อมูลที่แท้จริงของประชาชน และต้นทุนในการบริหารจัดการต่ำ ทั้งนี้ ต้องเสริมศักยภาพขององค์กรในชุมชน เช่น การจัดเก็บข้อมูล ระบบการทำบัญชี รวมทั้งการบริหารเงิน แนวทางการบริหารกองทุนบำนาญแห่งชาติ รัฐควรจัดตั้งกองทุนเป็นองค์กรใหม่และเป็นนิติบุคคลมีระเบียบชัดเจน มีผู้บริหารกองทุนมืออาชีพ และดำเนินงานอย่างโปร่งใส ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ 1 ใน 3 ของบำนาญแต่ละปี หากผู้รับบำนาญรวมออมร้อยละ 3 และภาครัฐสมทบอีกร้อยละ 3 จะทำให้กองทุนมีปริมาณสูงใน ส่วนของการออม ผู้รับผิดชอบการออมคือ องค์กรที่ประชาชนทำงานอยู่ สำหรับแรงงานนอกระบบ อาจมีระบบการออมผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเข้าถึงประชาชนอย่างครอบคลุม ศักยภาพในการติดตามมีประสิทธิภาพมากกว่าส่วนกลาง การบริหารกองทุนตามแนวทางดังกล่าวมีความเป็นไปได้สูงกว่าและดีกว่าการบริหารโดยส่วนกลาง ทั้งนี้ยังจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดต่อไป ประเด็นหนึ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ศักยภาพการออมของประชาชน การศึกษาของรศ.ดร.ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวุธ พบว่าประชาชนกลุ่มวัยแรงงานร้อยละ 60 ระบุว่าไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุเห็นด้วยที่จะเป็นสมาชิกกองทุน และมีศักยภาพการออมเพื่ออนาคต โดยร้อยละ 77 มีความพร้อมที่จะจ่ายเงินเข้ากองทุน แต่ขาดการกระตุ้นจากภาครัฐ จะเห็นว่าโดยภาพรวม ระบบบำนาญแห่งชาติมีความเป็นไปได้ทางสังคมและทางเศรษฐกิจ แต่ความเป็นไปได้ทางการเมืองยังไม่แน่นอน

3.1.3 กองทุนบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นการส่งเสริมการออมของข้าราชการเพื่อวัยเกษียณอายุราชการ ให้กับข้าราชการที่สมัครใจเป็นสมาชิก และกองทุนบำนาญข้าราชการ เป็นกองทุนภาคบังคับที่กำหนดเงินสะสมแน่นอน ที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ผลการประชุมสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติปี 2551 ได้เสนอระบบบำนาญแห่งชาติเพื่อการพัฒนาว่าจุดอ่อนของกองทุนนี้คือ มุ่งส่งเสริมการออมเฉพาะแรงงานในระบบเท่านั้น ไม่ได้แก้ไขแรงงานนอกระบบ หรือผู้ด้อยโอกาส

3.1.4 กองทุนผู้สูงอายุ

กองทุนผู้สูงอายุจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ.2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกองทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครองส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นปีแรกของการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุได้รับงบประมาณเริ่มต้นในการดำเนินงานจำนวน 30 ล้านบาทและได้รับเพิ่มเติมในปีต่อๆ มาตามลำดับสำหรับปีพ.ศ.2552 รัฐบาลได้ดำเนินการขยายวงเงินการกู้ยืมรายบุคคลจาก 15,000 บาทต่อรายเป็น 30,000 บาทต่อราย และมีเงินงบประมาณจำนวน 80 ล้านบาท ปีพ.ศ.2552 กองทุนผู้สูงอายุได้ให้การสนับสนุนเงินทุนสำหรับ

การกู้ยืมประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเป็นรายบุคคลจำนวน 3,138 รายคิดเป็นจำนวนเงิน 51,082,208 บาทและสนับสนุนเป็นรายกลุ่มจำนวน 22 กลุ่มคิดเป็นจำนวนเงิน 2,071,000 บาท นอกจากนี้ได้ให้การสนับสนุน โครงการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุจำนวน 193 โครงการคิดเป็นจำนวนเงิน 27,523,924 บาท

ทั้งนี้การสนับสนุนการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลของกองทุนผู้สูงอายุปี พ.ศ.2552 ส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมไปเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้แก่ทำนาทำไร่/สวนจำนวน 1,102 รายค้าขาย(ของชำเสื้อผ้าของเล่นเบ็ดเตล็ด) จำนวน 939 รายปศุสัตว์จำนวน 823 รายการบริการรับจ้างจำนวน 177 รายและงานหัตถกรรมงานฝีมือรวมทั้งการสนับสนุนการกู้ยืมเงินทุนประเภทโครงการส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมเพื่อดำเนินโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุด้วยการฝึกอบรมจำนวน 87 โครงการรองลงมาได้แก่โครงการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการออกกำลังกายจำนวน 58 โครงการและโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาจำนวน 28 โครงการตามลำดับ

ตารางที่ 2-2 : เงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลของกองทุนผู้สูงอายุปี พ.ศ.2552

พ.ศ.	โครงการที่ได้รับ อนุมัติ(โครงการ)	รวมเป็นเงิน (ราย)	การกู้ยืมรายบุคคล (ราย)	รวมเป็นเงิน (ราย)	การกู้ยืมรายกลุ่ม (ราย)	รวมเป็นเงิน (ราย)
2550	40	9,935,415	717	9,500,000	-	-
2551	69	5,504,803	1,560	23,210,109	10	942,560
2552	200	27,523,924	3,138	51,082,208	22	2,071,000

ที่มา : สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552

3.1.5 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ การส่งเสริมการออมเพื่อให้ลูกจ้างมีเงินใช้หลักเกษียณอายุการทำงานเป็นการจัดสวัสดิการอีกรูปแบบหนึ่ง ที่จัดให้กับประชาชนตั้งแต่ก่อนเข้าวัยสูงอายุ เป็นระบบสวัสดิการที่มีผลระยะยาวเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นสวัสดิการสำคัญที่นายจ้างจัดให้แก่ลูกจ้างที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ. 2530 ที่มีหน่วยงานของรัฐคือ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ทำหน้าที่กำกับดูแลในฐานะนายทะเบียน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกระทรวงแรงงาน ได้ส่งเสริมให้สถานประกอบการจัดระบบสวัสดิการนี้ให้แก่ลูกจ้าง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้ใช้

แรงงานจัดตั้ง “กองทุนเพื่อผู้ใช้แรงงาน” ในลักษณะสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นการแก้ไขการกู้ยืมเงินนอกระบบ หรือการไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันในการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ กองทุนนี้เป็นกองทุนสมทบเวียนตามพระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. 2491 สำหรับการปลูกฝังการใช้จ่ายเงินอย่างเหมาะสม ป้องกันการเป็นหนี้ กรมสวัสดิการฯ ได้จัดอบรมวิทยากรหลักสูตรการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน เพื่อให้ผู้ผ่านการอบรมมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ใช้แรงงานทุกระดับได้

3.1.6 กองทุนการออมแห่งชาติ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เป็นหน่วยงานของรัฐและมีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ไม่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิกและเพื่อเป็นหลักประกันการจ่ายบำนาญและให้ประโยชน์ตอบแทนแก่สมาชิกเมื่อสิ้นสมาชิกภาพ

ผู้มีสิทธิเป็นสมาชิก กอช. จะต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยที่มีอายุ 15 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่เป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม ซึ่งส่งเงินเพื่อได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการกรุงเทพมหานครกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพกองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนหรือสมาชิกกองทุนอื่นหรืออยู่ในระบบบำนาญอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ตารางที่ 2-3 : หลักเกณฑ์การจ่ายเงินสมทบให้แก่สมาชิก กอช. สรุปได้ดังนี้

	อัตราเงินสมทบต่อเงินสะสม	เงินสมทบสูงสุดที่จะกำหนดโดยกฎกระทรวง
ไม่ต่ำกว่า15ปีแต่ไม่เกิน30ปี	ร้อยละ 50	600 บาท/ปี
มากกว่า30ปีแต่ไม่เกิน50ปี	ร้อยละ80	960 บาท/ปี
มากกว่า50ปีแต่ไม่เกิน60ปี	ร้อยละ100	1,200บาท/ปี

การจ่ายเงินออกจากกองทุน กรณีสมาชิกอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ (รวมถึง ผู้ที่มีอายุ 50 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่สมัครในช่วง 1 ปีแรกนับแต่วันที่กองทุนเปิดรับสมาชิกได้ออมจน ครบ 10 ปีหรือเมื่อผู้นั้นอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์และได้แจ้งยุติการเป็นสมาชิกของกองทุน) ให้มีสิทธิ ได้รับบำนาญจากเงินสะสมเงินสมทบและผลประโยชน์ของเงินดังกล่าวไปตลอดอายุขัยทั้งนี้ใน วันที่คำนวณบำนาญหากเงินในบัญชีของสมาชิกผู้ใดเมื่อคำนวณบำนาญแล้วมีจำนวนน้อยกว่า บำนาญขั้นต่ำสมาชิกผู้นั้นจะได้รับ “เงินดำรงชีพ” เป็นจำนวนเท่ากับบำนาญขั้นต่ำเป็นรายเดือน จนกว่าเงินในบัญชีจะหมด

3.2 การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance)

เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เพราะ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้อยโอกาสทางสังคมและไร้ที่พึ่ง รูปแบบของสวัสดิการที่มีอยู่ คือ

3.2.1 เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

การจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นภารกิจที่ได้มีการถ่ายโอน จากกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้กรม ส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยรับไปดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 โดยเทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่หลักในการจัดทำทะเบียนตรวจสอบคุณสมบัติ ผู้สูงอายุและจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุซึ่งเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นเงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพ จำนวนคนละ 500 บาทต่อ 1 เดือน โดยเป็นผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนถูกทอดทิ้งหรือขาดผู้ดูแลต่อมา ในปีพ.ศ.2552 รัฐบาลไทยได้ริเริ่มนโยบายสร้างหลักประกันด้านรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุซึ่งได้เริ่ม ดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2552 โดยครอบคลุมผู้สูงอายุที่ไม่มีหลักประกันทางด้านรายได้จากรัฐบาลซึ่งได้จัดสรรเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มาแสดงความจำนงขอขึ้นทะเบียน เพื่อขอรับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพดังนั้นในเดือนเมษายนพ.ศ.2552 ประเทศไทยจึงได้ดำเนินการ จ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุอย่างถ้วนหน้าคนละ 500 บาทต่อเดือนงผลให้จากเดิมที่มีผู้สูงอายุ ที่ได้รับเบี้ยยังชีพในปีพ.ศ.2552 จำนวน 1,828,456 คนคิดเป็นงบประมาณ 10,970,736,000 บาท ได้เพิ่มเป็นจำนวน 5,652,893 คนที่ได้รับเบี้ยยังชีพหรือคิดเป็นประมาณกว่าร้อยละ 80 ของจำนวน ผู้สูงอายุทั่วประเทศไทย

3.2.2 กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่ง โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่งใน 3 ด้าน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ ผู้สูงอายุกรณีเดือดร้อนจากการถูกทารุณกรรม ถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย และ ถูกทอดทิ้ง (รายละ 500 บาท อ้างอิงจากเอกสารเผยแพร่ ปี 2549) การสนับสนุนการจัดการงานศพ ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน (รายละ 2,000 บาท) และการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความ

เค็ดรื้อนเรื่องที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่ม (รายละ 2,000 บาท) (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ , 2549)

3.2.3 การบริการสังคม (Social Services)

เป็นระบบบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชน ประกอบด้วยบริการด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย ประกอบด้วย

1.1 หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ถือเป็น “สิทธิ” ขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐมอบให้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้ประชาชนทุกคน สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็น โดยขอขยายให้บริการครอบคลุมด้านการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ดำเนินงานโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในปี พ.ศ.2549 เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่ได้รับหลักประกันสุขภาพที่เหมาะสมกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการสนับสนุนให้เป็นผู้ดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตระดับท้องถิ่น โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย สหประชากรมงคการบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สหประชามนสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสหประชากรมงคการบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย ร่วมมือกันให้การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล) ได้บริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2550 : 12) บริการเชิงรุกของ สปสช. รูปแบบหนึ่งคือการจัดสรรงบประมาณให้ “กองทุนตำบล” เพื่อให้ผู้สูงอายุรวมตัวกันในลักษณะชมรมขอทุนสนับสนุนไปทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

1.2 การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน(Home Health Care) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินงานให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังให้มีสุขภาพดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้มีระบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวโดยชุมชนและท้องถิ่นซึ่งได้เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 เป็นต้นมาในปีพ.ศ.2552 กรมอนามัยได้ดำเนินการให้ศูนย์อนามัยเขตที่ 1- 12 ดำเนินการคัดเลือกตำบลต้นแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้านจำนวนศูนย์อนามัยละ 1 ตำบล เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบนำร่องร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีรูปแบบการดำเนินการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวจำนวน 12 รูปแบบจากทั้ง 12 เขต โดย

ครอบคลุมการดูแลผู้สูงอายุ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ กลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้างและกลุ่มผู้สูงอายุที่ป่วยและช่วยเหลือตนเองไม่ได้พิการ/ทุพพลภาพ (ติดเตียง) ซึ่งพื้นที่ตำบลนาร่องทั้ง 12 แห่ง ได้มีการจัดกิจกรรม/โครงการที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุ อาทิ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเฉพาะ โรคให้แก่ผู้สูงอายุ กิจกรรมดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน โดยอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

1.3 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุได้ริเริ่มดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและขยายระบบการดูแลและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ และมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแลและประสบปัญหาทางสังคมได้รับการดูแลโดยอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและสามารถเข้าถึงบริการของรัฐขณะเดียวกันก็ยังคงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวในชุมชนของตนเองได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งนี้ในวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2550 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ขยายผลการดำเนินโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้านให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศภายในปี พ.ศ.2556 จากการดำเนินการขยายผลอย่างต่อเนื่องตามมติคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2552 ได้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 9,894 คนจาก 75 จังหวัดได้ให้การดูแลผู้สูงอายุได้จำนวน 91,794 คน

2. ด้านที่อยู่อาศัย

การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็นด้านปัจจัย 4 รวมทั้งบริการด้านการรักษาพยาบาล กายภาพบำบัด ศาสนกิจ งานอดิเรก นันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ของรัฐ 21 แห่งให้บริการได้ 3,000 คน ในจำนวนนี้มี 13 แห่ง ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมเป็นผู้รับผิดชอบ และอีก 8 แห่งจัดเป็นศูนย์สวัสดิการสงเคราะห์การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาของบริการในสถานสงเคราะห์ คือ ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นอกจากนี้เกณฑ์ในการรับผู้สูงอายุเข้ารับบริการกำหนดให้เป็นผู้ที่ยังช่วยเหลือตนเองได้ จึงขัดกับแนวคิดที่ควรช่วยเหลือผู้ที่มีภาวะพึ่งพา และไม่มีอัตราค่าเลี้ยงดูของเจ้าหน้าที่เพื่อรองรับผู้สูงอายุที่อยู่นานจนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ และแม้ว่าการดูแลจะครอบคลุมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เป็นเวลานานจะรู้สึกเหงา คิดถึงลูกหลาน บางรายกลับไปอยู่บ้าน บางรายมีอาการซึมเศร้า โครงการวัยทองนิเวศน์ ที่เชียงใหม่ สว่างคินิวาส ที่บริการที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุ พบว่ามีผู้สูงอายุหลายคนที่อยู่ได้ไม่นานต้องย้ายที่อยู่ บ้างก็ย้ายกลับไปอยู่บ้าน เพราะน้อยใจลูกหลาน บางคนก็คิดถึงลูกหลาน ซึ่งผลการศึกษาความต้องการหลักประกัน

ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุของสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยากอยู่กับครอบครัว ดังนั้น แผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ จึงควรมุ่งขยายบริการในรูปแบบศูนย์บริการหน่วยสังเคราะห์เคลื่อนที่ และจำกัดจำนวนสถานสงเคราะห์ไว้เท่าที่จำเป็น

การส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุโดยความร่วมมือกับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ดำเนินการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นที่นาร่องในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 2 ตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่เหิยะ อำเภอเมือง และเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาอำเภอหางดง เพื่อเตรียมดำเนินการ โครงการพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน โดยได้มีการจัดทำสื่อเพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เรื่องบ้านและชุมชนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทภาคเหนือที่ประกอบด้วยแนวคิดและบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและแนวปฏิบัติการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุและได้มีการเผยแพร่สื่อดังกล่าวให้แก่หน่วยงานในชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

ในปีพ.ศ.2552 สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุได้ดำเนินการจัดโครงการค่ายความสามัคคีคนสองวัย (ผู้สูงอายุและเยาวชน) ณเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เพื่อให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับผู้สูงอายুরวมทั้งการผลิตสื่อวีดิทัศน์เรื่องหมู่บ้านต้นแบบการดูแลและการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ

3. ด้านการมีงานทำและการมีรายได้

รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ.2550 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม) ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับชาติ และคณะอนุกรรมการสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นระดับจังหวัดในทุกจังหวัดขึ้น โดยรัฐบาลได้มีการจัดสรรงบประมาณให้ชุมชนในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการแก่คนภายในชุมชนในรูปแบบของเงินกองทุนสวัสดิการที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดแก่เจ็บตายซึ่งในการดำเนินงานให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือกฎระเบียบของแต่ละกองทุนที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูระบบการดูแล และการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันระหว่างคนภายในชุมชนเดียวกันทำให้เกิดเครือข่ายสวัสดิการชุมชนทั้งในระดับจังหวัด และระดับชาติ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้มีการขยายการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนดังกล่าวในพื้นที่ใหม่เพิ่มเติมรวมทั้งมีการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่เดิม

ในรัฐบาลที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 มกราคม 2552 รัฐบาลยังคงให้การสนับสนุนนโยบายการจัดสวัสดิการชุมชนโดยได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่กองทุนสวัสดิการชุมชนในหลักการ 1: 1: 1 (ชุมชน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : รัฐบาล) และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาการจัดสวัสดิการชุมชนระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานและในระดับจังหวัดได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานมีผู้นำองค์กรสวัสดิการชุมชนเป็นรองประธานและมีผู้นำกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นเลขานุการร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมีหน้าที่เฝ้าระวังและประสานการดำเนินงานร่วมกับองค์กรภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการจัดสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ให้ครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

ในปี พ.ศ.2552 รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่กองทุนสวัสดิการชุมชนทั่วประเทศโดยครอบคลุมกองทุนจำนวน 2,990 กองทุนในพื้นที่ 21,795 หมู่บ้านเป็นกองทุนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 974 กองทุน (ร้อยละ 32.6) รองลงมาคือภาคเหนือจำนวน 619 กองทุน (ร้อยละ 20.7) ภาคใต้ จำนวน 512 กองทุน (ร้อยละ 17.1) รวมจำนวนสมาชิกกองทุนจากทุกภาค 1,044,318 คน มีเงินกองทุนที่เป็นเงินออมจากสมาชิกชุมชนรวมจำนวน 617.72 ล้านบาท (ร้อยละ 73) เงินสมทบจากรัฐบาลที่ดำเนินการผ่านสถานพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จำนวน 163.67 ล้านบาท (ร้อยละ 20) เงินสมทบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 35.77 ล้านบาท (ร้อยละ 4) และจากแหล่งอื่นๆจำนวน 23.17 ล้านบาท (ร้อยละ 3)

สำหรับในปีพ.ศ. 2552 มีสมาชิกที่ได้รับประโยชน์จากกองทุนสวัสดิการโดยตรงแล้วจำนวน 17,331 คน (เป็นสมาชิกทั่วไป 14,863 คนเป็นเด็ก, ผู้สูงอายุ, ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสจำนวน 2,468 คน)

4. ด้านการบริการสังคมและนันทนาการ ประกอบด้วย

4.1 ชมรมผู้สูงอายุ รูปแบบบริการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน ชมรมผู้สูงอายุเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีความสนใจและมีอุดมการณ์ร่วมกันในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสร้างคุณภาพทั้งทางกาย จิต และสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ตนเองรอบคอบและสังคม โดยมีสภาผู้สูงอายุและกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้สนับสนุน แต่ผู้บริการจัดการและดำเนินการหลักคือกลุ่มผู้สูงอายุเอง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในลักษณะเครือข่าย ทำให้งานด้านผู้สูงอายุเข้มแข็งมากขึ้น ดังเช่น โครงการพันธมิตรเครือข่ายผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่ (Age Net) ที่เป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

4.2 ศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุได้ริเริ่มดำเนินโครงการศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนในลักษณะของโครงการนำร่องในพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ พิษณุโลก ขอนแก่น สกลนคร พัทลุง ชลบุรี และเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศูนย์อเนกประสงค์เป็นสถานที่หรือศูนย์กลางสำหรับจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างหลากหลายสำหรับผู้สูงอายุและบุคคลทุกวัยภายในชุมชนโดยมีกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องศูนย์อเนกประสงค์ฯ ให้แก่ผู้สูงอายุรวมทั้งคนในชุมชนและมีการบริหารจัดการศูนย์ฯ โดยคนในชุมชนสำหรับกิจกรรมภายในศูนย์อเนกประสงค์ฯ จะมุ่งเน้นให้มีการจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมและขยายโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และได้รับการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนโดยกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและภูมิปัญญา

ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการประเมินผลการดำเนินโครงการศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนได้ร่วมกับสำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของศูนย์อเนกประสงค์ฯ ปัจจุบันที่มีผลต่อการดำเนินงานและการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานศูนย์อเนกประสงค์ฯ ทั้ง 9 แห่งรวมทั้งแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์อเนกประสงค์ฯ ในอนาคต ซึ่งพบว่า การดำเนินงานศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเป็นแนวคิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและควรสนับสนุนให้มีการขยายผลการจัดตั้งเพิ่ม โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการดูแลและดำเนินการ ซึ่งมีการทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่สนับสนุนความรู้ทางวิชาการการให้คำแนะนำในเรื่องการบริหารจัดการกล่าวได้ว่าศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนที่มีการจัดตั้งขึ้นสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุในแต่ละชุมชนในการเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันในระหว่างเวลากลางวัน ได้ชุมชนละประมาณ 800-1,000 คน นอกจากนี้ ยังได้จัดให้มีการสัมมนาเผยแพร่แนวคิดและรูปแบบการจัดตั้งศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนจำนวน 4 ภาค ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุชมรมมูลนิธิ เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมการสัมมนารวมทั้งจำนวนทั้งสิ้น 575 คนจาก 502 องค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว และพวก (2554) ศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการในการรักษาพยาบาลเป็นอย่างมากโดยมีผู้สูงอายุที่เป็นเพศชายมีจำนวนมากกว่าเพศหญิง ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากผู้สูงอายุไม่มีรายได้เพียงพอต่อการรักษาพยาบาล ทั้งนี้เนื่องจากขาดรายได้มาจุนเจือและเกิดปัญหาจากการหย่าร้างทำให้ไม่มีคนดูแลทั้งจากคู่สมรสและบุตรหลาน ดังนั้น ผลการวิจัยจึงได้แนะนำให้เทศบาลได้เข้าไปดูแลในเรื่องสุขภาพการรักษาพยาบาลให้มีความสะดวกมากกว่าเดิม โดยเฉพาะการรับส่งระหว่างที่พักไปยังสถานพยาบาล

ปรารธนา มะลิไทย และพวก (2553) ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยรายได้มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สูงอายุไม่สามารถหารายได้ด้วยตนเองได้ จึงต้องพึ่งพาบุตรหลานและญาติพี่น้อง ความต้องการรองลงมา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสุขภาพได้แก่การให้การรักษาพยาบาล ส่วนประการอื่นๆ ได้แก่ การให้การส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และประการสุดท้าย ได้แก่ การสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นคนโสดเดียวไม่มีญาติหรือบุตรหลานคอยดูแล

พลภัทร อุไทย และพวก (2553) การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในเรื่องเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอป่าโมกข์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุจะมีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน แต่ก็ยังมีหนี้สินมากนัก ดังนั้น การจ่ายเบี้ยยังชีพเดือนละ 500 บาท จึงไม่พอเพียงสำหรับผู้สูงอายุ แนวทางแก้ไข คือ จะต้องเพิ่มเบี้ยยังชีพให้มากกว่าที่เป็นอยู่และต้องจ่ายให้ตรงเวลาในแต่ละเดือน โดยให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดเช่นไม่ควรมียearsค่าธรรมเนียมในการจ่ายเงินผ่านธนาคารและไม่ควรมีขั้นตอนในการจ่ายเงินยุ่งยากมากเกินไป

วันชัย ชูประดิษฐ์ (2555) การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลอำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตอำเภอลำทับมีความต้องการในเรื่องสวัสดิการด้านสุขภาพเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การใช้บริการเกี่ยวกับด้านสุขภาพใช้เงินเป็นจำนวนมากทำให้ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยและต้องหารายได้ด้วยตนเองได้รับความเดือดร้อน การให้การช่วยเหลือเบี้ยยังชีพจึงไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีพ ดังนั้น ผู้บริหารของเทศบาลจึงต้องจัดให้การบริการด้านสุขภาพอย่างเพียงพอและควรเพิ่มเงินเบี้ยยังชีพให้มากกว่าปัจจุบัน

สมพล นวะระกะ (2555) ความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวลึก อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวลึก อำเภออ่าวลึก มีความต้องการเกี่ยวกับสวัสดิการด้านการรักษาสุขภาพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อยจำเป็นต้องพึ่งการให้สวัสดิการจากรัฐ นอกจากนี้ ยังต้องการเงินเบี้ยยังชีพเพิ่มมากกว่าปัจจุบันเพราะผู้สูงอายุไม่มีรายได้ที่แน่นอนและส่วนมากไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดูจึงจำเป็นต้องหารายได้ด้วยตนเองการที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพมากขึ้นจะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย

ภูมิ โชคเหมาะ และพวก (2552) กฎหมายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยควรมีกฎหมายส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยเร็ว เพราะจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้สูงอายุ โดยควรออกกฎหมายในการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและการตั้งกองทุนจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น อีกทั้งควรกำหนดกฎหมายในเรื่องการประกันสุขภาพทางการและการประกันสุขภาพทางจิตใจ โดยอาจเป็นทางการแพทย์ การรักษาพยาบาล รวมทั้งการค้นหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและการให้ได้รับเบี้ยยังชีพที่เพียงพออย่างทั่วถึงทั่วประเทศ

ศิริพร สุทธิญา (2550) พฤติกรรมการดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในสวนรมณีนาค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการดูแลตนเองนั้นมีเป็นจำนวนมาก และผู้สูงอายุต่างประสงค์ที่จะดูแลตนเองมากกว่าต้องพึ่งพาผู้อื่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางให้รัฐส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างมีศักยภาพทั้งในด้านความเป็นอยู่อย่างด้านที่อยู่อาศัย รายได้และเงินที่จะมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้อย่างเพียงพอ ทำให้สังคมผู้สูงอายุมีความมั่นคงด้วยตนเองไม่เป็นภาระต่อสังคมและญาติพี่น้องบุตรหลาน

ศรินยา สุริยฉาย (2552) การประเมินผลความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลบางไทรป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความจำเป็นในการมีรายได้เพื่อพึ่งพาตนเอง และต้องการที่พักอาศัยที่เหมาะสมรวมทั้งต้องการได้รับการดูแลทางด้านสุขภาพการและสุขภาพจิตใจ แนวทางที่ผู้วิจัยได้เสนอคือให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่เพียงพอจากรัฐหรืออาจได้รับการส่งเสริมให้มีรายได้ด้วยตนเองนอกจากนี้ยังเสนอให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงให้รัฐดูแลด้านสุขภาพผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงมั่นคง

บทที่ 3

ระบบการประกันชีวิต

หลักการประกันชีวิต

1. ความหมายของการประกันชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, (2551: 7) ได้ให้ความหมายของการประกันชีวิตว่า การประกันชีวิต คือการที่บุคคลผู้หนึ่งเรียกว่า “ผู้เอาประกันภัย” ได้จ่ายเงินจำนวนหนึ่ง เรียกว่า “เบี้ยประกันภัย” ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญา (กรมธรรม์) ให้กับบริษัทประกันภัย เพื่อซื้อความคุ้มครองตามที่ระบุเป็นเงื่อนไขไว้ในกรมธรรม์ อาทิ ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตภายในเวลาที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ หรือมีอายุยืนยาวจนครบกำหนดตามที่ระบุไว้ บริษัท ประกันภัย จะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งเรียกว่า “จำนวนเงินเอาประกันภัย” ให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือผู้เอาประกันภัยแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เงื่อนไขความคุ้มครองจะมีหลายแบบขึ้นอยู่กับทางเลือกซื้อตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เอาประกันภัยเป็นหลัก

สำนักงานคุ้มครองผู้เอาประกันภัย กรมการประกันภัย, (2546:128) ได้ให้ความหมายของการประกันชีวิตไว้ว่า การประกันชีวิต คือ การที่คนกลุ่มหนึ่งรวมตัวกันเพื่อช่วยกันเฉลี่ยเงินจ่ายให้กับผู้ประสบภัยอันเกิดจากการตาย การสูญเสียชีวิต การทุพพลภาพ การเจ็บป่วย หรือการไม่มีรายได้ในยามแก่ชรา โดยบริษัทประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเก็บรวบรวมเงินเฉลี่ยแล้วนำไปจ่ายแก่ผู้ประสบภัยซึ่งจำนวนเงินก้อนที่ผู้เอาประกันภัยได้รับคือเงินเอาประกันภัยส่วนเงินเฉลี่ยที่เก็บจากแต่ละคนจะเรียกว่าเบี้ยประกันภัย

ซูเกียรติ ประมุขผล (2527:3) ได้กล่าวถึง การประกันชีวิตว่า การประกันชีวิตมีมูลฐานมาจากความเข้าใจและการคำนึงถึงความสำคัญของชีวิต และคุณค่าทางเศรษฐกิจของมนุษย์ ดังนั้น วิธีการของมนุษย์ในการที่จะเผชิญกับภัยทางสังคม คือ การทำประกันชีวิต โดยทำกันในรูปแบบสัญญาที่องค์การสถาบันและมนุษย์ร่วมกันจัดขึ้น ซึ่งเป็นวิธีการถ่ายเทภัยทางสังคม อันหมายถึงภัยที่จะเกิดแก่ร่างกายของมนุษย์ ซึ่งทำให้ต้องสูญเสียชีวิตหรืออำนาจในทางเศรษฐกิจ เช่น ทุพพลภาพ การประกันชีวิตทำให้สามารถเผชิญกับภัยนั้นได้ หรือเพื่อหารายได้ในระยะเวลาที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้โดยปกติ เช่น ยามชราหรือเจ็บป่วย เป็นต้น

บุษรา อึ้งภากรณ์, (2546 : 1) ได้กล่าวถึง การประกันชีวิตว่า การประกันชีวิต คือ การประกันภัยที่เหตุแห่งการใช้เงินอาศัยการทรงชีพ หรือมรณะของบุคคล

สัมฤทธิ์ รัตนคารา, (2527 : 1) ได้กล่าวถึงการประกันชีวิตว่า การประกันชีวิต มีความมุ่งหมายให้มีการออมทรัพย์ และได้รับความคุ้มครอง ซึ่งหากผู้เอาประกันชีวิตประสบเคราะห์ร้ายถึงแก่กรรมภายในอายุสัญญากรมธรรม์ก็จะได้รับเงินตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว หรือหากไม่มีเหตุและมีชีวิตอยู่จนครบสัญญา ก็จะได้รับเงินตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ รวมกับเงินผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ในสัญญา

สากล ธนสัตยาวิบูล, (2535: 77) ได้กล่าวถึงการประกันชีวิตว่า การประกันชีวิต คือ วิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่ง ร่วมมือกันและยอมรับผิดชอบในส่วนเฉลี่ยความเดือดร้อนที่เกี่ยวกับ รายได้ที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัวของบุคคลในกลุ่มนั้น เพราะการตายของบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือผู้ที่เป็นหลักในการหารายได้มาค้ำจุนครอบครัวย่อมทำความเดือดร้อนในด้านการเงินให้กับ ครอบครัวนั้น ฉะนั้น ถ้าบุคคลดังกล่าวได้ทำประกันชีวิต หมายถึงยอมให้บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมรับผิดชอบและรับส่วนเฉลี่ยเรื่องของความเดือดร้อนแล้ว ครอบครัวของบุคคลนั้นก็ได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามสัญญา อันจะช่วยแบ่งเบาและบรรเทาในเรื่องรายได้ ซึ่งในทางธุรกิจจะมีบริษัทประกันชีวิต เป็นองค์กรกลางในการจัดการให้กลุ่มคนมาร่วมเฉลี่ยความเดือดร้อน ฉะนั้นเมื่อตกลงทำประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต ตามกฎหมายบริษัทประกันชีวิตสัญญาจะชดใช้หรือจ่ายค่าสินไหมทดแทนด้วยเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) และในการนี้ผู้เอาประกันชีวิตตกลงจะชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิต

จากความหมายข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า การประกันชีวิต หมายถึง วิธีการที่มนุษย์ในสังคมรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อกระจายความเสียหายอันเกิดจากการเสี่ยงภัยต่าง ๆ โดยบุคคลที่อยู่ในกลุ่มยอมจ่ายเงินจำนวนหนึ่งรวมกันไว้เป็นเงินกองกลาง และมอบให้คนกลางคือบริษัทประกันภัยดูแลรักษาเงินจำนวนนี้ ต่อมาเมื่อบุคคลใดในกลุ่มเกิดประสบภัย สูญเสียอวัยวะ ทุพพลภาพ บาดเจ็บ เจ็บป่วย เสียชีวิต หรือการไม่มีรายได้ในยามแก่ชรา คนกลางที่เก็บรักษาเงินไว้จะจัดการจ่ายเงินเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้เอาประกันภัย หรือทายาท หรือผู้รับประโยชน์ตามจำนวนเงินและตามเงื่อนไขที่ได้มีการตกลงกันไว้ก่อนนั้น

2. ความสำคัญของการประกันชีวิต

การประกันชีวิตนั้นมีความสำคัญทั้งกับตัวผู้เอาประกันภัยและครอบครัว (สุนทร บุญสาย, 2537: 34-46) ดังนี้

2.1 การประกันชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง เช่น ผู้เอาประกันภัย ที่ทำประกันชีวิต และซื้อความคุ้มครองอุบัติเหตุและสุขภาพเพิ่มเติมผู้เอาประกันภัยจะมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้น หากมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้นกับผู้เอาประกันภัย เช่น กรณีประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วย พิกัด หรือทุพพลภาพ บริษัทประกันภัยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินของผู้เอาประกันภัยในกรณีที่ยังไม่เสียชีวิตเพิ่มเติมอีกทางหนึ่ง

2.2 การประกันชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัว ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว ได้ทำประกันชีวิตไว้ ถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ครอบครัวจะได้เงินจำนวนหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต เพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนทางการเงินให้แก่ครอบครัวของผู้ประสบภัย ซึ่งเงินจำนวนนี้ นอกจากจะเพียงพอสำหรับค่ารักษาพยาบาลก่อนเสียชีวิตและค่าพิธีกรรมศพแล้วยังมีเงินเป็นทุนการศึกษาของบุตรและยังเป็นค่าใช้จ่ายระหว่างที่ภรรยาจะปรับตัวหางานทำได้อีกด้วย

2.3 การประกันชีวิตช่วยเสริมสร้างนิสัยการออมทรัพย์ การประกันชีวิตมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อคุ้มครองกรณีเสียชีวิต ส่วนการออมทรัพย์เป็นวัตถุประสงค์รองการประกันชีวิตเป็นการออมทรัพย์ที่ควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองการเสียชีวิต การออมทรัพย์โดยการประกันชีวิตมีลักษณะกึ่งบังคับ หากผู้เอาประกันภัยเลิกสัญญาการประกันชีวิตและขอรับมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ จะทำให้ผู้เอาประกันภัยขาดความคุ้มครองทันทีและเงินที่ได้รับคืน จะมีมูลค่าน้อยกว่าเงินที่จ่ายไปแล้วทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่ยอมเลิกหรือยุติการออมดังกล่าว

2.4 การประกันชีวิตเป็นการเตรียมเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน กรมธรรม์ประกันชีวิตที่มีแบบของการออมทรัพย์รวมอยู่ด้วย โดยส่วนใหญ่แล้วเมื่อกรมธรรม์ประกันชีวิตมีอายุตั้งแต่สองปีขึ้นไป จะมีมูลค่าเงินสด เมื่อผู้เอาประกันภัยเกิดความขัดสนในเรื่องของการเงิน ผู้เอาประกันภัยสามารถกู้ยืมเงินจากบริษัทประกันภัยได้ในจำนวนไม่เกินเงินมูลค่าเงินสดหรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ โดยบริษัทประกันภัยจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในระดับต่ำ

2.5 การประกันชีวิตเป็นการเตรียมเงินไว้ใช้ในยามชรา ในปัจจุบันพัฒนาการทางการแพทย์และการสาธารณสุขทำให้อายุเฉลี่ยของคนยืนยาวมากขึ้น ถ้าผู้เอาประกันภัยทำประกันชีวิตในแบบเงินรายปี หรือแบบบำนาญ บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงตลอดชีพตามจำนวนที่ตกลงกันไว้เป็นงวด ๆ トラบเท่าที่ผู้เอาประกันภัยยังคงมีชีวิตอยู่

2.6 การประกันชีวิตเป็นการลงทุน ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ นอกจากจะให้ความคุ้มครองแล้ว ถ้าผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่ ณ วันครบสัญญา บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินจำนวนเอาประกันภัยคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย เงินที่ได้รับเมื่อครบกำหนดของสัญญา ส่วนใหญ่ผู้เอาประกันภัยจะได้รับเงินมากกว่าเงินค่าเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยชำระให้กับบริษัทประกันภัย เงินส่วนต่างที่ผู้เอาประกันภัยได้รับนี้เกิดจากเงินที่ได้จากดอกผลของการลงทุน

2.7 เบี้ยประกันภัย สามารถนำมาหักเป็นค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

3. ประเภทของการประกันชีวิต

การประกันชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ ดังนี้ (อภิรักษ์ ไทพัฒนกุล และคณะ 2545 :191 - 203)

3.1 การประกันชีวิตประเภทสามัญ

เป็นการประกันชีวิตรายบุคคลที่มีจำนวนเงินเอาประกันชีวิตค่อนข้างสูง โดยมีจุดประสงค์กลุ่มผู้ทำประกันชีวิตที่มีรายได้ปานกลาง แต่ละกรมธรรม์จะมีจำนวนเงินเอาประกันภัยขั้นต่ำตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ถึงหลายล้านบาท แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีจำนวนเงินเอาประกันภัยตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป การให้ความคุ้มครองจำนวนเงินที่เอาประกันชีวิตที่สูง จึงทำให้เบี้ยประกันชีวิตสูงตามจำนวนเงินเอาประกันชีวิตด้วย การชำระเบี้ยประกันชีวิตเป็นรายปี ราย 6 เดือน ราย 3 เดือน หรือ รายเดือนอาจจะมีการตรวจสอบสุขภาพหรือไม่มีการตรวจสอบสุขภาพก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบริษัทประกันชีวิต โดยปกติจะถือเอาจำนวนเงินเอาประกันชีวิต อายุ และสุขภาพของผู้เอาประกันชีวิตเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาสุขภาพ

3.2 การประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม

เป็นการประกันชีวิตรายบุคคลที่มีจำนวนเงินเอาประกันชีวิตค่อนข้างต่ำ โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีรายได้น้อยให้สามารถทำประกันชีวิตได้ โดยทั่วไปแต่ละกรมธรรม์จะมีจำนวนเงินเอาประกันชีวิตไม่สูงมากนัก ส่วนใหญ่มักจะมีจำนวนเงินเอาประกันชีวิตต่ำกว่า 100,000 บาท การประกันประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรมมักจะรวมความคุ้มครองการเสียชีวิตตามแบบประกันพื้นฐานกับความคุ้มครองเพิ่มเติมอื่น ๆ เข้าด้วยกันเป็นกรมธรรม์สำเร็จรูป มีการชำระเบี้ยประกันชีวิตเป็นรายเดือน ไม่ต้องตรวจสอบสุขภาพ จึงมีระยะเวลารอคอย 180 วัน หรือ 6 เดือน หากถ้าผู้เอาประกันชีวิตเสียชีวิตด้วยโรคร้ายไข้เจ็บ ในระยะเวลารอคอยนี้ บริษัทประกันชีวิตจะไม่จ่ายตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญา แต่จะคืนตามจำนวนเบี้ยประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันชีวิตได้ชำระมาแล้วทั้งหมดให้แก่ผู้รับประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีระยะเวลาผ่อนผัน 60 วัน สำหรับการขาดส่งเงินค่าเบี้ยประกันชีวิต

3.3 การประกันชีวิตประเภทกลุ่ม

เป็นการประกันชีวิตที่มีลักษณะกรมธรรม์หนึ่งฉบับ มีผู้เอาประกันชีวิตร่วมกันหลายคน ภายใต้กรมธรรม์ฉบับเดียวกัน ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มลูกจ้าง พนักงานบริษัท หรือสมาชิกองค์กรต่าง ๆ โดยมีลูกจ้างสมัครทำประกันภัยไม่ต่ำกว่า 75 % ของลูกจ้างทั้งหมด ซึ่งจะได้รับ ความคุ้มครองภายใต้กรมธรรม์ฉบับเดียวกัน เรียกว่า กรมธรรม์หลัก (Master Policy) โดยออกให้แก่นายจ้าง หรือผู้ถือกรมธรรม์ซึ่งจะเป็นผู้ขอทำประกันชีวิต ส่วนลูกจ้าง พนักงาน และสมาชิกขององค์กร บริษัทประกันชีวิตจะมอบใบสำคัญในการเอาประกันชีวิตกลุ่ม (Certificates) ไว้ให้เป็นหลักฐานการประกันชีวิตภายใต้กรมธรรม์หลัก การประกันชีวิตประเภทกลุ่มมีจุดประสงค์ให้ความคุ้มครองแก่ผู้มีรายได้น้อย และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับพนักงาน เบี้ยประกันชีวิตต่ำกว่าแบบรายบุคคล การชำระเบี้ย มี 2 วิธี วิธีที่ 1 นายจ้างเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันชีวิตแต่เพียงผู้เดียว (Non – Contribution Plan) และวิธีที่ 2 นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันชำระเบี้ยประกันชีวิต (Contribution Plan)

แบบของการประกันชีวิต

แบบของการประกันชีวิต หรือเรียกว่า กรมธรรม์ประกันชีวิต มีแบบประกันพื้นฐาน 4 แบบ ดังนี้ (อภีรักษ์ ไทพัฒนกุล และคณะ, 2545 : 204-219)

1. แบบสะสมทรัพย์ (Endowment Insurance)

เป็นการประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตของผู้เอาประกันภัยภายในกำหนดระยะเวลาของสัญญา และคืนจำนวนเงินเอาประกันภัยให้ ถ้าผู้เอาประกันภัยมีชีวิตรอดอยู่จนครบกำหนดสัญญามีลักษณะคล้ายกับการฝากเงินประจำกับธนาคารคือการทำประกันชีวิตแบบนี้เป็นการออมเงินรูปแบบหนึ่งแต่เป็นการออมเงินแบบมีวินัยแน่นอนและหากเสียชีวิตหรือสูญเสียชีวิตได้ก่อนครบกำหนดเงินออมก็จะได้รับการชดเชยเท่ากับยอดเงินที่ต้องการออม

แผนภาพที่ 3-1 : แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์

การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ แบ่งตามขอบเขตของการคุ้มครอง มี 2 แบบ คือ

1. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา (Term Insurance) คือการประกันชีวิตที่บริษัทประกันภัยสัญญาว่าจะจ่ายเงินเอาประกันภัยให้ ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตระหว่างที่สัญญา มีผลบังคับ

2. การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ที่แท้จริง (Pure Endowment) คือ การประกันชีวิตที่บริษัทประกันภัยสัญญาว่าจะจ่ายเงินเอาประกันภัยให้ ถ้าผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญา แต่บริษัทประกันภัยจะไม่จ่ายเงินเอาประกันภัยให้ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในระหว่างสัญญามีผลบังคับ

การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ สามารถแยกออกได้เป็นหลายแบบ (สุธรรม พงศ์สำราญ และคณะ, 2528 : 101 - 102) ดังนี้

1. Special Policies หมายถึง ผู้เอาประกันภัยซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์และซื้อกรมธรรม์ประกันภัยแบบอื่นแนบมาด้วย หรือคิดว่าการประกันแบบอื่น จำเป็นต้องทำควบคู่กันไปกับการประกันชีวิตรูปแบบสะสมทรัพย์

2. The Family Income Policy หมายถึง ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตแล้วทางบริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินเป็นรายเดือนให้กับสมาชิกในครอบครัวจนกว่าจะมีงานทำ หรือมีรายได้ หรือทางบริษัทประกันภัยจ่ายเงินให้กับบุตรของผู้เอาประกันภัยจนกระทั่งอายุครบ 25 ปี ส่วนจำนวนทุนประกันภัยจะได้รับทั้งหมดเมื่อกรมธรรม์มีอายุครบตามจำนวนปีที่ได้ตกลงกันไว้

3. Modified Life policies ลักษณะของการประกันแบบนี้ผู้เอาประกันภัยจ่ายเบี้ยประกันภัยราคาสูงในระยะต้น คือ 1 - 5 ปีแรก เพราะการเก็บเบี้ยประกันภัย ผู้เอาประกันภัยชำระเบี้ยประกันภัยตามอายุ (ผู้เอาประกันภัยอายุน้อย จ่ายเบี้ยประกันภัยต่ำ อายุมากจ่ายเบี้ยประกันภัยมาก)

4. The Preferred Risk Policy กรมธรรม์แบบนี้บริษัทประกันภัยจะรับประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัยเฉพาะผู้ที่มีสุขภาพดี ฐานะการเงินดี ในขณะที่เดียวกันทางบริษัทประกันภัยสามารถตรวจสอบสุขภาพผู้เอาประกันภัยได้ถ้าทราบว่าสุขภาพของผู้เอาประกันภัยไม่ดีก็จะปฏิเสธไม่รับทำประกันชีวิต

5. Return Premium Policy กรมธรรม์แบบนี้ทางบริษัทประกันภัยจะคืนเบี้ยประกันภัยทั้งหมดที่ผู้เอาประกันภัยได้จ่าย แต่มีข้อแม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องถึงแก่ความตายตามอายุที่ได้ตกลงกันไว้

ลักษณะของการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ มีดังนี้

1. ให้ความคุ้มครองทั้งการเสียชีวิตและการออมทรัพย์ โดยมีกำหนดของสัญญาเป็นช่วงระยะเวลาที่แน่นอน

2. เหมาะสำหรับผู้ที่มีกรมธรรม์รูปแบบอื่นแล้วและเป็นผู้ที่มีรายได้เหลือพอในการเก็บออม

3. เป็นการประกันชีวิตที่ได้รับความนิยมมาก เพราะลักษณะของแบบประกันภัยที่สามารถมองเห็นผลตอบแทนได้ชัดเจน คือถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินเอาประกันภัย แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่รอดจนครบกำหนดสัญญา ผู้เอาประกันภัยก็จะได้รับเงินเอาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยส่วนมากมีความมั่นใจว่าตนเองจะมีโอกาสได้ใช้เงินที่สะสมไว้

4. ใช้เป็นเงินสะสมสำหรับเป็นทุนการศึกษาสำหรับบุตร

5. ในระหว่างสัญญา หากผู้เอาประกันภัยมีเหตุขัดข้องทางการเงินไม่สามารถชำระเบี้ยประกันภัยต่อไปได้หรือมีความจำเป็นต้องใช้เงินบางส่วน และกรมธรรม์มีมูลค่าแล้ว ผู้เอาประกันภัยสามารถกู้เงินตามกรมธรรม์ กู้เพื่อมาชำระเบี้ยประกันภัย การเวนคืนกรมธรรม์เพื่อขอรับเงินสดปิดบัญชีกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ หรือเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ขยายเวลาได้

6. สามารถลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้

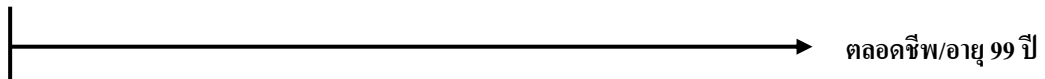
การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการประกันชีวิตแบบนี้ให้ความคุ้มครองชีวิต และการออมทรัพย์รวมอยู่ด้วย จึงเหมาะสำหรับบุคคลทั่วไปที่มีรายได้ประจำ หรือบุคคลที่ต้องเป็นเสาหลักในการหารายได้ให้กับครอบครัว หากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น และเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายค่ารักษาพยาบาล รวมทั้งเงินชดเชยให้ในขณะที่พักรักษาตัว และไม่สามารถทำงานได้ตามปกติ หรือถ้าเสียชีวิต ครอบครัวที่อยู่ข้างหลังก็จะได้รับเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต แต่ถ้ามีชีวิตอยู่จนครบกำหนดก็จะได้รับเงินคืนพร้อมดอกเบี้ย หรือเงินปันผล

2. แบบตลอดชีพ (Whole Life Insurance)

เป็นการประกันชีวิตที่เน้นการให้ประโยชน์ด้านความคุ้มครองเป็นหลัก โดยมีผลประโยชน์ด้านการสะสมทรัพย์หรือการออมทรัพย์ร่วมอยู่ด้วย มีขอบเขตของความคุ้มครองเป็นการประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตของผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันภัยจะจ่ายจำนวนเงินเอาประกันภัยให้กับผู้รับประโยชน์ เมื่อผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในขณะที่สัญญาามีผลบังคับไม่ว่าจะเสียชีวิตเมื่อไรก็ตาม หรือเมื่อผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินให้แก่ผู้เอาประกันภัย รูปแบบประกันชีวิตนี้ผลประโยชน์ที่ได้จะเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทหรือผู้รับประโยชน์ คล้ายกับการทำพินัยกรรม ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์ภายหลังที่เสียชีวิตแล้ว

แผนภาพที่ 3-2 : แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบตลอดชีพ

ความคุ้มครอง / ชำระเบี้ยประกัน

ชนิดของการประกันชีวิตแบบตลอดชีพ จำแนกตามลักษณะของความคุ้มครองและจำนวนเบี้ยประกันที่แตกต่างกัน (สุธรรม พงศ์สำราญ และคณะ, 2528 : 96-97) ดังนี้

1. การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ ชำระเบี้ยประกันตลอดชีพ (Ordinary Life Insurance) กรมธรรม์ชนิดนี้ผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระเบี้ยประกันไปจนถึงปีที่ตนเสียชีวิต แต่ในทางปฏิบัติ หลังจาก 3 ปีไปแล้ว ผู้เอาประกันภัยจะยุติการชำระเบี้ยประกันเมื่อใดก็ได้ โดยการแปรสภาพกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ แบบกรมธรรม์ชนิดนี้ส่วนใหญ่มักนำไปจัดสรรกองทุนมรดก ใช้สำหรับคุ้มครองธุรกิจ ไม่ให้ได้รับการกระทบกระเทือนจากการเสียชีวิตของผู้บริหารชั้นสูง และบุคคลที่เป็นหลักในการทำงาน ใช้คุ้มครองครอบครัวในระยะที่กำลังอยู่ในภาวะจ้างงานหรือภาวะผ่อนส่ง

2. การประกันชีวิตแบบตลอดชีพจำกัดระยะเวลาชำระเบี้ยประกัน (Limited Payment Life Insurance) กรมธรรม์ชนิดนี้ผู้เอาประกันภัยจะชำระเบี้ยประกันในระยะเวลาอันจำกัด เช่น ชำระ 15 ปี 20 ปี 25 ปี หรือ บางกรณีอาจกำหนดอายุสูงสุดที่จะต้องชำระเบี้ยประกันเอาไว้หลังจากนั้นไม่ต้องชำระเบี้ยประกัน ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตเมื่อใดผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินตามทุนประกัน การประกันชนิดนี้มีข้อดีคือผู้เอาประกันภัยไม่ต้องรับภาระในการส่งเบี้ยประกันจนตลอดชีวิต เมื่อชำระเบี้ยประกันถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้วก็ยุติได้ โดยยังคง

ได้รับความคุ้มครองเต็มตามกรมธรรม์ แต่เบี้ยประกันภัยชนิดนี้จะแพงกว่าเบี้ยประกันภัยชนิดชำระเบี้ยประกันตลอดชีพ (Ordinary Life Insurance)

3. การประกันชีวิตแบบตลอดชีพแปรสภาพได้ (Convertible Whole Life Insurance) กรมธรรม์แบบตลอดชีพ เป็นการประกันชีวิตที่จำกัดระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย โดยปกติจะมีระยะเวลา 5 ปี แล้วจึงแปรสภาพเป็นแบบสะสมทรัพย์ได้ การประกันภัยแบบนี้เหมาะสำหรับผู้ที่กำลังเริ่มสร้างตัวใหม่ ยังไม่มีความสามารถที่จะเก็บออมได้มากนัก ฉะนั้นในขั้นต้นจึงทำประกันแบบตลอดชีพไปก่อนเมื่อระยะเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งจึงแปรเป็นแบบสะสมทรัพย์

4. การประกันชีวิตร่วม (Joint Life Insurance) กรมธรรม์ชนิดนี้จะมีผู้เอาประกันภัยเกินกว่า 1 คนในกรมธรรม์ฉบับเดียวกัน อาจมี 2 คนขึ้นไป แต่ในทางปฏิบัติไม่ควรเกิน 4 คน โดยบริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อผู้เอาประกันภัยคนหนึ่งคนใดถึงแก่กรรมกรรมส่วนใหญ่การประกันชีวิตแบบนี้จะชำระเบี้ยประกันภัยตลอดอายุสัญญา หรือในเวลาจำกัดการประกันภัยชนิดนี้เหมาะสำหรับธุรกิจที่เป็นหุ้นส่วน และสามี ภรรยา

5. การประกันชีวิตแบบตลอดชีพประเภท (Special Whole Life Policy) เป็นกรมธรรม์ชนิดหนึ่งของกรมธรรม์แบบตลอดชีพที่ผู้เอาประกันภัยจ่ายเบี้ยประกันภัยราคาถูกจำนวนทุนประกันภัยไม่สูงมากนัก ทางบริษัทประกันภัยจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้เอาประกันภัย

ลักษณะของการประกันชีวิตแบบตลอดชีพ มีดังนี้

1. เป็นมรดกสำหรับทายาท หรือคุ้มครองธุรกิจไม่ให้ได้รับการกระทบกระเทือนจากการเสียชีวิตของผู้บริหารชั้นสูงและบุคคลที่เป็นหลักในการทำงาน
2. เหมาะสำหรับครอบครัวที่ติดภาวะจำนองหรือภาวะผ่อนส่ง
3. เหมาะสำหรับผู้ที่กำลังเริ่มสร้างตัวใหม่
4. เป็นเงินเก็บออมไว้ในยามจำเป็นเมื่อมีชีวิตยืนยาวเกินควร
5. เป็นเงินในยามฉุกเฉิน ในระหว่างสัญญา หากผู้เอาประกันมีเหตุขัดข้องทางการเงินไม่สามารถชำระเบี้ยประกันภัยต่อไปได้หรือมีความจำเป็นต้องใช้เงินบางส่วน และกรมธรรม์มีมูลค่า ผู้เอาประกันภัยสามารถกู้เงินตามกรมธรรม์เพื่อชำระเบี้ยประกันภัย เว้นคืนกรมธรรม์เพื่อขอรับเงินสด ปิดบัญชีกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ หรือเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ขยายระยะเวลา

การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการประกันชีวิตแบบนี้ ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตเป็นหลัก และมีการออมทรัพย์รวมอยู่ด้วยจึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีหนี้สิน ติดภาวะจำนอง หรือผ่อนส่งเงินกู้กับสถาบันการเงิน หากตนเองต้องเสียชีวิตลงบริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตเพื่อให้บุคคลในครอบครัวยังมีเงิน

ที่ได้รับไปใช้ชำระหนี้สินที่ยังคงค้างอยู่ และนำเงินที่เหลือไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายในครอบครัว หรือนำไปใช้สำหรับเป็นเงินจัดงานศพของตนเอง แต่ถ้ามีอายุยืนยาวจนถึง 99 ปี บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต

3. แบบชั่วระยะเวลา (Term Insurance)

การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา หรือแบบเฉพาะกาล เป็นการประกันชีวิตพื้นฐาน ที่ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตเพียงอย่างเดียวภายในกำหนดระยะเวลา เช่น 1 ปี 3 ปี 5 ปี หรือ 10 ปี เป็นต้น โดยไม่มีผลประโยชน์ในด้านการออมทรัพย์ หากผู้เอาประกันชีวิตเสียชีวิตในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทายาท หรือผู้รับประโยชน์ จะได้รับเงินตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ แต่ถ้าผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตรอดอยู่จนครบกำหนดที่ระบุไว้ในสัญญาผู้เอาประกันชีวิตจะไม่ได้รับเงินคืน

แผนภาพที่ 3-3 : แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา อ่างใน (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536 : 29)

ชนิดของกรมธรรม์แบบชั่วระยะเวลา กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาได้กำหนดขึ้นมาหลายแบบ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เอาประกันภัยได้เลือกแบบที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการ (สุธรรม พงศ์สำราญ และคณะ, 2528 : 94)

1. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาที่ระบุระยะเวลาที่สิ้นสุดของกรมธรรม์แน่นอน (Straight Term Policies) เป็นกรมธรรม์ประกันชีวิตที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยระบุระยะเวลาที่สิ้นสุดของกรมธรรม์ที่แน่นอน เช่นอายุกรมธรรม์ 5 ปี หรือ 20 ปี โดยบริษัทประกันภัยจะคิดอัตราเบี้ยประกันภัยคงที่ตลอดไป

2. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาที่กำหนดอายุของสัญญา (Long Term policies) เป็นกรมธรรม์ที่บริษัทประกันภัยกำหนดอายุของสัญญาเมื่อผู้เอาประกันภัยมีอายุถึงกำหนดที่ต้องการ เช่น เมื่ออายุ 60 ปี 65 ปี หรือ 70 ปี บางบริษัทประกันภัยได้ให้ผู้เอาประกันภัยคาดว่าจะเป็นอายุถึงเท่าใด

3. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาที่มีเงื่อนไขของการต่อสัญญาได้ (Renewable Term Policies) เป็นกรมธรรม์ที่เป็นสัญญาที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยชั่วระยะเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้ เมื่อกรมธรรม์ครบอายุ ผู้เอาประกันภัยจะต่ออายุของกรมธรรม์ก็สามารถทำได้ โดยผู้เอาประกันภัยไม่ต้องแสดงหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้นแก่บริษัทประกันภัย แต่จะคิดอัตราเบี้ยประกันเพิ่มขึ้น

4. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาที่แปลงได้ (Convertible Term Policies) เป็นกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะขอแปลงเป็นกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบถาวรแบบหนึ่งแบบใดก็ได้ โดยผู้เอาประกันภัยไม่ต้องแสดงหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้นแก่บริษัทประกันภัย แต่ผู้เอาประกันภัยจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่บริษัทประกันภัยกำหนดไว้ เช่นผู้เอาประกันภัยสามารถเปลี่ยนแปลงกรมธรรม์ก่อนที่กรมธรรม์จะหมดอายุ หรือผู้เอาประกันภัยจะแปลงสัญญาได้จะต้องทำในช่วงของ 3 ปีแรก

5. การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาลดเงินเอาประกันภัย (Decreasing Term Policies) มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยสามารถใช้เงินประกันชีวิตชำระหนี้ผ่อนส่งของตน ซึ่งจำนวนเงินต้นจะลดลงทุกปี การประกันชีวิตประเภทนี้ จำนวนเงินเอาประกันภัยก็จะลดลงทุกปี เท่ากับจำนวนหนี้ที่ผู้เอาประกันภัยค้างชำระ และระยะเวลาประกันชีวิตจะเท่ากับเวลาที่ต้องผ่อนชำระหนี้ ซึ่งในปีสุดท้ายจำนวนเงินเอาประกันภัยจะเท่ากับศูนย์ และกรมธรรม์จะสิ้นผลบังคับ

ลักษณะของการประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา มีดังนี้ (อิทธิรักษ์ ไทพัฒนกุล และคณะ, 2545 : 353 – 356)

1. เหมาะสำหรับนักธุรกิจรุ่นใหม่ ในกรณีที่ผู้ดำเนินธุรกิจเสียชีวิตลงก่อนที่ธุรกิจจะมั่นคง นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองบุคคลสำคัญของธุรกิจ และผู้ถือหุ้นของหุ้นส่วน
2. เหมาะสำหรับเจ้าหน้าที่ใช้เป็นหลักค่าประกันในการจ้างงานการกู้ยืมเงินใช้ในการคุ้มครองลูกหนี้ เพื่อตัดปัญหาในการทวงหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้เสียชีวิต
3. เหมาะสำหรับคนวันหนุ่มสาวที่เริ่มต้นทำงานและผู้ที่มีรายได้น้อยในกรณีที่จ่ายค่าเบี้ยประกันภัยน้อยแต่ในสัญญากรมธรรม์ให้ความคุ้มครองสูง

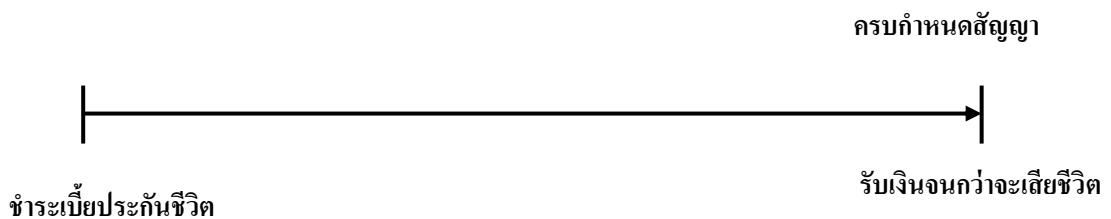
4. เหมาะสำหรับผู้ที่มีภาระหนี้สินในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการประกันชีวิตประเภทนี้ ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตเพียงอย่างเดียวภายในกำหนดระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ จึงเหมาะสำหรับบุคคลที่มีอาชีพการงานที่มีความเสี่ยงสูง หรือต้องเดินทางบ่อย ๆ และผู้ที่มีหนี้สิน ติดภาวะจำนอง หรือผ่อนส่งเงินกู้กับสถาบันการเงิน หากตนเองต้องเสียชีวิตลง บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต เพื่อให้บุคคลในครอบครัวนำเงินที่ได้รับไปใช้หนี้สินที่ยังคงค้างอยู่ หรือนำไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายในครอบครัว แต่ถ้ามีอายุอยู่จนครบสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้ก็จะไม่ได้รับเงินคืน

4. แบบเงินได้ประจำหรือแบบบำนาญ (Annuity Life Insurance)

การประกันชีวิตแบบเงินได้รายปีหรือแบบบำนาญ เป็นการประกันชีวิตที่ให้ความคุ้มครองรายได้ในวัยชรา หรือเมื่อเกษียณอายุ โดยบริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินให้กับผู้เอาประกันภัยที่มีชีวิตอยู่ในรูปของเงินรายปี หรือบำนาญ ทำให้ไม่เป็นภาระสำหรับผู้อื่น หากผู้เอาประกันภัยมีอายุยืนยาว บริษัทประกันภัยสัญญาว่าจะจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันภัย โดยจ่ายเป็นงวด ๆ ภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้และผู้เอาประกันภัยจะต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยให้กับบริษัทประกันชีวิต

แผนภาพที่ 3-4 : แสดงรายละเอียดของความคุ้มครองการประกันชีวิตแบบเงินรายปี หรือแบบบำนาญ
อ้างอิงใน (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536:31)

การชำระเบี้ยประกันภัย เป็นไปในลักษณะที่ผู้เอาประกันภัยฝากสะสมเบี้ยประกันภัยไว้กับบริษัทประกันภัยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และบริษัทประกันภัยจึงทยอยจ่ายเงินตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาภายหลัง สำหรับการชำระเบี้ยสามารถชำระได้ 2 วิธี ดังนี้

1. การชำระเบี้ยประกันภัยครั้งเดียว (Single Premium Annuity) ผู้เอาประกันภัยกับบริษัทประกันภัยตกลงทำสัญญา โดยผู้เอาประกันภัยจะต้องชำระเบี้ยประกันภัยทั้งหมดครั้งเดียว ณ วันเริ่มทำสัญญา

2. การชำระเบี้ยประกันภัยเป็นงวด (Periodic Level Premium Annuity) เป็นวิธีการที่ชำระเบี้ยประกันภัยเป็นงวด ๆ งวดละเท่า ๆ กัน เช่น ชำระเป็นงวดรายปี หรือ รายเดือน ในช่วงระยะเวลาที่ระบุไว้แน่นอน เช่น 5 ปี หรือ 10 ปี ช่วงระยะเวลาของการชำระเบี้ยประกันภัย เรียกว่า ช่วงแห่งการสะสม (Accumulated Period)

การกำหนดวันเริ่มรับเงิน การประกันชีวิตแบบเงินรายปีหรือแบบบำนาญ กำหนดวันเริ่มรับเงิน 2 แบบ คือ

1. การประกันชีวิตแบบเงินรายปีรับเงินทันที (Immediate Annuity) เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว (เบี้ยประกันภัยชำระครั้งเดียว) บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินรายปีงวดแรกในระยะเวลาที่กำหนด

2. การประกันชีวิตแบบเงินรายปีเลื่อนระยะเวลา (Deferred Annuity) ในสัญญาจะกำหนดไว้ว่า ภายหลังจากผู้เอาประกันภัยได้ชำระเบี้ยประกันภัยครบในอัตราที่ตกลงไว้ ต้องรอให้ระยะเวลาหนึ่งผ่านไปก่อน และบริษัทประกันชีวิตจึงจะเริ่มจ่ายงวดแรกให้

การกำหนดวิธีรับเงิน การประกันชีวิตแบบเงินรายปี หรือแบบบำนาญ กำหนดวิธีรับเงิน 5 แบบ คือ

1. แบบการจ่ายเงินรายปีจะจ่ายให้แน่นอนตามที่ระบุไว้ในสัญญา การจ่ายเงินจะไม่คำนึงถึงการมีชีวิตอยู่ของผู้เอาประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตก่อนครบกำหนดสัญญา บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินไปเรื่อย ๆ ให้แก่ผู้รับประโยชน์จนกว่าจะครบกำหนด

2. แบบเงินได้ตลอดชีพ (Whole Life Annuity) การจ่ายเงินรายปีจะจ่ายไปจนตลอดชีพของผู้เอาประกันภัยจนกว่าผู้เอาประกันภัยจะเสียชีวิต จึงสิ้นสุดการจ่ายเงิน

3. แบบเงินได้ตลอดชีพประกันระยะเวลาการจ่ายเงิน (Life Income Annuity with Period Certain) การจ่ายเงินที่รับรองการจ่าย เช่น กำหนดการจ่ายอย่างน้อยเป็นเวลา 5 ปี หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตก่อนระยะเวลาที่กำหนดนี้ บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินในส่วนที่เหลือให้กับผู้รับประโยชน์ไปจนกว่าจะครบกำหนด 5 ปี แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่เกิดกว่าระยะเวลาที่บริษัทประกันภัยรับรอง บริษัทประกันภัยก็จะจ่ายเงินให้ผู้เอาประกันภัยไปจนกว่าผู้เอาประกันภัยจะเสียชีวิต

4. แบบเงินได้ตลอดชีพประกันจำนวนเงินจ่าย (Life Income With Refund Annuity) บริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินให้ผู้เอาประกันภัยในแต่ละงวดไม่ต่ำกว่าจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้ชำระ หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตลงบริษัทประกันภัยจะจ่ายเงินส่วนที่เหลือให้กับผู้รับประโยชน์จนครบสัญญาจึงจะสิ้นสุด

5. แบบเงินรายปีชั่วคราวระยะเวลา (Temporary Life Annuity) การจ่ายเงินจะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่กำหนด หรือการตายของผู้เอาประกันภัย แล้วแต่เหตุการณ์ใดจะเกิดขึ้นก่อน หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตก่อนจะสิ้นสุดการคุ้มครองทันที หรือหากผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่จะจ่ายเงินให้จนครบสัญญาที่ระบุในกรมธรรม์

ลักษณะของการประกันชีวิตแบบเงินรายปี หรือแบบบำนาญ มีดังนี้

1. เหมาะสำหรับผู้ที่มีอายุยืนยาว ให้ความมั่นใจว่าในอนาคตหรือในวัยชราของตนจะมีรายได้เลี้ยงชีวิตไปจนตลอดชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา หรือเป็นภาระเลี้ยงดูของบุตรหลาน
2. เป็นการประกันชีวิตที่ให้ผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้เอาประกันภัยไม่ต้องยุ่งยากในการจัดการเงินเก็บของตนเอง และเป็นรายได้ที่แน่นอน ไม่เสี่ยงเหมือนการไปลงทุนอย่างอื่น
3. เป็นมรดกสำหรับทายาท
4. เป็นสวัสดิการสำหรับบริษัท ในการจัดสรรเป็นเงินบำนาญให้กับพนักงาน
5. สามารถลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้

การประกันชีวิตแบบเงินรายปีหรือแบบบำนาญ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การประกันชีวิตแบบนี้ให้ความคุ้มครองรายได้ในวัยชรา จึงเหมาะสำหรับผู้ประกอบอาชีพที่ไม่ได้รับเงินบำนาญหลังการเกษียณอายุ หรือบุคคลทั่วไปที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับตนเองหรือบุคคลที่ไม่มีลูกหลานเลี้ยงดู เมื่อส่งเงินจนครบและเมื่อถึงอายุเข้าสู่วัยชราที่ไม่สามารถทำงานได้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้ตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตเพื่อไว้ใช้ในการดำรงชีพจนกว่าจะเสียชีวิต

สัญญาพิเศษเพิ่มเติมสำหรับกรมธรรม์ประกันภัยแบบต่างๆ ในการทำประกันชีวิต นอกจากจะมีความคุ้มครองตามรูปแบบต่างๆดังที่ได้กล่าวมาด้วยในกรมธรรม์ประกันชีวิตแต่ละแบบจะมีสัญญาพิเศษเพิ่มเติมเพื่อให้ความคุ้มครองนอกเหนือจากการคุ้มครองชีวิตโดยทั่วไปแล้วผู้เอาประกันภัยยังสามารถขยายความคุ้มครองเพิ่มได้โดยการซื้อความคุ้มครองเพิ่มเติม ต่อจากสัญญาประกันชีวิต ซึ่งเป็นสัญญาหลัก โดยจะแบ่งลักษณะของสัญญาเพิ่มเติมความคุ้มครอง ได้เป็น 3 สัญญา ดังนี้ (ชิตากัญญ์ เล่าชู, 2551: 175-180)

1. สัญญาแนบท้ายการประกันอุบัติเหตุ

เป็นสัญญาเพิ่มเติมความคุ้มครองเพิ่มขึ้นจากกรมธรรม์ประกันชีวิตหลัก เช่น ให้ความคุ้มครองค่ารักษาพยาบาล คุ้มครองการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ การสูญเสียอวัยวะทุพพลภาพ เป็นต้น โดยจะแบ่งลักษณะของสัญญาเพิ่มเติมความคุ้มครองแนบท้ายการประกันภัยอุบัติเหตุ คำว่า อุบัติเหตุ หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน จากปัจจัยภายนอกร่างกายและ

ทำให้เกิดผลที่ผู้เอาประกันภัยมิได้เจตนาหรือมุ่งหวัง สัญญาแนบท้ายประกันอุบัติเหตุ สามารถแบ่งตามลักษณะความคุ้มครองได้ ดังนี้

1. การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ
2. การเสียชีวิต และการสูญเสียอวัยวะจากอุบัติเหตุ
3. การเสียชีวิต สูญเสียอวัยวะ ทูพพลภาพ และศัลยกรรมจากอุบัติเหตุ

ความคุ้มครอง

2. สัญญาแนบท้ายการประกันสุขภาพ

เป็นสัญญาแนบท้ายเพิ่มความคุ้มครองค่ารักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย ผู้เอาประกันสามารถเลือกความคุ้มครองได้ ดังนี้

1. ค่ารักษาพยาบาลและศัลยกรรมในโรงพยาบาล
2. ค่าชดเชยรายวันกรณีเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาล บริษัทจะจ่ายค่าชดเชยรายวันตามจำนวนที่ผู้เอาประกันภัยซื้อไว้ เมื่อผู้เอาประกันภัยต้องเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ใน

3. คุ้มครองโรคร้ายแรง บริษัทจะจ่ายเงินตามที่ตกลงไว้ เมื่อผู้เอาประกันภัยป่วยเป็นโรคร้ายแรงตามนิยามที่กำหนดไว้ในสัญญาแนบท้าย

3. สัญญาแนบท้ายการยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย

เป็นสัญญาแนบท้ายการยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย แบ่งตามลักษณะความคุ้มครอง ได้ดังนี้

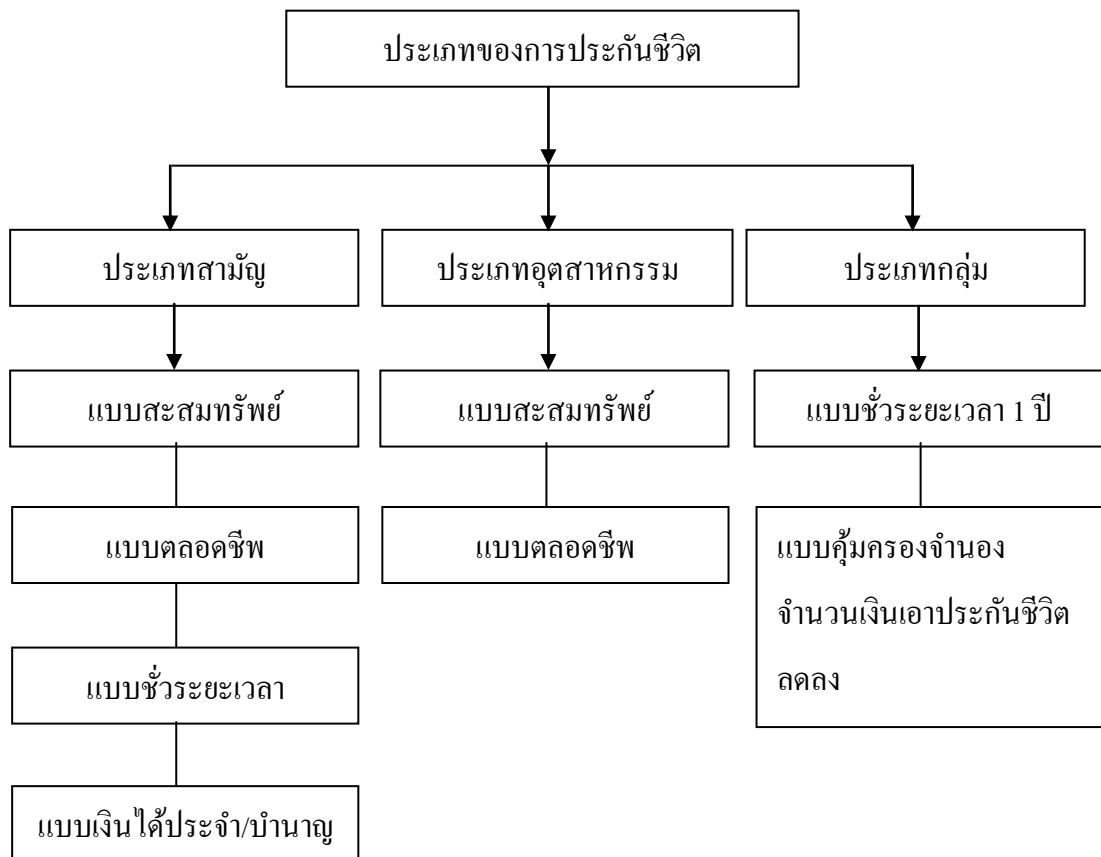
1. การยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัยสำหรับผู้เอาประกันภัย ถ้าผู้เอาประกันภัยตกเป็นบุคคลทุพพลภาพสิ้นเชิงถาวรไม่ว่าจะจากอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย บริษัทจะยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย โดยที่กรมธรรม์จะยังมีผลบังคับต่อไปตามปกติ

2. การยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัยสำหรับผู้ชำระเบี้ยประกันภัยใช้กับการประกันชีวิตแบบเหวอชน โดยถ้าผู้ชำระเบี้ยประกันภัยหรือผู้ปกครองเสียชีวิตหรือตกเป็นบุคคลทุพพลภาพสิ้นเชิงถาวรไม่ว่าจะจากอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยบริษัทจะยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัยโดยที่กรมธรรม์ประกันภัยจะยังมีผลบังคับและให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันภัย (ผู้เยาว์) ต่อไปตามปกติ

สิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากการประกันชีวิต

ในระบบของการทำประกันชีวิต บริษัทประกันชีวิต ได้กำหนดประเภทของการทำประกันชีวิตไว้ 3 ประเภท และในแต่ละประเภทก็จะมีแบบต่างๆ หลากหลายออกไป เช่น การทำประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ การทำประกันชีวิตประเภทอุตสาหกรรม แบบสะสมทรัพย์ หรือแบบตลอดชีพ เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่ละบริษัทจะได้คิดค้นแบบต่างๆ เพื่อมารองรับความต้องการของผู้เอาประกันชีวิต ดังนั้นผู้เอาประกันชีวิตจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเภทและรูปแบบต่างๆ เพื่อจะได้เข้าถึงผลประโยชน์ของการทำประกันชีวิตได้อย่างแท้จริง ซึ่งในการทำประกันชีวิตนั้นจะมีตัวแทนประกันชีวิตคอยให้คำแนะนำและเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับรายได้และความต้องการของผู้ทำประกันชีวิต แต่อย่างไรก็ตามผู้เอาประกันชีวิตจะต้องทราบและศึกษาให้เข้าใจถึงผลประโยชน์ต่างๆ ของกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ได้ซื้อเอาไว้ เพื่อจะได้เรียกร้องผลประโยชน์ได้อย่างแท้จริงและมีความมั่นใจในการทำประกันชีวิตอย่างมั่นคง

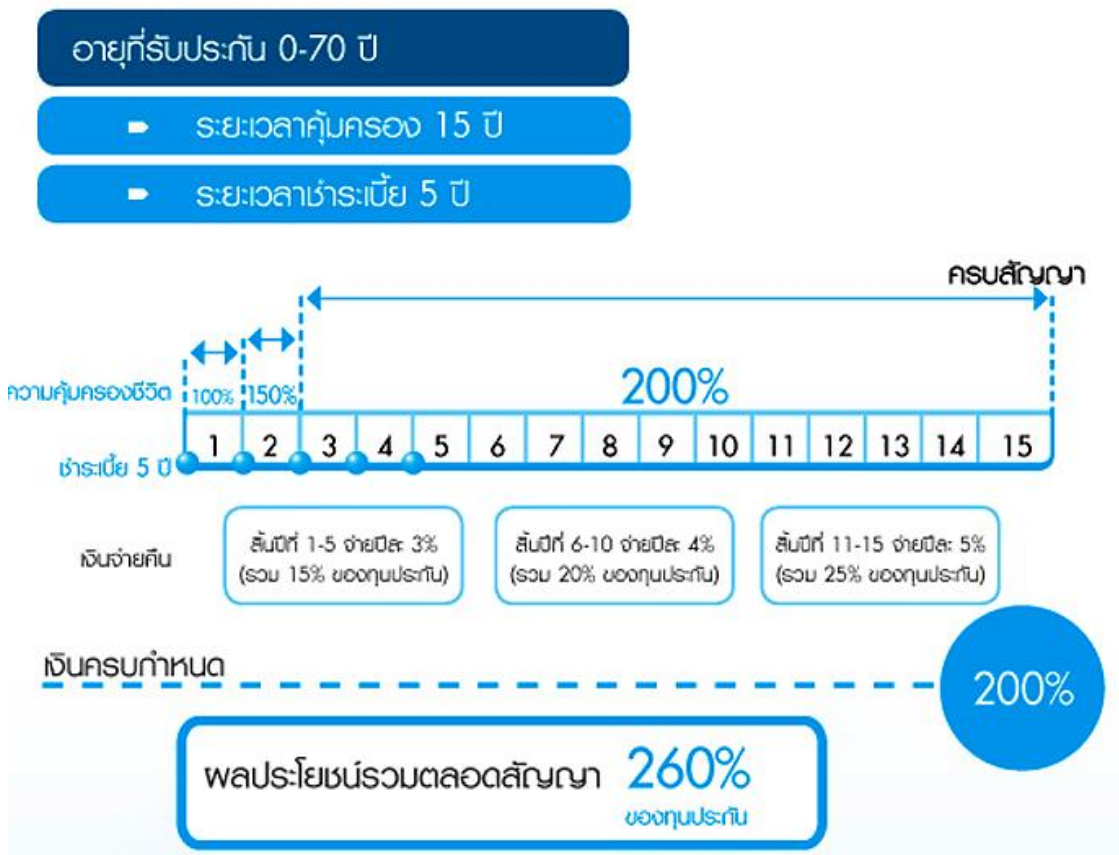
แผนภาพที่ 3-5 : แผนผังการประกันชีวิต อังใน (เบญจวรรณ เขมะศักดิ์ชัย, 2536 : 32)

สิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นไปตามเงื่อนไขความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันชีวิต มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งจะนำมากล่าวเป็นตัวอย่างได้ ดังต่อไปนี้

1. กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์

แผนภาพที่ 3-6 ตัวอย่างที่ 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาคุ้มครองไปถึง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 70 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต,ออนไลน์,2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. ความคุ้มครองชีวิต หากผู้เอาประกันชีวิตตายในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงิน ดังต่อไปนี้

- ปีกรมธรรม์ที่ 1 เท่ากับ 100% ของทุนประกันชีวิต
- ปีกรมธรรม์ที่ 2 เท่ากับ 150% ของทุนประกันชีวิต
- ปีกรมธรรม์ที่ 3-15 เท่ากับ 200% ของทุนประกันชีวิต

2. รับเงินจ่ายคืน เป็น % ของทุนประกัน ดังนี้

- สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 1-5 บริษัทจ่ายปีละ 3% ของทุนประกันชีวิต
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 6-10 บริษัทจ่ายปีละ 4% ของทุนประกันชีวิต
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 11-15 บริษัทจ่ายปีละ 5% ของทุนประกันชีวิต
3. ครบกำหนด รับเงินคืน 200% ของทุนประกันชีวิต
 4. รวมรับผลประโยชน์ตลอดสัญญา 260% ของทุนประกันชีวิต

แผนภาพที่ 3-7 ตัวอย่างที่ 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 7 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 50 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต,ออนไลน์,2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

หากผู้เอาประกันชีวิตตายในช่วงระยะเวลาที่คุ้มครอง บริษัทจะจ่ายเงินให้ผู้รับประโยชน์เท่ากับร้อยละ 100 ของทุนประกันชีวิต และจะได้รับเบี้ยประกันชีวิตที่ส่งมาแล้ว ทั้งหมดคืนให้ตามที่ได้สะสมไว้จริง(ไม่รวมเบี้ยประกันภัยเพิ่มพิเศษ)

2. กรณีไม่เสียชีวิตและครบกำหนดระยะเวลาตามกรมธรรม์

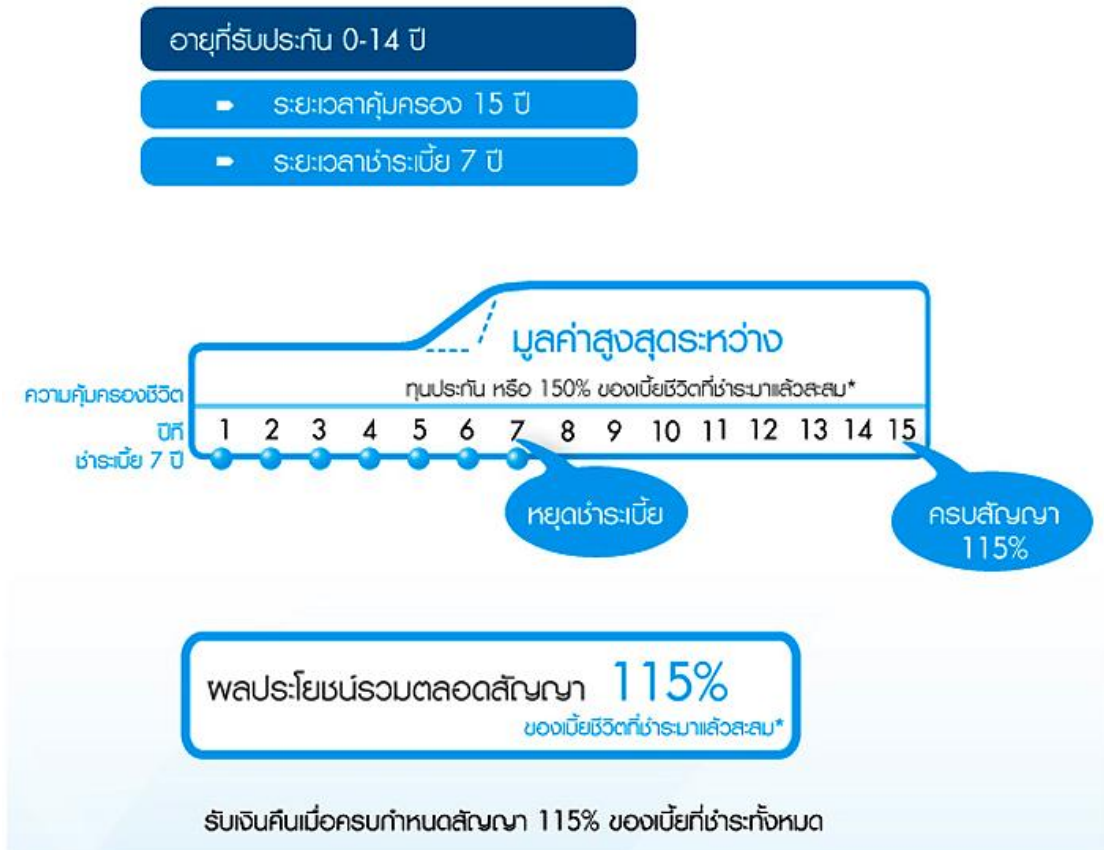
หากผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับเงินคืน 110% ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานทั้งปี (ไม่รวมเบี้ยประกันภัยเพิ่มพิเศษ) ที่ชำระทั้งหมด 7 ปี ในวันครบกำหนดสัญญา อนึ่งเบี้ยประกันชีวิตที่จ่ายคืนกรณีเสียชีวิต หรือครบกำหนดสัญญาจะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตที่ชำระมาแล้วสะสม (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

ตารางที่ 3-1 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันชีวิต

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	100,000	18,900
หญิง	35	100,000	12,400

การชำระเบี้ยประกันภัย เช่น หากผู้ทำประกันชีวิตเป็นผู้ชาย อายุ 35 ปี ทำประกันชีวิตจำนวนทุนประกัน 100,000 บาท จะต้องชำระเบี้ยประกันภัยจำนวน 18,900 บาท เป็นระยะเวลา 7 ปีเป็นต้น

แผนภาพที่ 3-8 ตัวอย่างที่ 3 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 7 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 50 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

หากผู้เอาประกันชีวิตตายในช่วงระยะเวลาที่คุ้มครอง บริษัทจะจ่ายเงินให้ผู้รับประโยชน์เท่ากับทุนประกันชีวิตหรือจำนวนร้อยละ 150 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐาน(ไม่รวมเบี้ยประกันภัยเพิ่มพิเศษ) และจะได้รับเบี้ยประกันชีวิตที่ส่งมาแล้ว ทั้งหมดคืนให้ตามที่ได้สะสมไว้จริง

2. กรณีไม่เสียชีวิตและครบกำหนดระยะเวลาตามกรมธรรม์

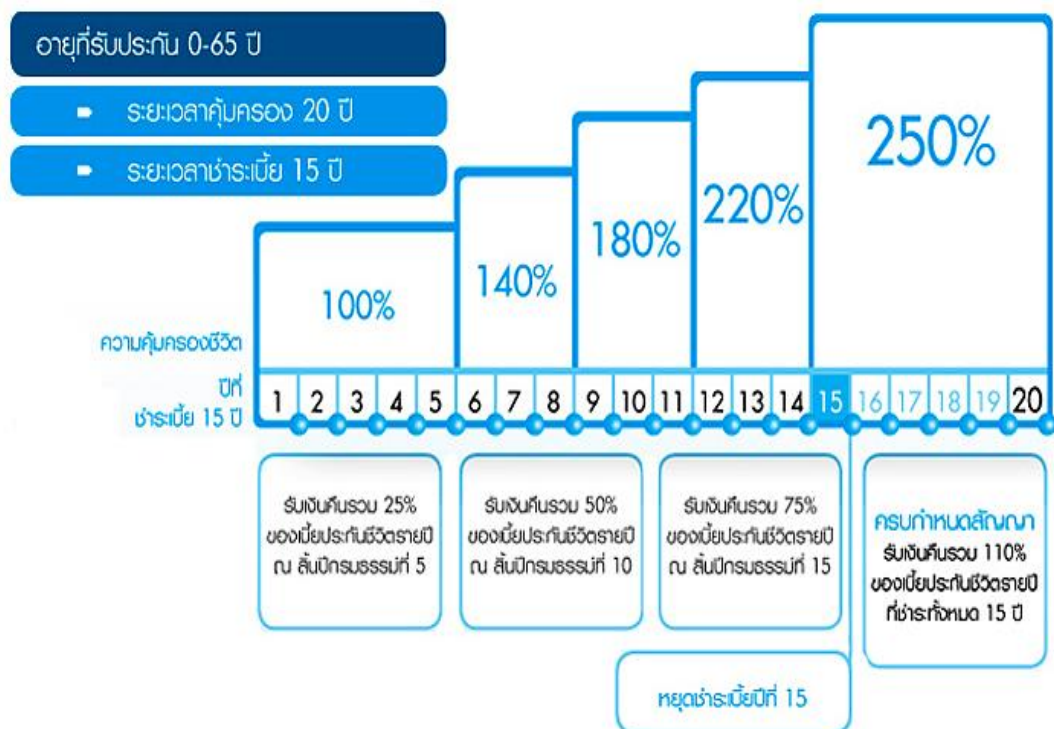
หากผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับเงินคืน 150% ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานทั้งปี (ไม่รวมเบี้ยประกันภัยเพิ่มพิเศษ) ที่ชำระทั้งหมด 7 ปี ในวันครบกำหนดสัญญา อนึ่งเบี้ยประกันชีวิตที่จ่ายคืนกรณีเสียชีวิต หรือครบกำหนดสัญญาจะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตที่ชำระมาแล้วสะสม (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

ตารางที่ 3-2 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัย

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	5	100,000	11,400
หญิง	5	100,000	10,500

การชำระเบี้ยประกันภัย เช่น หากผู้ทำประกันชีวิตเป็นผู้ชาย อายุ 5 ปี ทำประกันชีวิตจำนวนทุนประกัน 100,000 บาท จะต้องชำระเบี้ยประกันภัยจำนวน 11,400 บาท เป็นระยะเวลา 7 ปี เป็นต้น

แผนภาพที่ 3-9 ตัวอย่างที่ 4 กรณกรรมประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 15 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 20 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต,ออนไลน์,2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

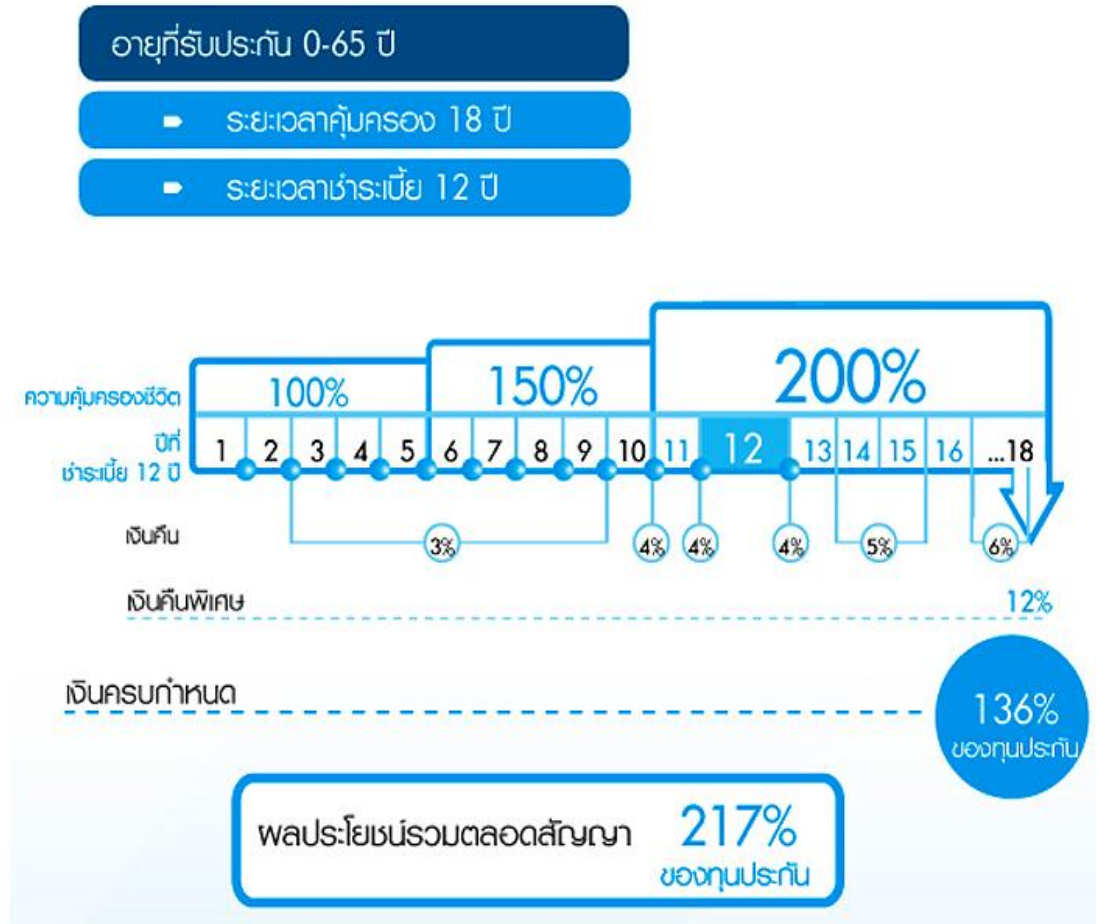
1. ความคุ้มครองชีวิต
 - ปีกรมธรรม์ที่ 1-5 เท่ากับ 100% ของทุนประกันชีวิต
 - ปีกรมธรรม์ที่ 6-8 เท่ากับ 140% ของทุนประกันชีวิต
 - ปีกรมธรรม์ที่ 9-11 เท่ากับ 180% ของทุนประกันชีวิต
 - ปีกรมธรรม์ที่ 12-14 เท่ากับ 220% ของทุนประกันชีวิต
 - ปีกรมธรรม์ที่ 15-20 เท่ากับ 250% ของทุนประกันชีวิต
 2. รับเงินจ่ายคืนพิเศษ ทุก ๆ 5 ปีกรมธรรม์ ดังนี้
 - สะสมเงินจ่ายคืนปีละ 5% ของเบี้ยชีวิตรายปี ตั้งแต่ปีที่ 1-5 รวมกันจ่ายคืนครั้งเดียว ณ สิ้นปีที่ 5 เท่ากับ 25% ของเบี้ยชีวิตรายปี
 - สะสมเงินจ่ายคืนปีละ 10% ของเบี้ยชีวิตรายปี ตั้งแต่ปีที่ 6-10 รวมกันจ่ายคืนครั้งเดียว ณ สิ้นปีที่ 10 เท่ากับ 50% ของเบี้ยชีวิตรายปี
 - สะสมเงินจ่ายคืนปีละ 15% ของเบี้ยชีวิตรายปี ตั้งแต่ปีที่ 11-15 รวมกันจ่ายคืนครั้งเดียว ณ สิ้นปีที่ 15 เท่ากับ 75% ของเบี้ยชีวิตรายปี
 3. ครอบคลุม รับเงินคืน 110% ของเบี้ยประกันชีวิตทั้งหมด 15 ปี
 4. รับสิทธิความคุ้มครอง ฟรี กรณีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ฆาตกรรม หรือการจลาจล สูงสุด 3 ล้านบาท
- มอบความคุ้มครองกรณีเสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ฆาตกรรม หรือการจลาจล ตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ชำระเบี้ยประกันให้สำหรับผู้เอาประกันภัยเท่ากับทุนประกันของสัญญาหลัก สูงสุด 3 ล้านบาท โดยความคุ้มครองกรณีอุบัติเหตุ ฆาตกรรม หรือการจลาจล จะเป็นไปตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในกรมธรรม์

ตารางที่ 3-3 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัย

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	100,000	9,100
หญิง	35	100,000	6,500

การชำระเบี้ยประกันภัย เช่น หากผู้ทำประกันชีวิตเป็นผู้ชาย อายุ 35 ปี ทำประกันชีวิตจำนวนทุนประกัน 100,000 บาท จะต้องชำระเบี้ยประกันภัยจำนวน 9,100 บาท เป็นระยะเวลา 15 ปี เป็นต้น

แผนภาพที่ 3-10 ตัวอย่างที่ 5 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 12 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 18 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

สำหรับ: ผู้ที่ต้องการหลักประกันที่มั่นคง ให้ความคุ้มครองชีวิตและการออมเงินไปพร้อม ๆ กัน

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

- รับเงินจ่ายคืน เป็น % ของทุนประกัน ดังนี้
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 2-9 บริษัทจ่ายปีละ 3% ของทุนประกันชีวิต
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 10-12 บริษัทจ่ายปีละ 4% ของทุนประกันชีวิต
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 13-15 บริษัทจ่ายปีละ 5% ของทุนประกันชีวิต
 - สิ้นปีกรมธรรม์ที่ 16-18 บริษัทจ่ายปีละ 6% ของทุนประกันชีวิต
- ครบกำหนด รับเงินคืน 136% พร้อมทั้งเงินจ่ายคืนพิเศษ 12% ของทุนประกันชีวิต
- รวมรับผลประโยชน์ตลอดสัญญา 217% ของทุนประกัน

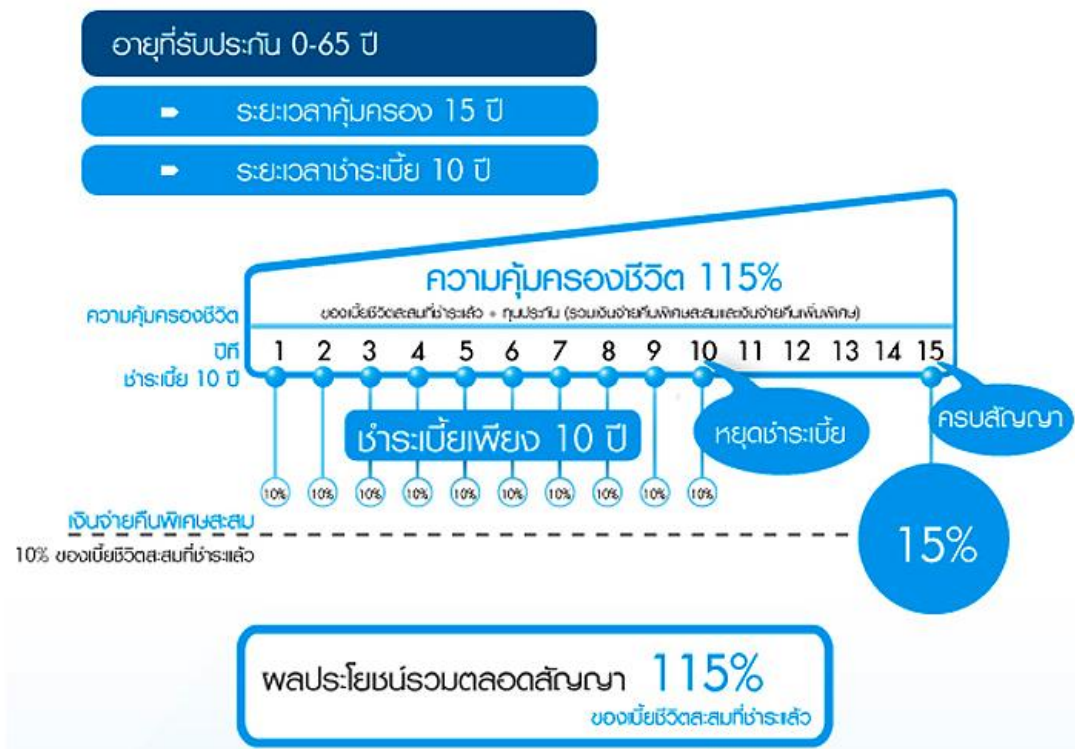
4. ความคุ้มครองชีวิต

- ปีกรมธรรม์ที่ 1-5 เท่ากับ 100% ของทุนประกันชีวิต
- ปีกรมธรรม์ที่ 6-10 เท่ากับ 150% ของทุนประกันชีวิต
- ปีกรมธรรม์ที่ 11-18 เท่ากับ 200% ของทุนประกันชีวิต

ตารางที่ 3-4 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	100,000	15,000
หญิง	35	100,000	15,000

แผนภาพที่ 3-11 ตัวอย่างที่ 6 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)(กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

สำหรับ: ผู้ที่ต้องการความคุ้มครองและผลประโยชน์ด้านการออมทรัพย์ ผลประโยชน์แปรผันตามเบี้ยประกัน

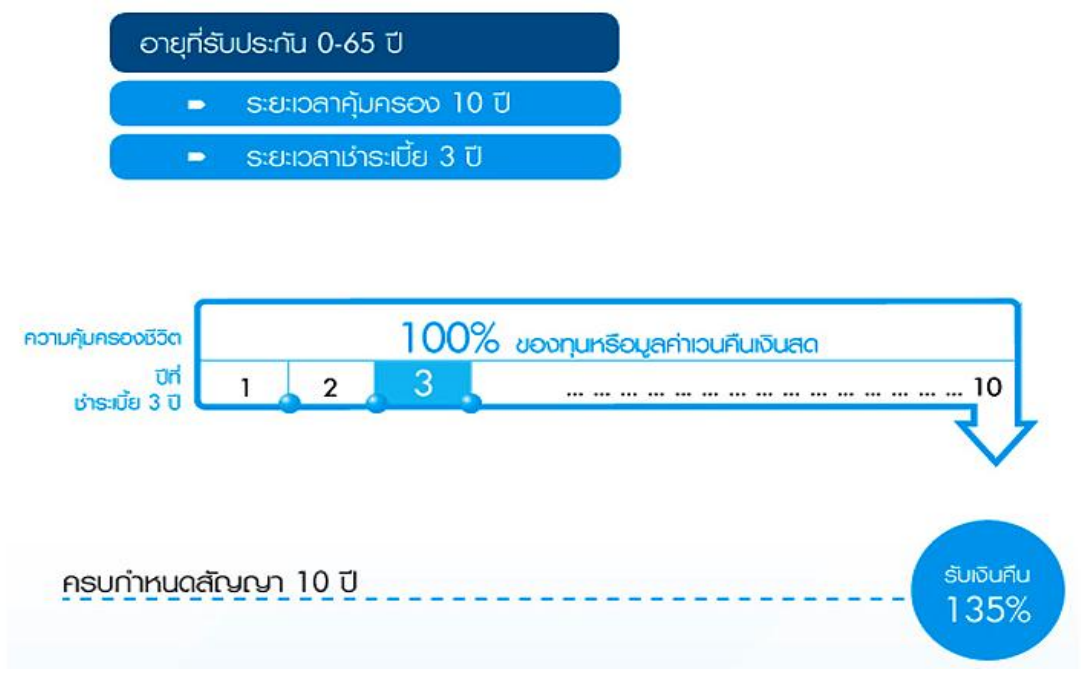
ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. เงินจ่ายคืนพิเศษปีที่ 1-10 ปีละ 10% ของเบี้ยชีวิตที่ชำระในแต่ละปี (จะถูกสะสมไว้กับบริษัท)
2. รับเงินจ่ายคืนเพิ่มพิเศษเพิ่มอีก 50% ของเงินจ่ายคืนพิเศษสะสม หรือเทียบเท่ากับ 5% ของเบี้ยชีวิตสะสม ที่ชำระแล้วเมื่อครบ 15 ปี หรือเสียชีวิต
3. ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตภายในระยะเวลาประกัน บริษัทจะจ่ายจำนวนเงินเอาประกันภัยตามที่ระบุไว้ในหน้า ตารางกรมธรรม์พร้อมเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมของสัญญาประกันชีวิต (ไม่รวมดอกเบี้ยวและเบี้ยเพิ่ม พิเศษ)

ตารางที่ 3-5 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	434,858	25,000
หญิง	35	768,049	25,000

แผนภาพที่ 3-12 ตัวอย่างที่ 7 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 3 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 10 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี)

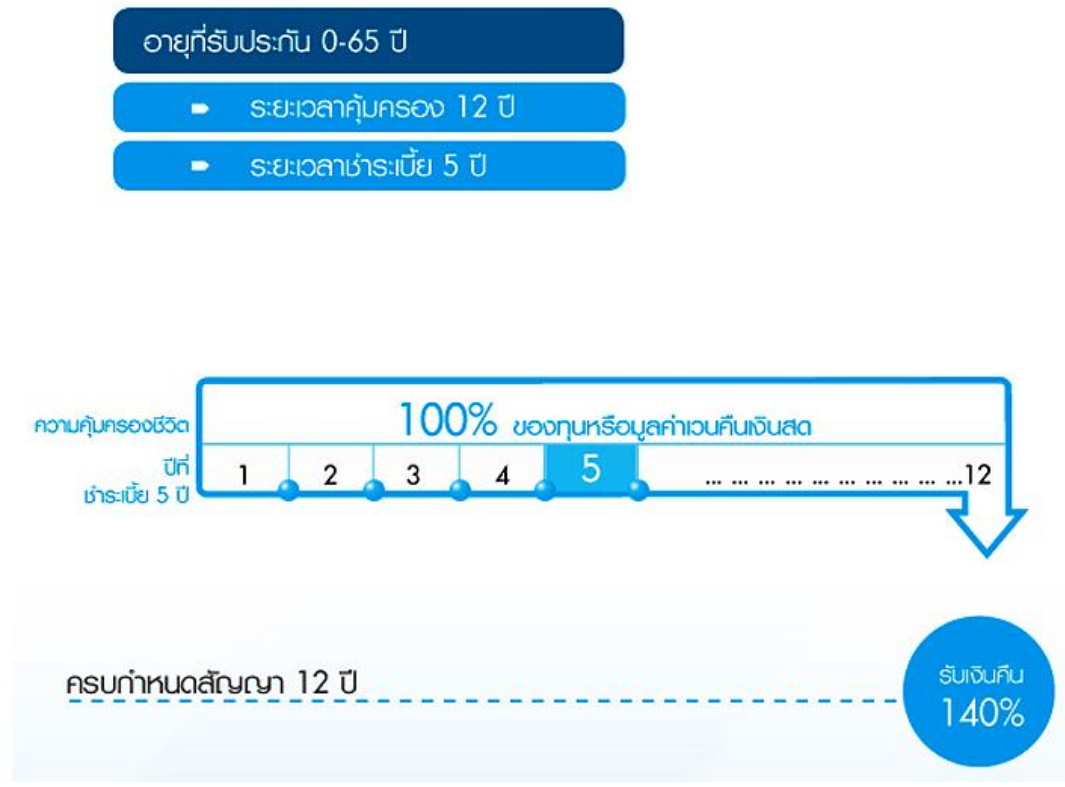
สำหรับ : ผู้ที่ต้องการความคุ้มครองและประโยชน์ด้านการออมทรัพย์ในระยะเวลาสั้น ๆ
ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. ครอบคลุมค่าสัญญารับเงินคืน 135% ของทุนประกันชีวิต
2. ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายเงินเป็นจำนวนเงินเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัย หรือ มูลค่าเวนคืนเงินสดจำนวนใดจำนวนหนึ่งที่มีมูลค่าสูงกว่าให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือทายาท

ตารางที่ 3-6 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	100,000	36,000
หญิง	35	100,000	36,000

แผนภาพที่ 3-13 ตัวอย่างที่ 8 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 12 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

สำหรับ : ผู้ที่ต้องการความคุ้มครองและประโยชน์ด้านการออมทรัพย์ในระยะเวลาที่แน่นอน

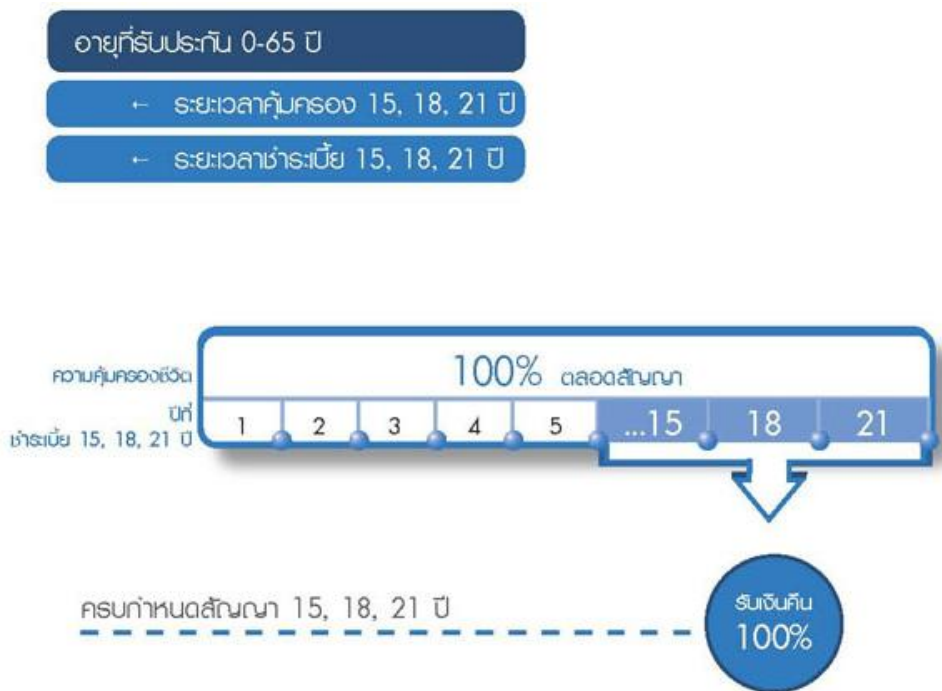
ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. ครอบคลุมค้ำประกันรับเงินคืน 140% ของทุนประกันชีวิต
2. ถ้าผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต บริษัทจะจ่ายเงินเป็นจำนวนเงินเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัย หรือ มูลค่าเวนคืนเงินสดจำนวนใดจำนวนหนึ่งที่มี มูลค่าสูงกว่าให้แก่ผู้รับประโยชน์

ตารางที่ 3-7 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันภัยรายปี

เพศ	อายุ (ปี)	ทุนประกัน (บาท)	เบี้ยประกันภัย (บาท)
ชาย	35	100,000	21,600
หญิง	35	100,000	21,600

แผนภาพที่ 3-14 ตัวอย่างที่ 9 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 15 หรือ 18 หรือ 21 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 หรือ 18 หรือ 21 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 65 ปี) (กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

สำหรับ : ผู้ที่ต้องการความคุ้มครองและประโยชน์ด้านการออมทรัพย์ในระยะเวลา
ที่แน่นอน

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

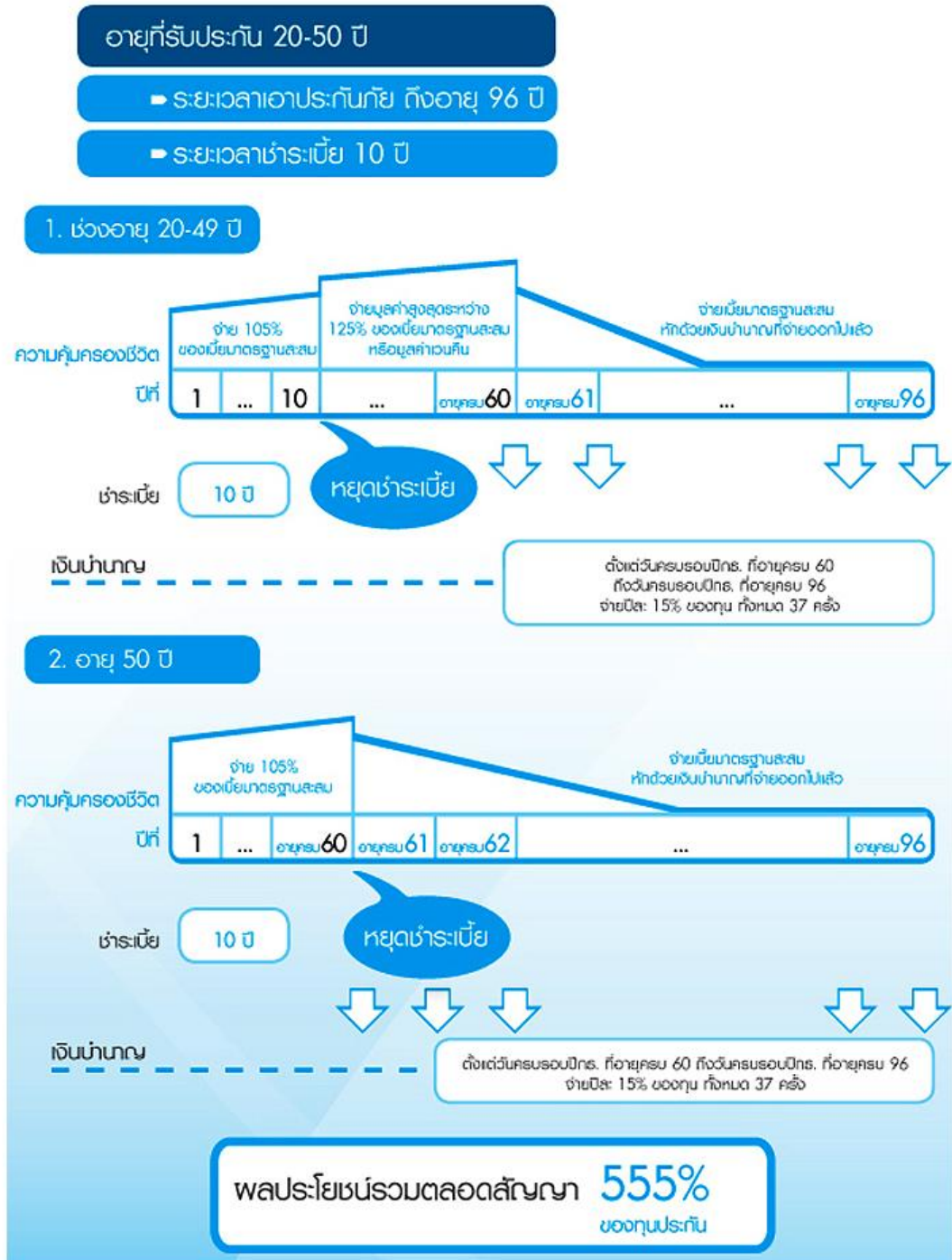
1. ครอบคลุมค้ำประกันรับเงินคืน 100% ของทุนประกันชีวิต
2. คุ้มครองชีวิตผู้เอาประกัน 100% ของทุนประกันชีวิตตลอดสัญญา

ตารางที่ 3-8 ตัวอย่าง อัตราเบี้ยประกันรายปีแบบสะสมทรัพย์ ทุนประกัน 100,000 บาท
อายุ 35 ปี

แบบประกัน	อัตราเบี้ยประกัน	อัตราเบี้ยประกัน
	เพศชาย	เพศหญิง
สะสมทรัพย์ 15/15	6,854	6,594
สะสมทรัพย์ 18/18	5,463	5,216
สะสมทรัพย์ 21/21	4,405	4,154

2. กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบ บำนาญ

แผนภาพที่ 3-15 ตัวอย่างที่ 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 96 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-50 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้(กรุงเทพประกันชีวิต,ออนไลน์,2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

- ตั้งแต่วันเริ่มสัญญา แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 10 บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับร้อยละ 105 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสม ตามจริง**

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 10 แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี บริษัทจะจ่ายมูลค่าสูงสุด ระหว่างร้อยละ 125 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง ** หรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ (สำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีอายุ ณ วันเริ่มทำประกันภัยไม่ถึง 50 ปี)

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 96 ปี บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับ เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**หักด้วยผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้กับผู้เอาประกันภัยไปแล้ว

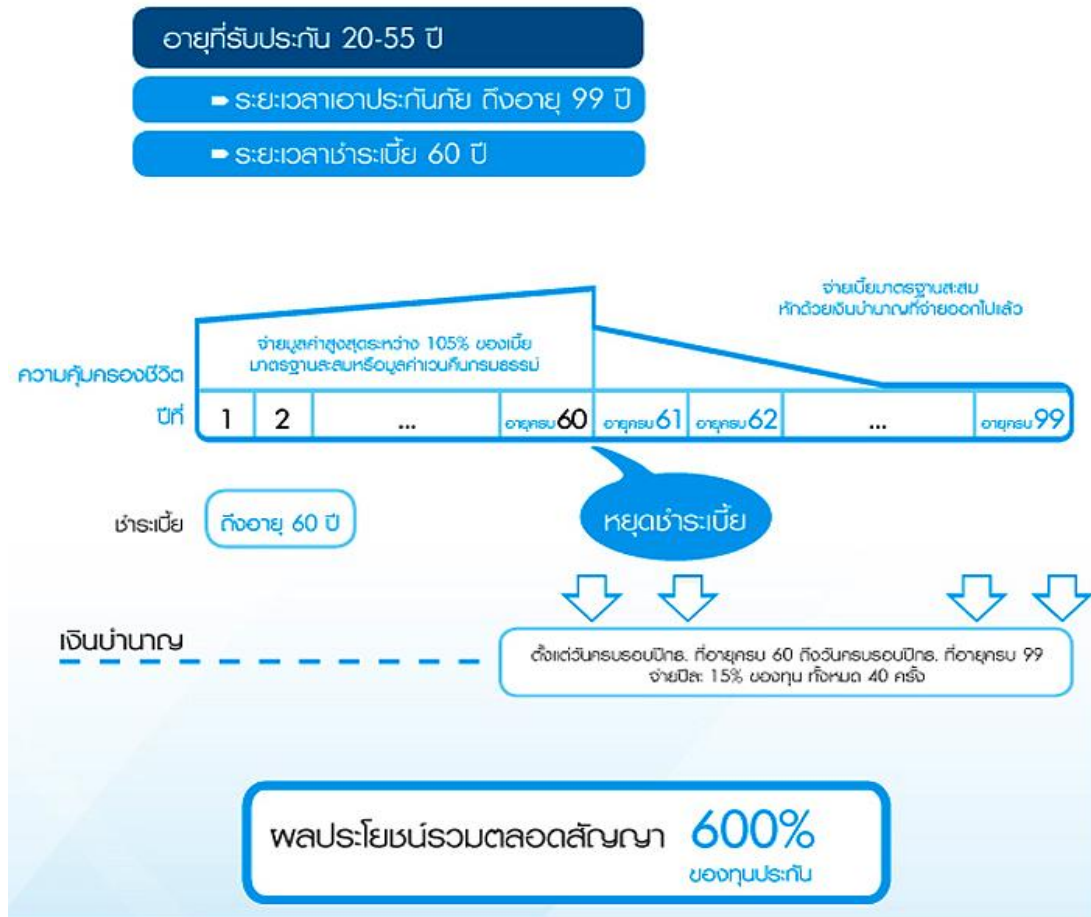
กรณีปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตมีจำนวนผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัย ไปแล้วมากกว่าเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** บริษัทจะไม่มี การจ่ายผลประโยชน์กรณีเสียชีวิต และกรมธรรม์สิ้นผลบังคับทันที

2. กรณีมีชีวิตอยู่รอด

- เงินบำนาญ ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี ถึงปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 96 ปี บริษัทจะจ่าย เงินบำนาญเท่ากับร้อยละ 15 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย ทุก ๆ ปี

** เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง จะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตตามที่จ่ายจริง (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

แผนภาพที่ 3-16 ตัวอย่างที่ 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระ เบี้ยประกันภัย 60 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-55 ปี) สามารถ ลดหย่อนภาษีได้(กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

- ตั้งแต่วันเริ่มสัญญา แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี บริษัทจะจ่ายมูลค่าสูงสุดระหว่างร้อยละ 105 ของเบี้ย ประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** หรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์
- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับ เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**หักด้วยผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้กับผู้เอาประกันภัยไปแล้ว

กรณีปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตมีจำนวนผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วมากกว่า

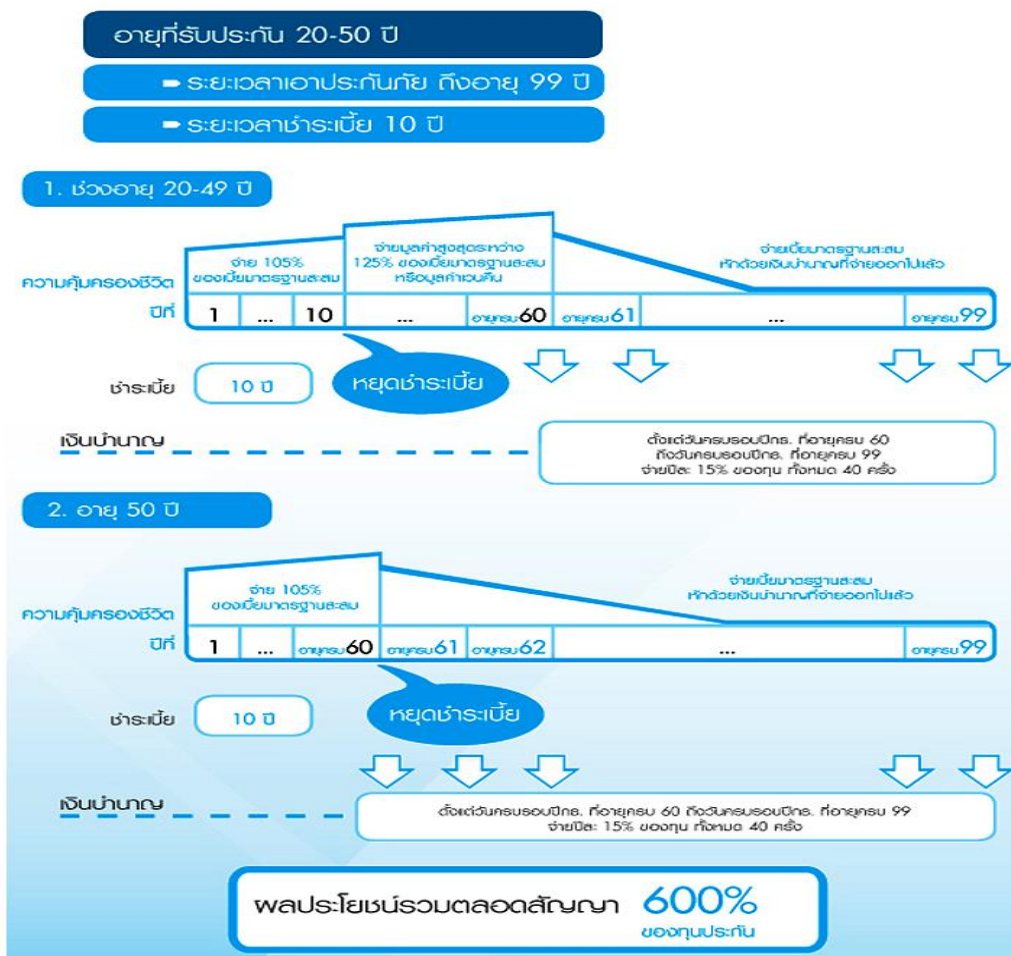
เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** บริษัทจะไม่มีการจ่ายผลประโยชน์กรณีเสียชีวิต และกรมธรรม์สิ้นผลบังคับทันที

2. กรณีมีชีวิตอยู่รอด

- เงินบำนาญ ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี ถึงปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินบำนาญเท่ากับร้อยละ 15 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย ทุก ๆ ปี

** เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง จะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตตามที่จ่ายจริง (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

แผนภาพที่ 3-17 ตัวอย่าง 3 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 10 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-50 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้ (กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

- ตั้งแต่วันเริ่มสัญญา แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 10 บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับร้อยละ 105 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 10 แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี บริษัทจะจ่ายมูลค่าสูงสุด ระหว่างร้อยละ 125 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** หรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ (สำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีอายุ ณ วันเริ่มทำประกันภัยไม่ถึง 50 ปี)

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับ เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**หักด้วยผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้กับผู้เอาประกันภัยไปแล้ว

กรณีปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตมีจำนวนผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วมากกว่า

เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** บริษัทจะไม่มีการจ่ายผลประโยชน์กรณีเสียชีวิต และกรมธรรม์สิ้นผลบังคับทันที

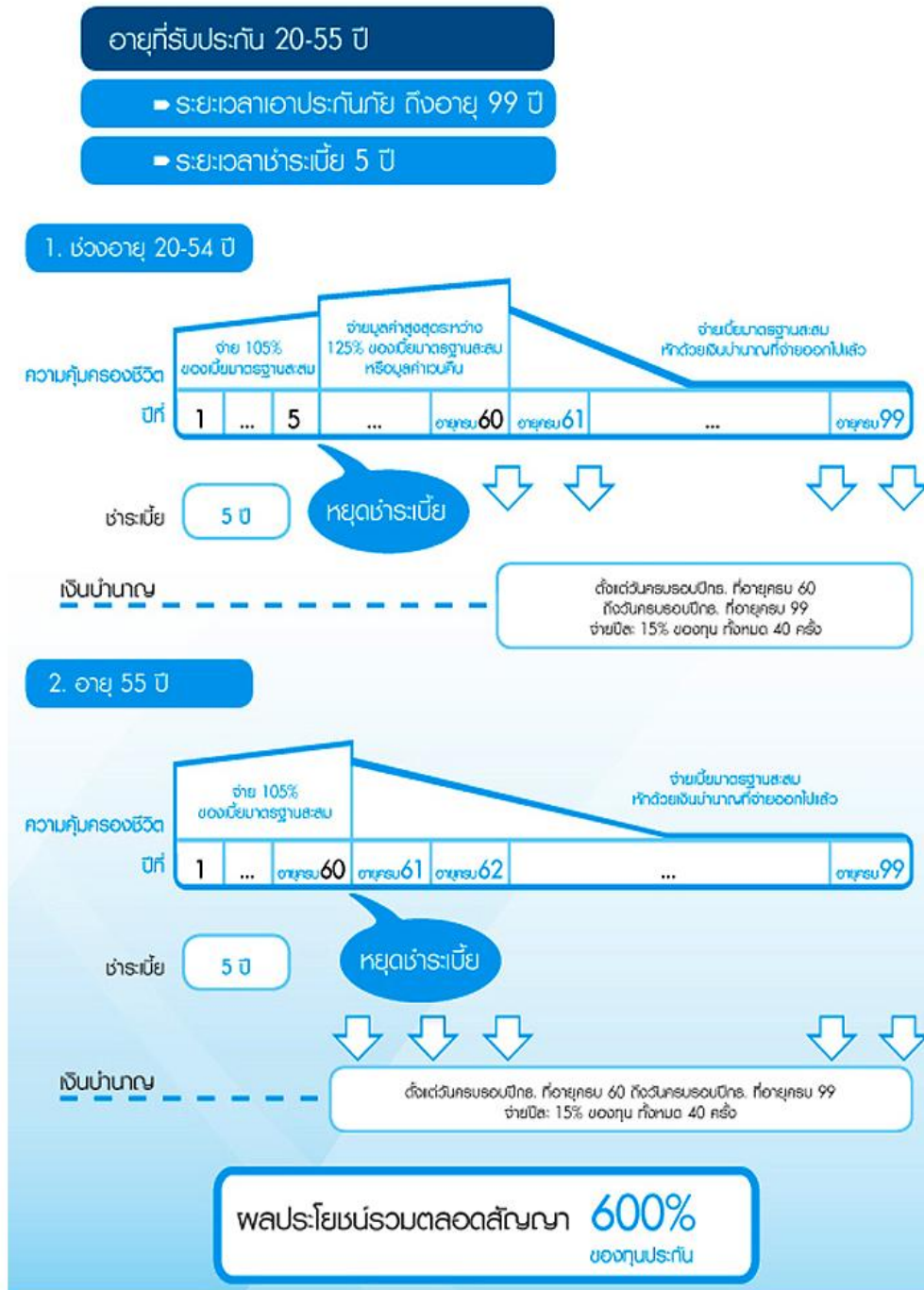
2. กรณีมีชีวิตอยู่รอด

- เงินบำนาญ

ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี ถึงปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินบำนาญเท่ากับร้อยละ 15 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย ทุก ๆ ปี

** เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง จะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตตามที่จ่ายจริง (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

แผนภาพที่ 3-18 ตัวอย่าง 4 กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญ ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี ระยะเวลาให้ความคุ้มครองถึง 99 ปี (อายุที่รับประกันชีวิต 20-55 ปี) สามารถลดหย่อนภาษีได้(กรุงเทพประกันชีวิต, ออนไลน์, 2557)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต

- ตั้งแต่วันเริ่มสัญญา แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 5 บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับร้อยละ 105 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ 5 แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี บริษัทจะจ่ายมูลค่าสูงสุด ระหว่างร้อยละ 125 ของเบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** หรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ (สำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีอายุ ณ วันเริ่มทำประกันภัยไม่ถึง 55 ปี)

- ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี แต่ก่อนวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินเท่ากับ เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง**หักด้วยผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้กับผู้เอาประกันภัยไปแล้ว

กรณีปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตมีจำนวนผลประโยชน์สะสม (ผลประโยชน์เงินบำนาญ) ที่จ่ายให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วมากกว่า

เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง** บริษัทจะไม่มี การจ่ายผลประโยชน์กรณีเสียชีวิต และกรมธรรม์สิ้นผลบังคับทันที

2. กรณีมีชีวิตอยู่รอด

- เงินบำนาญ

ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 60 ปี ถึงปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 99 ปี บริษัทจะจ่ายเงินบำนาญเท่ากับร้อยละ 15 ของจำนวนเงินเอาประกันภัย ทุก ๆ ปี

** เบี้ยประกันภัยมาตรฐานสะสมตามจริง จะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตตามที่จ่ายจริง (ไม่รวมเบี้ยเพิ่มพิเศษและเบี้ยประกันสัญญาเพิ่มเติม)

3. กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญความสะสมทรัพย์
 แผนภาพที่ 3-19 ตัวอย่างที่ 1 กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบำนาญรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 2
 ของทุน (บริษัท โดเกียวมารินประกันชีวิต (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ,ออนไลน์, 2557)

เงื่อนไขการรับประกันภัย

1. อายุที่รับประกันภัย 0-53 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 5 ปี หรือ 0-48 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 10 ปี หรือ 0-43 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 15 ปี หรือ 25-57 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย ครบอายุ 59 ปี
2. ระยะเวลาความคุ้มครองถึงอายุ 90 ปี
3. ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี 10 ปี 15 ปี ครบอายุ 59 ปี
4. ทุนประกันภัยขั้นต่ำ 100,000 บาท
5. สามารถซื้อความคุ้มครองสัญญาเพิ่มเติมได้ทุกแบบ (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการพิจารณารับประกันภัย)

ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

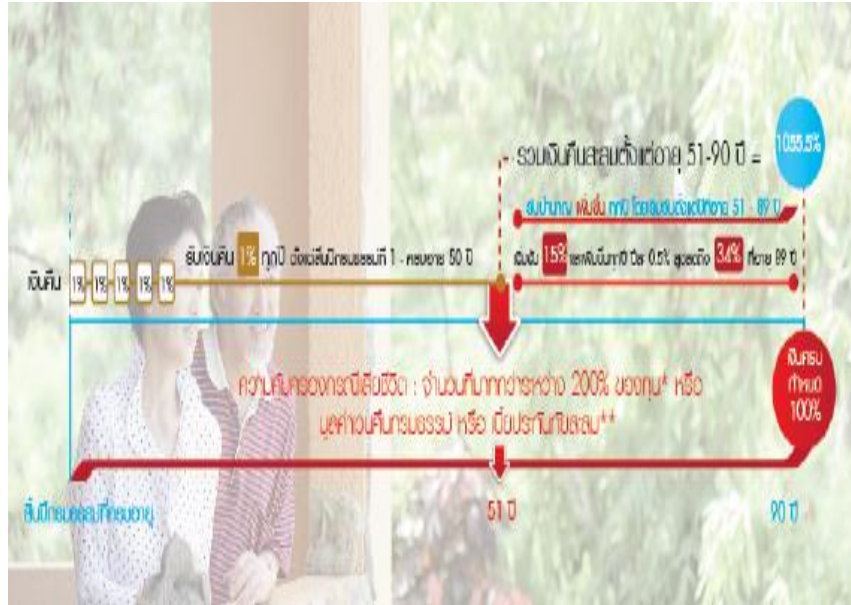
1. รับเงินคืน 2 % ของทุน* ตั้งแต่สิ้นปีกรมธรรม์ปีที่ 1 - ครบอายุ 60 ปี
2. รับเงินบำนาญเริ่มต้นที่ 10 % ของทุน* เมื่ออายุครบ 61 ปี - 89 ปี และเพิ่มขึ้นทุกปี ปีละ 0.5% ของทุน* สูงสุดถึง 24 % ของทุน*
3. รับเงินครบกำหนดคืน 100% ของทุน* ในวันสิ้นกรมธรรม์ที่ครบอายุ 90 ปี รวมเงินคืนสะสมตั้งแต่สิ้นที่กรมธรรม์ที่ครบอายุ 61-90 ปี สูงสุดถึง 593% ของทุน
4. กรณีเสียชีวิตรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือ เบี้ยประกันภัยสะสม แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่า (สำหรับผู้เอาประกันภัยอายุ ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป รับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือ เบี้ยประกันภัยสะสม หักด้วย 10% ของจำนวนเงินบำนาญสะสมที่รับไปแล้ว แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่า)
5. สามารถนำเบี้ยประกันภัยไปคำนวณลดหย่อนภาษีได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดสูงสุด 100,000 บาท*** (แบบบำนาญปกติลดหย่อนได้ 300,000 บาท)
6. ฟรีความคุ้มครองพิเศษยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย หากตกเป็นบุคคลทุพพลภาพสิ้นเชิงถาวร (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการรับประกันภัย)
7. กรณีเสียชีวิตหลังสัญญาผลบังคับแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี รับเงินช่วยเหลือค่าปลงศพเบื้องต้น ทันทีโดยไม่เกิน 30% ของผลประโยชน์กรณีเสียชีวิตและสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท (เป็นการจ่ายผลประโยชน์ให้ล่วงหน้าเป็นไปตามเงื่อนไขในกรมธรรม์)

หมายเหตุ * หมายถึง หมายถึงทุนประกันภัยเริ่มต้น

** สำหรับผู้เอาประกันภัยอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืน

*** ยกเว้นอายุที่รับประกันภัย 0-11 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 15 ปี และอายุ 25-33 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ยครบอายุ 59 ปี

แผนภาพที่ 3-20 ตัวอย่างที่ 2 กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบำนาญรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 1 ของทุน (บริษัท โทเกียวมารีนประกันชีวิต(ประเทศไทย)จำกัด(มหาชน) ,ออนไลน์, 2557)

เงื่อนไขการรับประกันภัย

1. อายุที่รับประกันภัย 0-45 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 5 ปี หรือ 0-40 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 10 ปี หรือ
2. ระยะเวลาความคุ้มครองถึงอายุ 90 ปี
3. ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี 10 ปี
4. ทุนประกันภัยขั้นต่ำ 100,000 บาท
5. สามารถซื้อความคุ้มครองสัญญาเพิ่มเติมได้ทุกแบบ (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการพิจารณารับประกันภัย)

ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

1. รับเงินคืน 1 %ของทุน* ตั้งแต่สิ้นปีกรมธรรม์ปีที่ 1 – ครบอายุ 50 ปี
2. รับเงินบำนาญเริ่มต้นที่ 15 %ของทุน* เมื่ออายุครบ 51 ปี – 89 ปี และเพิ่มขึ้นทุกปี ปีละ 0.5% ของทุน* สูงสุดถึง 34 % ของทุน*
3. รวมเงินบำนาญสะสมตั้งแต่สิ้นปีกรมธรรม์ที่ครบอายุ 51 ปี – 90 ปี สูงสุดถึง 1055.5% ของทุน*
4. รับเงินครบกำหนดคืน 100%ของทุน* ในวันสิ้นกรมธรรม์ที่ครบอายุ 90 ปี รวม

5. กรณีเสียชีวิตรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือเบี้ยประกันภัยสะสม แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่า (สำหรับผู้อุปการะกันภัยอายุ ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป รับ 200% ของทุน* หรือมูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือเบี้ยประกันภัยสะสมหักด้วย 10% ของจำนวนเงินบำนาญสะสมที่รับไปแล้ว แล้วแต่ว่าจำนวนใดสูงกว่า)

6. สามารถนำเบี้ยประกันภัยไปคำนวณลดหย่อนภาษีได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดสูงสุด 100,000 บาท*** (แบบบำนาญปกติลดหย่อนได้ 300,000 บาท)

7. ฟรีความคุ้มครองพิเศษยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย หากตกเป็นบุคคลทุพพลภาพสิ้นเชิงถาวร (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการรับประกันภัย)

7. กรณีเสียชีวิตหลังสัญญามีผลบังคับแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี รับเงินช่วยเหลือค่าปลงศพเบื้องต้น ทันทีโดยไม่เกิน 30% ของผลประโยชน์กรณีเสียชีวิตและสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท (เป็นการจ่ายผลประโยชน์ให้ล่วงหน้าเป็นไปตามเงื่อนไขในกรมธรรม์)

หมายเหตุ * หมายถึง หมายถึงทุนประกันภัยเริ่มต้น

** สำหรับผู้อุปการะกันภัยอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืน

*** ยกเว้นอายุที่รับประกันภัย 0-11 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 15 ปี และอายุ 25-33 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ยครบอายุ 59 ปี

บทที่ 4

วิเคราะห์การวางแผนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยการประกันชีวิต

การวางแผนทางการเงินของผู้สูงอายุ

แหล่งรายได้ต่างๆของผู้สูงอายุในการเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของบุคคลนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางการเงินที่จะต้องเตรียมตัวไว้ใช้จ่ายเมื่อถึงคราวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อถึงวัยอันสมควรผู้สูงอายุก็ต้องเกษียณอายุจากการทำงานดังนั้นเมื่อไม่ได้ทำงานก็จะไม่มีรายได้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายต่างๆในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าที่พัก (หาซึ่งไม่มีที่พักของตนเอง) ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น การที่จะหันไปพึ่งพบบุตรหลานดังเช่นในสังคมโบราณในอดีตก็มีความเสี่ยงเนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปบางครั้งบุตรหลานก็มีความจำเป็นทางการเงินที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบิดามารดาได้ อีกทั้งยังเป็นภาระของผู้อื่น แนวทางการหาแหล่งรายได้ก็จะต้องมีการสะสมเงินออมไว้ใช้ในยามชรา หรือมีรายได้จากสวัสดิการในตอนที่ทำงานรองรับในวัยเกษียณอายุทำงาน แหล่งรายได้ต่างๆที่ผู้สูงอายุพึงจะต้องเตรียมตัวไว้ตั้งแต่ต้น มีดังนี้

1. แหล่งรายได้จากเงินสวัสดิการต่างๆ ได้แก่

1.1 สำหรับผู้ที่ เป็นข้าราชการ เมื่อเกษียณอายุราชการจะแยกออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ

1.1.1 ผู้เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และเลือกรับบำนาญรายเดือน คือ ผู้ที่ยังไม่ได้ตัดขาดออกจากระบบราชการยังประสงค์จะเป็นข้าราชการบำนาญ และรัฐยังอุดหนุนจุนเจือในด้านสวัสดิการต่างๆอยู่ต่อไป เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร สำหรับประโยชน์ที่ได้รับ คือ

1.1.1.1 เงินก้อนจาก กบข. ประกอบด้วย เงินชดเชย เงินประเดิม เงินสะสม เงินสมทบ และเงินจากผลประโยชน์ตอบแทน เงินส่วนนี้เป็นเงินก้อนใหญ่ก้อนแรกที่ทาง กบข. จัดให้ โดยสามารถขอยอดเงินก้อนนี้ได้จากใบแจ้งยอดของ กบข. ที่แจ้งมาให้ทราบในทุกสิ้นปี พร้อมกับหลักฐานเพื่อลดหย่อนภาษีประจำปี

1.1.1.2 เงินบำนาญรายเดือน คำนวณจากการนำเงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย แล้วนำมาคูณด้วยอายุราชการ หากด้วย 50 แต่ต้องไม่เกิน ร้อยละ 70 ของเงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย เช่น มีเงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้ายเท่ากับ 30,000 บาท และอายุราชการ 35 ปี คำนวณได้ ดังนี้

$$\text{เงินบำนาญรายเดือน} = \frac{30,000 \times 35}{50}$$

$$= 21,000$$

$$= 21,000 \text{ แต่เงินบำนาญที่ได้รับนี้จะต้องไม่เกิน}$$

ร้อยละ 70 ของเงินเดือน และอายุราชการต้องไม่เกิน 35 ปี

1.1.1.3 เงินบำเหน็จดำรงชีพ จะได้รับ 15 เท่า ของบำนาญรายเดือน แต่ไม่เกิน 400,000 บาท โดยแบ่งจ่าย 2 ครั้ง ครั้งแรกไม่เกิน 20,000 บาท เมื่อปลดเกษียณ และครั้งที่ 2 เมื่ออายุครบ 65 ปี จะจ่ายส่วนที่เหลือ จากกรณีที่ยกตัวอย่างตามข้อ (1.1.12) จะได้ 15 เท่า ของ 21,000 บาท เป็นเงิน 315,000 บาท จ่ายเมื่อปลดเกษียณ จำนวน 200,000 บาท เมื่อครบอายุ 65 ปี จ่ายอีก 115,000 บาท

1.1.1.4 เงินบำเหน็จตกทอด ได้แก่เมื่อผู้รับบำนาญถึงแก่กรรมก็จะมี บำเหน็จตกทอดแก่ทายาทอีก 30 เท่า ของบำนาญรายเดือน จากกรณีตัวอย่างตามข้อ (1.1.1.3) ทายาทจะได้ 315,000 บาท โดยคำนวณได้เท่าใดก็จะรับไปทั้งหมดโดยไม่แบ่งจ่าย

1.1.2 ผู้เป็นสมาชิก กบข.และเลือกรับบำเหน็จ คือ ผู้ที่ต้องการเงินก้อนไปในคราวเดียว ประโยชน์ที่ได้ คือ

1.1.2.1 เงินก้อนจาก กบข. ประกอบด้วยเงินสะสม เงินสมทบ และเงินผลประโยชน์ตอบแทน เงินส่วนนี้ เป็นเงินก้อนใหญ่ก้อนแรกที่ กบข. จะจัดให้ โดยสามารถขอยอดเงินก้อนนี้ได้จากใบแจ้งยอดของ กบข. ที่แจ้งมาให้ทราบในทุกสิ้นปี พร้อมหลักฐานเพื่อลดหย่อนภาษีประจำปี

1.1.2.2 เงินบำเหน็จ คำนวณจากการนำเงินเดือนเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้าย คูณด้วยอายุราชการ เช่น เงินเดือนสุดท้ายเท่ากับ 30,000 บาท และอายุราชการ 35 ปี จะคำนวณได้เท่ากับ $30,000 \times 35 = 1,050,000$ บาท

1.1.3 สำหรับผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก กบข. ได้แก่ข้าราชการที่มีความประสงค์จะรับเงินบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้รูปแบบเดิม ดังนี้

1.1.3.1 เงินบำนาญ ได้แก่ การนำเงินเดือนๆสุดท้าย คูณด้วยอายุราชการหารด้วย 50 เช่น เงินเดือน 36,020 บาท อายุราชการ 35 ปี นำมาคำนวณได้เท่าไรก็รับไป นอกจากนี้

ผู้ที่เลือกรับบำนาญจะได้เงินบำเหน็จดำรงชีพ และเงินบำเหน็จตกทอดเช่นเดียวกับ สมาชิก กบข. บำนาญที่จะได้รับคือ 25,214 บาท

1.1.3.2 เงินบำเหน็จ ได้แก่ การนำเงินเดือนๆสุดท้าย คุณด้วยอายุราชการ เช่น เงินเดือน 36,020 บาท อายุราชการ 35 ปี เงินที่ได้รับคือ 1,260,700 บาท

1.2 สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ แต่เป็นลูกจ้าง หรือพนักงานต่างๆ บุคคลเหล่านี้เมื่อเกษียณอายุการทำงานก็จะมีหลักประกันที่รัฐได้กำหนดไว้เป็นกฎหมาย ดังนี้

1.2.1 เงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ คือ กองทุนที่นายจ้างและลูกจ้างร่วมกันจัดตั้งขึ้น เงินของกองทุนมาจากเงินที่ลูกจ้างจ่ายส่วนหนึ่งเรียกว่า “เงินสะสม” และนายจ้างจ่ายเงินเข้าอีกส่วนหนึ่งเรียกว่า “เงินสมทบ” นั่นคือ นอกจากลูกจ้างจะออมแล้ว นายจ้างยังช่วยลูกจ้างออมอีกแรงหนึ่งด้วย และนายจ้างจะจ่ายสมทบในจำนวนเท่ากันหรือมากกว่าที่ลูกจ้างจ่ายสะสมเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่าการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นรูปแบบหนึ่งของการให้สวัสดิการแก่ลูกจ้าง จึงช่วยสร้างแรงจูงใจให้ลูกจ้างทำงานให้กับนายจ้างนานๆ

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนงาน สมาชิกอาจขอกองเงินไว้ในกองทุนของนายจ้างเดิมเป็นการชั่วคราวเพื่อรอโอนเงินจากกองทุนเดิมไปออมต่อในกองทุนนายจ้างรายใหม่ ซึ่งเป็นการออมอย่างต่อเนื่องในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ทั้งนี้ เพื่อสมาชิกจะได้มีเงินออมจำนวนที่มากพอเมื่อถึงวันเกษียณอายุ และมีชีวิตในวัยเกษียณอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ การออมเงินในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพไว้จนเกษียณอายุ เงินที่รับออกจากกองทุนจะได้รับยกเว้นภาษีทั้งจำนวนด้วย

1.2.2 เงินกองทุนประกันสังคม ในกรณีที่ผู้ประกันตนอายุครบ 55 ปี บริบูรณ์จะมีสิทธิได้รับเงินกรณีชราภาพ 2 กรณี คือ

1.2.2.1 เงินบำนาญชราภาพ ซึ่งมีเงื่อนไขการเกิดสิทธิกรณีบำนาญชราภาพ

- จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน ไม่ว่าจะระยะเวลา 180 เดือนจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

- มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์

- ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

ประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญชราภาพ

- กรณีจ่ายเงินสมทบ มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 180 เดือน มีสิทธิได้รับ

เงินบำนาญชราภาพเป็นรายเดือนใน อัตราร้อยละ 20 ของค่าจ้างเฉลี่ย 60 เดือนสุดท้ายที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบก่อนความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง

- กรณีที่มีการจ่าย เงินสมทบเกิน 180 เดือน ให้ปรับเพิ่มอัตรา บำนาญชราภาพตามข้อ 1 ขึ้นอีกในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อ ระยะเวลาการจ่ายเงินสมทบทุก 12 เดือน สำหรับระยะเวลาที่จ่ายเงินสมทบเกินกว่า 180 เดือน

1.2.2.2 เงินบำนาญชราภาพ ได้แก่ กรณีเงื่อนไขการเกิดสิทธิกรณี บำนาญชราภาพ ดังนี้

- จ่ายเงินสมทบไม่ครบ 180 เดือน
 - ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง
 - มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ หรือเป็นผู้ทุพพลภาพ หรือถึงแก่ความตาย

ประโยชน์ทดแทนกรณีบำนาญชราภาพ
- กรณีที่มีการจ่าย เงินสมทบต่ำกว่า 12 เดือน ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพ มีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ เพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ กรณีที่มีการจ่ายเงินสมทบตั้งแต่ 12 เดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพ มีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนและนายจ้างจ่ายเงินสมทบ เพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ พร้อมผลประโยชน์ตอบแทน ตามที่สำนักงานประกันสังคม ประกาศกำหนด
 - กรณีผู้รับเงิน บำนาญชราภาพถึงแก่ความตายภายใน 60 เดือน นับแต่เดือนที่มีสิทธิได้รับเงินบำนาญชราภาพ ให้จ่ายเงินบำนาญชราภาพจำนวน 10 เท่าของเงิน บำนาญชราภาพรายเดือนที่ได้รับคราวสุดท้ายก่อนถึงแก่ความตาย

ตารางที่ 4-1 ตัวอย่าง ผู้ประกันตนอายุ 55 ปีบริบูรณ์สิ้นสุดสภาพการเป็นลูกจ้างวันที่ 28 พฤศจิกายน 2547 ยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทน ในวันที่ 10 ธันวาคม 2547 เจ้าหน้าที่วินิจฉัยในวันเดียวกัน โดยมี รายการนำส่งเงินสมทบกรณีชราภาพของผู้ประกันตน

ปี	จำนวนเงินสมทบ		
	นายจ้าง	ผู้ประกันตน	รวม
2542	850	850	1,700
2543	1,550	1,550	3,100
2544	2,300	2,300	4,600
2545	3,200	3,200	6,400
2546	4,100	4,100	8,200
2547	2,800	2,800	5,600
รวม	14,800	14,800	29,600

ตารางที่ 4-2 วิธีคำนวณผลประโยชน์ตอบแทน

ปี	เงินสมทบ	เงินสมทบสะสม x อัตรา	ผลประโยชน์ตอบแทน
2542	1,700	$1,700 \times 2.4\%$	= 40.80
2543	3,100	$(1,700 + 3,100 = 4,800) \times 3.7\%$	= 177.60
2544	4,600	$(4,800 + 4,600 = 9,400) \times 4.2\%$	= 394.80
2545	6,400	$(9,400 + 6,400 = 15,800) \times 4.3\%$	= 679.40
2546	8,200	$(15,800 + 8,200 = 24,000) \times 6.5\%$	= 1,560.00
2547	5,600	$(24,000 + 5,600 = 29,600) \times 2.00\% \times 11/12$	= 542.67
รวม			3,395.27

หมายเหตุ 11/12 หมายถึง ผู้ประกันตนนำส่งเงินสมทบมาแค่ 11 เดือน ภายใน 1 ปี

เงินบำเหน็จชราภาพและผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ประกันตนจะได้รับ คือ $29,600 + 3,395.27 = 32,995.27$ บาท

1.2.2.3 สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นข้าราชการ และไม่ได้เป็นลูกจ้าง หรือพนักงานต่างๆ บุคคลเหล่านี้เมื่อเกษียณอายุการทำงานก็จะมีหลักประกันใดๆ เลย นอกจากเงินที่รัฐบาลได้จ่ายให้เป็นเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คือ

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 60-69 ปี จะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 600 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 70-79 ปี จะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 700 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 80-89 ปี จะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 800 บาท/คน/เดือน

ผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับเบี้ยยังชีพ อัตรา 1,000 บาท/คน/เดือน

2. แหล่งรายได้จากเงินออมต่างๆ ได้แก่ การที่บุคคลได้เตรียมการไว้สำหรับวัยสูงอายุ โดยการทำงานเก็บเงินไว้สำหรับการใช้จ่ายในวัยเกษียณอายุ ซึ่งการออมเงินนี้อาจทำได้โดยการฝากเงินออมไว้กับธนาคารเพื่อนำดอกเบี้ยมาเป็นค่าใช้จ่าย หรืออาจทำประกันชีวิตเป็นเงินออมไว้ใช้ในวัยสูงอายุ แนวทางการออมและวิธีการใช้จ่ายเงินด้วยตนเองนี้มีวิธีการดังต่อไปนี้

วิธีที่ 1 การเก็บเงินออมไว้แล้วฝากกินดอกเบี้ยจากธนาคาร

การวางแผนทางการเงินโดยวิธีนี้ ได้แก่ การสะสมเงินไว้จำนวนหนึ่งและเมื่อถึงเวลาที่เกษียณอายุหรือไม่สามารถทำงานได้ก็นำเอาเงินจำนวนที่เก็บออมนำไปลงทุนโดยฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์แล้วได้รับดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคารนำไปใช้จ่ายในการดำรงชีพ ตัวอย่างเช่น หากผู้สูงอายุต้องการมีเงินไว้ใช้ในยามหลังเกษียณอายุในแต่ละเดือนจำนวน 10,000 บาท หรือ 120,000 บาทต่อปี ในการฝากเงินเพื่อนำดอกเบี้ยจากธนาคารมาใช้ นั่น สมมติว่าธนาคารให้ดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ผู้สูงอายุจะต้องมีเงินฝากไว้กับธนาคารจำนวนเงิน 4,000,000 บาท

แผนภาพที่ 4-1 การเก็บเงินออมไว้แล้วฝากกินดอกเบี้ยจากธนาคาร

ดังนั้นโดยวิธีนี้ บุคคลผู้นั้นจะต้องเริ่มเก็บเงินเมื่อมีอายุ 40 ปี และเมื่อครบอายุ 60 ปี หากเก็บเงินออมไว้ปีละ 200,000 บาท ก็จะได้เงินครบจำนวน 4,000,000 บาท และภายหลังจากนั้นเมื่อนำเงินไปฝากธนาคารโดยสมมติดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อปี ก็จะได้ดอกเบี้ยมาใช้ปีละ 120,000 บาท หรือเดือนละ 10,000 บาท

วิธีที่ 2 การเก็บเงินออมไว้แล้วนำเงินจำนวนนั้นมาใช้ทุกเดือน

การวางแผนการเงิน โดยวิธีนี้คือการออมทรัพย์ไว้ใช้ในยามสูงอายุ โดยสมมติต้องการใช้เงินเดือนละ 10,000 บาท ถ้าตามสถิติของกระทรวงสาธารณสุขโดยเฉลี่ย มนุษย์จะมีอายุต่อหลังเกษียณอีก 25 ปี ดังนั้น จะต้องใช้เงินจำนวน 3,000,000 บาท โดยหักออกปีละ 120,000 บาท เพื่อนำไปใช้จำนวน 10,000 บาท ในแต่ละเดือน ก็จะต้องเก็บเงินไว้จำนวน 3,000,000 บาท และการวางแผนการออมเริ่มตั้งแต่อายุ 40 ปี จะต้องเก็บเงินปีละ 150,000 บาท

แผนภาพที่ 4-2 การเก็บเงินออมไว้แล้วนำเงินจำนวนนั้นมาใช้ทุกเดือน

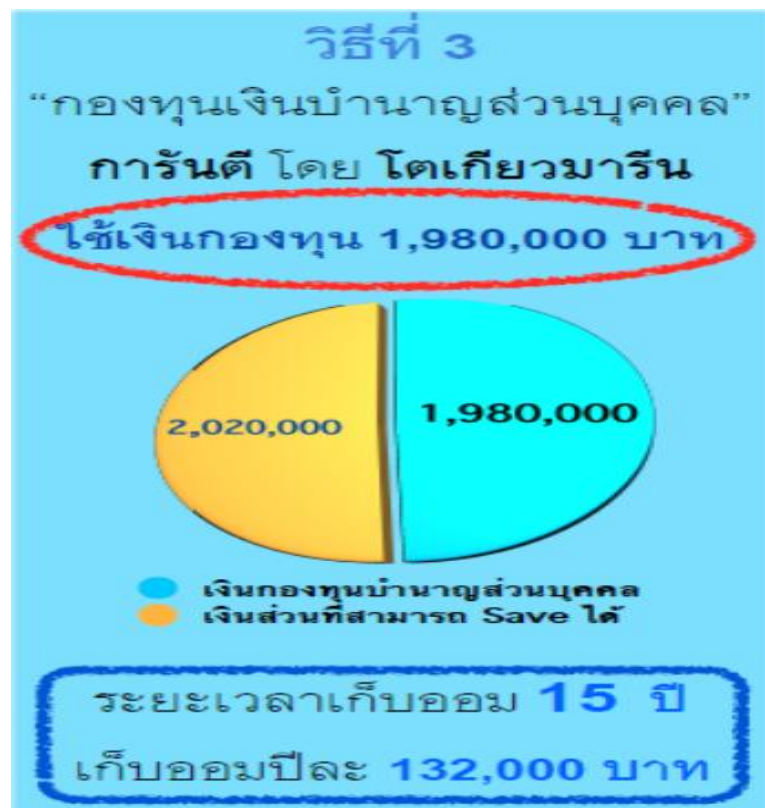

ดังนั้น การวางแผนออมเงินและการใช้เงิน โดยวิธีนี้ ผู้สูงอายุที่ต้องการใช้เงินเดือนละ 10,000 บาท หรือ 120,000 บาทต่อปี จะต้องเก็บเงินออมไว้ปีละ 150,000 บาท เป็นระยะเวลา 20 ปี ซึ่งจะได้เงินทั้งสิ้น 3,000,000 บาท ในการนี้จะต้องเก็บเงินออมตั้งแต่อายุ 40 ปี ไปถึง 60 ปี และเมื่ออายุครบ 60 ปีไปแล้ว ก็จะสามารถนำเงินจำนวน 3,000,000 บาทมาใช้ทุกเดือนๆ ละ 10,000 บาท ตกปีละ 120,000 บาท ซึ่งจะสามารถใช้ไปได้จนครบ 25 ปี เงินที่เก็บออมก็จะหมด ถึงตอนนั้นอายุก็จะเข้า 85 ปี ซึ่งเป็นอายุโดยเฉลี่ยของคนไทย

วิธีที่ 3 การเก็บเงินออมโดยใช้ระบบการประกันชีวิต

การวางแผนการเงินโดยวิธีนี้ เป็นการนำเอาระบบการประกันชีวิตมาช่วยในการออมเงินเพื่อครบกำหนดเกษียณอายุจะได้มีเงินใช้ตามความต้องการ ตัวอย่างเช่น สมมติว่าต้องการใช้เงินเดือนละ 10,000 บาทหรือ 120,000 บาท ต่อเดือนเช่นเดียวกับการวางแผนการเงินโดยวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2

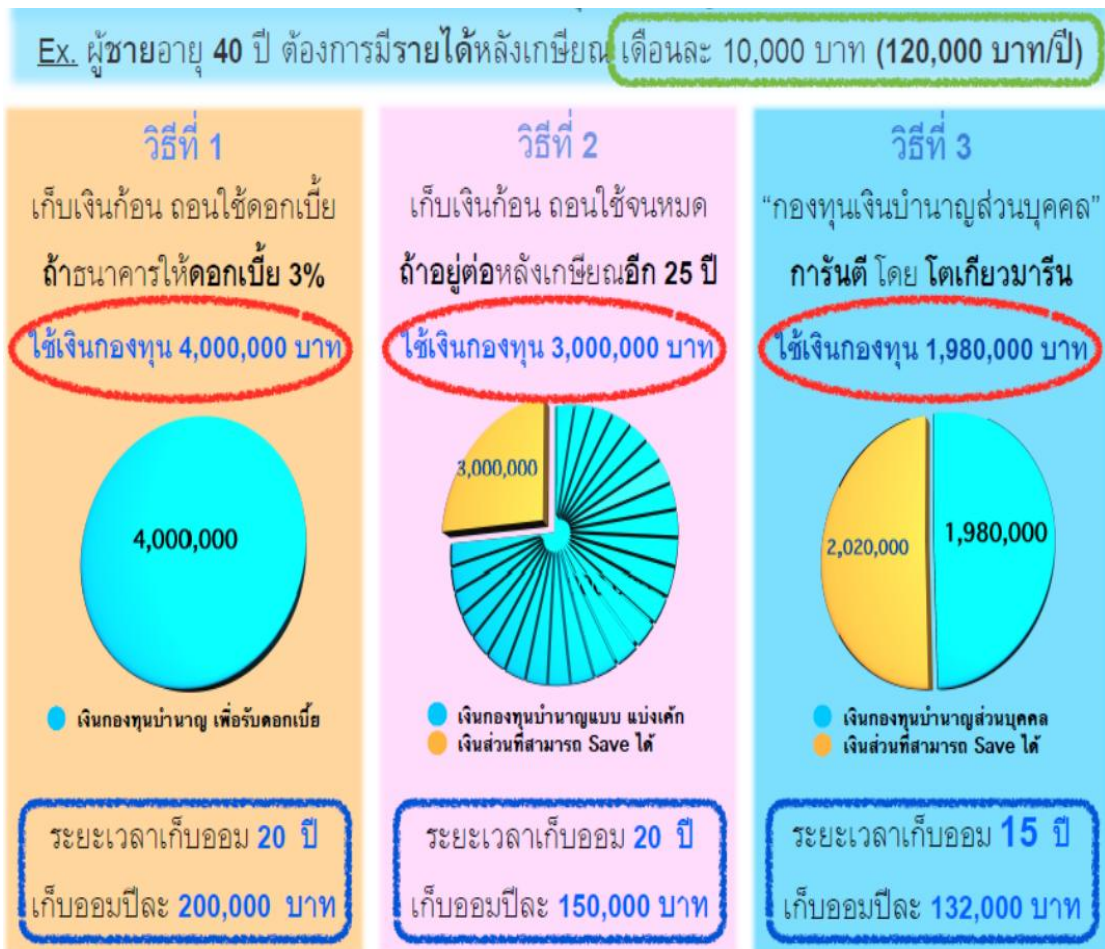
แผนภาพที่ 4-3 การเก็บเงินออมโดยใช้ระบบการประกันชีวิต

การวางแผนทางการเงินโดยวิธีของระบบประกันชีวิตนี้ รูปแบบในการทำประกันชีวิตในระบบจะเป็นแบบบำนาญซึ่งในแต่ละบริษัทประกันชีวิตจะมีผลประโยชน์หลากหลายกันไปแล้วแต่นโยบายของบริษัทประกันชีวิตที่จะเลือกขาย แต่ในตัวอย่างนี้จะเป็นการทำประกันชีวิตแบบบำนาญตั้งแต่อายุ 40 ปี ถึง 60 ปี และเมื่อครบกำหนด 60 ปีแล้วก็จะได้รับเงินค่าประกันชีวิตจำนวน 10,000 บาทต่อเดือนหรือ 120,000 บาทต่อปี เท่ากับการวางแผนทางการเงินโดยวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 ในการทำประกันชีวิตจะต้องส่งเงินค่าเบี้ยประกันปีละ 132,000 บาท อายุครบ 60 ปี จำนวนปีที่ ส่งเบี้ยประกันก็เท่ากับ 20 ปี เงินค่าเบี้ยประกันทั้งสิ้น 1,980,000 บาท ซึ่งการ

วางแผนทางการเงินโดยวิธีนี้จะเก็บออมจำนวนเงินน้อยกว่าวิธีที่ 1 และวิธีที่ 2 แต่ผลประโยชน์ที่ได้เดือนละ 10,000 บาทเท่ากัน การทำประกันชีวิตแบบบำนาญนี้ หากผู้สูงอายุที่เป็นผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตก่อนครบกำหนด 90 ปี ทายาทก็จะได้รับเงินค่าประกันชีวิตคืนตามจำนวนที่ตกลงไว้ โดยหักเงินค่าบำนาญที่ผู้เอาประกันชีวิตได้รับไปก่อนหน้านี้แล้ว ดังนั้น เงินที่ส่งไปสำหรับการประกันชีวิตจึงไม่สูญหายไปไหน หากยังมีชีวิตอยู่ก็จะได้รับเงินเป็นบำนาญไว้ใช้จ่ายทุกเดือนหรือทุกปีแล้วแต่จะกำหนด แต่หากอายุไม่ยืน และเสียชีวิตก่อนครบกำหนด 90 ปี ทายาทก็จะได้รับเงินคืนเหมือนกับเงินมรดกที่ทายาทพึงจะได้รับจากผู้เอาประกันภัย

แผนภาพที่ 4-4 ตารางเปรียบเทียบการวางแผนเงินออมโดยวิธีที่ 1-วิธีที่ 3

จากตารางเปรียบเทียบการวางแผนเงินออมโดยวิธีต่าง ๆ นั้น ผู้ออมเงินอายุ 40 ปี ต้องการมีรายได้เดือนละ 10,000 บาท หรือ 120,000 บาท ต่อปี หากออมโดยวิธีที่ 1 ต้องสะสมเงินไว้จำนวน 4,000,000 บาท โดยวิธีที่ 2 สะสมเงินไว้ 3,000,000 บาท และการออมโดยวิธีการทำประกันชีวิตใช้เงินเพียง 1,980,000 บาท สำหรับระยะเวลาการออมโดยวิธีแรกใช้เวลาในการออมเงิน 20 ปีๆละ 200,000 บาท วิธีที่สองใช้เวลาในการออม 20 ปีๆละ 150,000 บาท ส่วนการทำประกันชีวิต ออมเพียง 15 ปีๆละ 132,000 บาท การออมโดยวิธีแรกและวิธีที่สามเงินที่ออมไว้จะไม่สูญหายไปไหนเนื่องจากผู้สูงอายุใช้เงินจากดอกผล และเมื่อเสียชีวิตไปแล้วทายาทก็สามารถได้รับเงินคืนจากการออมเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทต่อไปได้ แต่วิธีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยวิธีที่สองเงินจะหมดไปตามอายุของผู้ใช้เงินเนื่องจากการตัดเอาจากต้นเงินที่ออมไว้นำมาใช้จ่ายในแต่ละปีนั่นเอง

ดังนั้น หากผู้สูงอายุต้องการวางแผนทางการเงินเพื่อจะให้เงินไว้ใช้สำหรับการยังชีพในตอนสูงอายุหรือตอนเกษียณอายุจากการทำงานก็สามารถเลือกแนวทางการออมต่างๆ ได้ตามวิธีการดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการออมโดยวิธีของการประกันชีวิตนั้น ผู้ออมเงินสามารถวางแผนทางการเงินโดยใช้ระยะเวลาในการออมน้อยที่สุดและใช้เงินในการสะสมไว้ใช้จำนวนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ต้องการในจำนวนที่เท่ากัน

เปรียบเทียบผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆของการประกันชีวิต

การเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตนั้น รูปแบบที่เหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการออมเงินไว้ใช้จ่ายในวัยสูงอายุทำได้เป็นสองแบบคือ การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ และการประกันชีวิตแบบบำนาญ

1. รูปแบบการประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ คือ การทำประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันภัยส่งเงินเบี้ยประกันภัยเป็นงวดๆและเมื่อครบกำหนดตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยผู้เอาประกันภัยก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามที่ได้ตกลงไว้ พร้อมผลประโยชน์อื่น เช่น เงินปันผลและดอกเบี้ยเป็นต้น เมื่อมีการออมเงินไประยะหนึ่งหากผู้เอาประกันชีวิตตกเป็นผู้ไร้ความสามารถในการหารายได้เช่น เจ็บป่วยหรือทุพพลภาพ รูปแบบของการประกันภัยแบบนี้จะมีการยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย ซึ่งเมื่อกรมธรรม์ประกันชีวิตครบกำหนดผู้เอาประกันภัยก็จะได้รับเงินตามที่ได้ทำประกันภัยไว้ ซึ่งการออมเงินโดยวิธีการนี้เป็นรูปแบบของการออมเงินที่มีวินัยและมั่นคงแน่นอนว่าเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่ต้องการแล้วก็จะจะมีเงินจำนวนที่ต้องการสะสมไว้เพื่อนำไปใช้จ่ายในวัยสูงอายุ

การคิดคำนวณผลประโยชน์ตามรูปแบบกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างกรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบสะสมทรัพย์ ระยะเวลาชำระ เบี้ยประกันภัย 7 ปี ระยะเวลาคุ้มครอง 15 ปี (ผู้ทำประกันชีวิตมีช่วงอายุระหว่างตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 60 ปี)

ผลประโยชน์และความคุ้มครอง

1. กรณีเสียชีวิต หากผู้เอาประกันชีวิตตายในช่วงระยะเวลาที่คุ้มครอง บริษัทจะจ่ายเงินให้ผู้รับประโยชน์เท่ากับร้อยละ 100 ของทุนประกันชีวิต และจะได้รับเบี้ยประกันชีวิตที่ส่งมาแล้ว ทั้งหมดคืนให้ตามที่ได้สะสมไว้จริง

2. กรณีไม่เสียชีวิต หากผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญา ผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับเงินคืน จำนวน 110% ของเบี้ยประกันภัยทั้งสิ้นที่ชำระครบ 7 ปี

อนึ่งเบี้ยประกันชีวิตที่จ่ายคืนกรณีเสียชีวิต หรือครบกำหนดสัญญาจะคำนวณจากเบี้ยประกันชีวิตที่ชำระมาแล้วสะสม ตัวอย่างเบี้ยประกันภัยที่ต้องชำระ คือ ชาย อายุ 45 ปี ทุนประกันชีวิต 100,000 บาท เบี้ยประกันภัยที่ต้องชำระ 18,000 บาท ต่อปี เป็นต้น

กรณีข้างต้น หากผู้มีรายได้เดือนละ 30,000 บาท มีอายุ 45 ปี ต้องการสะสมเงินไว้ใช้ในยามเกษียณอายุ 60 ปี โดยการสะสมเงินไว้เดือนละ 5,000 บาท หรือ 60,000 บาท ต่อปี ผลประโยชน์ที่จะได้รับจะเป็นดังนี้ คือ เงินสะสมที่จะนำไปชำระเป็นเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตตกเดือนละ 60,000 บาท ระยะเวลา 7 ปี คิดเป็นเงินจำนวน 420,000 บาท สามารถซื้อประกันชีวิตได้ทุนประกันชีวิตจำนวน 333,000 บาท ดังนั้นหากเสียชีวิตก่อนครบกำหนด 15 ปี ทายาทก็จะได้รับเงินจากสัญญาประกันชีวิตเป็นเงิน 333,000 บาท บวกเงินค่าเบี้ยประกันภัยที่ส่งมาคืนทั้งหมด เช่น ถ้าส่งมาครบ 7 ปี เสียชีวิตในปีที่ 8 ก็จะได้รับเงินจำนวน 753,000 บาท แต่ถ้าไม่เสียชีวิตอยู่จนครบกำหนดสัญญาก็จะได้รับเงินคืนจำนวน 462,000 บาท (เท่ากับร้อยละ 110 ของเบี้ยประกันภัยที่ส่งไป 7 ปี)

การออมเงินโดยวิธีซื้อประกันชีวิตในรูปแบบสะสมทรัพย์นี้ ผลประโยชน์ที่ได้รับจะได้รับเงินคืนตามจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ผู้ออมชำระ บวกกับความคุ้มครองจากการเสียชีวิตตามสัญญาประกันชีวิต นั่นคือ ในการชำระเบี้ยประกันภัยบริษัทประกันชีวิตจะคิดเงินค่าเบี้ยประกันชีวิต โดยเงินส่วนหนึ่งเป็นเงินซื้อความคุ้มครองเสียชีวิต ส่วนอีกส่วนหนึ่งเป็นเงินที่ผู้ออมจะต้องสะสม จากตัวอย่างข้างต้น ทุนประกันชีวิตประมาณ 3 แสนบาท เงินค่าเบี้ยประกันชีวิตประมาณ 300 บาทต่อปี ส่วนที่เหลือที่ผู้ออมส่งคือ $60,000 - 300 = 59,700$ บาท จึงเป็นเงินออมที่บริษัทนำไปเก็บไว้เพื่อหาผลประโยชน์ก่อนนำคืนให้กับผู้เอาประกันชีวิตเมื่อครบกำหนดสัญญา

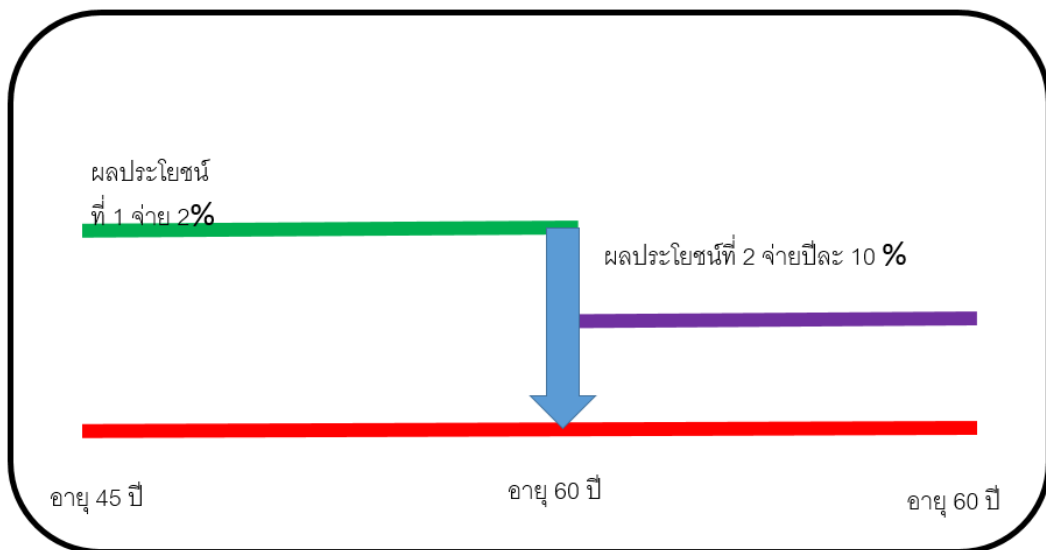
ดังนั้นเมื่อครบกำหนดสัญญาคืนเงินให้เท่ากับร้อยละ 110 จึงถือว่าการออมแบบนี้น่าจะได้รับผลประโยชน์จากเงินที่ออมจริงๆ น้อยมาก ดังนั้น ในการประกันชีวิตแบบนี้บริษัทประกันชีวิตบางรายจึงได้มีการเสนอจ่ายผลตอบแทนอื่นในรูปแบบคล้ายดอกเบี้ยเช่น เรียกว่าจ่ายเป็นเงินปันผลหรือเงินโบนัส เพิ่มเติมให้กับผู้เอาประกันชีวิตอีกเป็นรายปีๆ ละไม่เกินร้อยละ 3.5 ต่อปี ซึ่งแล้วแต่นโยบายของแต่ละบริษัทว่าจะเสนอง่ายกันเป็นจำนวนเท่าใด ทั้งนี้เพื่อการตลาดและการแข่งขันโดยมีการจัดเป็นระยะๆ แล้วยกเลิกเป็นช่วงเวลาไป ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ในการตัดสินใจทำประกันชีวิตของแต่ละบริษัท ดังนั้นการประกันชีวิตในรูปแบบกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ผู้ซื้อประกันชีวิตจึงต้องศึกษาและพิจารณาถึงผลประโยชน์อย่างถ่องแท้ ซึ่งในการจัดจำหน่ายโดยทั่วไปจะมีตัวแทนประกันชีวิตที่ได้รับใบอนุญาตการเป็นตัวแทนประกันชีวิตของแต่ละบริษัทมาคอยอธิบายและให้คำแนะนำในผลประโยชน์ต่างๆ แต่ยังมีจำหน่ายในรูปแบบอื่นๆ อีกเช่นการขายโดยธนาคารพาณิชย์ซึ่งผลประโยชน์ส่วนมากจะต่ำกว่าขายผ่านตัวแทนประกันชีวิตเพราะการขายโดยวิธีนี้ธนาคารมักจะบังคับลูกค้าให้ทำประกันชีวิต

2. รูปแบบการประกันชีวิตแบบบำนาญ คือ การทำประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันภัยส่งเงินค่าเบี้ยประกันภัยสะสม ไปจนกว่าจะครบกำหนดเมื่อครบกำหนดแล้วก็จะได้รับเงิน คืนอาจเป็นเงินก้อนจำนวนหนึ่งหรือจ่ายเป็นรายเดือน/รายปีแบบเงินบำนาญก็ได้แล้วแต่เงื่อนไขจะตกลงกัน หากผู้เอาประกันชีวิตเสียชีวิตลงสัญญาก็จะยกเลิกไม่มีการจ่ายเงินกันต่อไป นอกจากนี้หากก่อนครบกำหนดชำระเงินหากผู้เอาประกันชีวิตเสียชีวิตก่อนครบกำหนดบริษัทประกันชีวิตก็จะไม่จ่ายเงินให้เช่นเดียวกัน ดังนั้นการทำประกันชีวิตในรูปแบบนี้จึงเป็นการทำประกันชีวิตเพื่อตนเองสะสมเงินหรือออมเงินไว้ในยามเป็นผู้สูงวัยโดยเฉพาะ ทายาทหรือบุคคลอื่นจะไม่มีส่วนในการได้รับเงิน ทำให้การประกันภัยในรูปแบบนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมนักในบรรดาผู้เอาประกันชีวิตและบริษัทประกันชีวิตรวมทั้งตัวแทนประกันชีวิตก็ไม่อยากขายเพราะทั้งบริษัทประกันชีวิตและตัวแทนประกันชีวิตได้รับผลประโยชน์ตอบแทนน้อยและหากผู้เอาประกันชีวิตมีอายุยืนบริษัทประกันชีวิตก็จะขาดทุน

แต่ในปัจจุบันการประกันชีวิตแบบบำนาญได้มีการดัดแปลงพัฒนา โดยการนำเอารูปแบบการประกันชีวิตอื่นๆ มาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อการทำประกันภัยของผู้เอาประกันชีวิต เช่น นำเอาการประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลามาควบกับแบบบำนาญ ซึ่งหากทำประกันชีวิตไปได้สักระยะหนึ่งยังไม่ถึงกำหนดที่จะได้รับชำระเงินบำนาญก็จะได้รับเงินตามสัญญาประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลาได้ นอกจากนี้ยังเอารูปแบบการประกันภัยแบบสะสมทรัพย์เข้ามาผสมเพื่อให้ผู้เอาประกันชีวิตได้รับผลประโยชน์มากขึ้น ขณะเดียวกันบริษัท

ประกันชีวิตก็จะได้รับเบี้ยประกันชีวิตเพิ่มมากขึ้นด้วย ทำให้ตัวแทนประกันชีวิตได้รับผลประโยชน์จากการขายประกันชีวิตมากขึ้นด้วย การนำเอารูปแบบของการประกันชีวิตหลากหลายมาผสมผสานกันในกรมธรรม์ประกันภัยฉบับเดียวกันนี้จึงเกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

แผนภาพที่ 4-5 ตัวอย่าง กรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ แบบบำนาญควบสะสมทรัพย์ เช่น กรมธรรม์ประกันชีวิตแบบบำนาญรายบุคคล รับเงินคืน ร้อยละ 2 ของทุน

เงื่อนไขการรับประกันภัย

1. อายุที่รับประกันภัย 0-53 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 5 ปี หรือ 0-48 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 10 ปี หรือ 0-43 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 15 ปี หรือ 25-57 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย ครบอายุ 59 ปี
2. ระยะเวลาความคุ้มครองถึงอายุ 90 ปี
3. ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัย 5 ปี 10 ปี 15 ปี ครบอายุ 59 ปี
4. ทุนประกันภัยขั้นต่ำ 100,000 บาท
5. สามารถซื้อความคุ้มครองสัญญาเพิ่มเติมได้ทุกแบบ (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

เงื่อนไขการพิจารณารับประกันภัย)

ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

1. รับเงินคืน 2 % ของทุน* ตั้งแต่สิ้นปีกรมธรรม์ปีที่ 1 – ครอบคลุมอายุ 60 ปี
2. รับเงินบำนาญเริ่มต้นที่ 10 % ของทุน* เมื่ออายุครบ 61 ปี – 89 ปี และเพิ่มขึ้นทุกปี ปีละ 0.5% ของทุน* สูงสุดถึง 24 % ของทุน*
3. รับเงินครบกำหนดคืน 100% ของทุน* ในวันสิ้นกรมธรรม์ที่ครอบคลุมอายุ 90 ปี รวมเงินคืนสะสมตั้งแต่สิ้นที่กรมธรรม์ที่ครอบคลุมอายุ 61-90 ปี สูงสุดถึง 593% ของทุน
4. กรณีเสียชีวิตรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือ เบี้ยประกันภัยสะสม แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่า (สำหรับผู้เอาประกันภัยอายุ ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป รับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ หรือ เบี้ยประกันภัยสะสมหักด้วย 10% ของจำนวนเงินบำนาญสะสมที่รับไปแล้ว แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่า)
5. สามารถนำเบี้ยประกันภัยไปคำนวณลดหย่อนภาษีได้ตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดสูงสุด 100,000 บาท*** (แบบบำนาญปกติลดหย่อนได้ 300,000 บาท)
6. ฟรีความคุ้มครองพิเศษยกเว้นการชำระเบี้ยประกันภัย หากตกเป็นบุคคลทุพพลภาพสิ้นเชิงถาวร (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการรับประกันภัย)
7. กรณีเสียชีวิตหลังสัญญามีผลบังคับแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี รับเงินช่วยเหลือค่าปลงศพเบื้องต้นทันทีโดยไม่เกิน 30% ของผลประโยชน์กรณีเสียชีวิตและสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท (เป็นการจ่ายผลประโยชน์ให้ล่วงหน้าเป็นไปตามเงื่อนไขในกรมธรรม์)

หมายเหตุ * หมายถึง หมายถึงทุนประกันภัยเริ่มต้น

** สำหรับผู้เอาประกันภัยอายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไปรับ 200% ของทุน* หรือ มูลค่าเวนคืน

*** ยกเว้นอายุที่รับประกันภัย 0-11 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ย 15 ปี และอายุ 25-33 ปี สำหรับแบบชำระเบี้ยครบอายุ 59 ปี

ตัวอย่าง สมมติว่า ผู้ซื้อประกันชีวิตอายุ 45 ปี มีรายได้เดือนละ 30,000 บาท ต้องการทำประกันชีวิตแบบบำนาญโดยชำระเบี้ยประกันภัยเดือนละ 5,000 บาท หรือ 60,000 บาท ต่อปี

การประกันชีวิตแบบบำนาญชำระเบี้ย ตั้งแต่อายุ 45 ปี ถึงอายุ 60 ปี รวมเป็นระยะเวลา 15 ปี

ชำระเบี้ยประกันรายเดือนละ 5,000 บาทหรือ 60,000 บาทต่อปี โดยมีทุนประกันชีวิต 600,000 บาท (เงินที่ส่งเป็นค่าเบี้ยประกันชีวิต 15 ปี จำนวนทั้งสิ้น 900,000 บาท

ผลตอบแทนที่ได้ มีดังต่อไปนี้

1. รับเงินคืนทุกปีๆละ 2% จนถึง อายุ 60 ปี = 15 ปี เป็นเงิน 180,000 บาท
2. รับเงินบำเหน็จเมื่ออายุ 61 ปี -89 ปี ร้อยละ 10 และเพิ่มขึ้นทุกปีๆละ 0.5 % และสูงสุดไม่เกิน 24% ถ้าผู้เสียชีวิตอายุยืนจะเป็นเวลา 30 ปี คิดเป็นเงินที่บริษัทจ่าย 3,060,000 บาท ดังนั้น โดยเฉลี่ยผู้เอาประกันชีวิตจะได้เงินเดือนละ 8,500 บาท สำหรับเป็นเงินบำนาญในแต่ละเดือน (ตกปีละ 102,000 บาท)

3. หากผู้เอาประกันชีวิตมีอายุถึง 90 ปี จะได้รับเงินทุนประกันชีวิตเป็นงวดสุดท้ายอีก 600,000 บาท

4. ในกรณีที่เสียชีวิต หากก่อนครบกำหนดอายุ 60 ปี ทายาทก็จะได้รับเงินร้อยละ 125 ของเบี้ยประกันรายหรือมูลค่าเวนคืน เช่น อายุ 55 เสียชีวิต ก็จะได้รับเงินเท่ากับ 750,000 บาท แต่ถ้าในกรณีที่เสียชีวิตเลยอายุ 60 ปีไปแล้ว ก็จะได้รับเท่ากับเบี้ยประกันรายที่จ่ายจริงลบด้วยผลประโยชน์ที่ได้รับ เช่นเสียชีวิตเมื่ออายุ 63 ปี เบี้ยประกันรายที่จ่ายจริง 900,000 บาท ผู้เอาประกันชีวิตรับเงินบำนาญไป 3 ปี เป็นเงิน 306,000 บาท ทายาทจะได้คืน $900,000 - 306,000 = 594,000$ บาท แต่ถ้าเงินที่ผู้เอาประกันรายได้รับเกินจำนวนเบี้ยประกันรายที่ส่งไปแล้ว ทายาทก็จะไม่ได้รับเงินอีก และสัญญาเป็นอันสิ้นสุด เช่น ถ้าผู้เอาประกันชีวิตอายุ 70 ปี รับเงินไป 10 ปี เท่ากับ 1,020,000 บาท เช่นนี้ทายาทจะไม่ได้รับเงินอีกและสัญญาเป็นอันสิ้นสุด

ดังนั้น การประกันชีวิตในรูปแบบบำนาญแบบใหม่นี้ หากผู้เอาประกันชีวิตที่มีอายุยืนผู้เอาประกันชีวิตก็จะได้รับประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งรูปแบบการประกันรายแบบบำนาญที่ได้นำมายกเป็นตัวอย่างนี้ ถือว่าเป็นแบบประกันชีวิตที่ผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดและเหมาะสมกับผู้ที่เตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยแท้จริง

บทที่ 5

สรุป และข้อเสนอแนะ

สรุป

สังคมผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปและมีจำนวนประชากรรวมกันแล้วคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10 ของประเทศ หรือมีประชากรอายุ 65 ปี เกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ เนื่องจากเป็นบุคคลที่เกษียณอายุออกจากงานแล้วกลุ่มบุคคลเหล่านี้จึงมักจะมีปัญหาทางการเงินที่จะใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพที่ดีในวัยหลังจากที่ไม่ได้ทำงาน ปัจจัยความต้องการของผู้สูงอายุส่วนมากจะเป็นเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ ที่อยู่อาศัยและอาหาร ซึ่งในสังคมทางด้านเอเชียในอดีตที่ผ่านมากลุ่มผู้สูงอายุมักจะอาศัยอยู่กับครอบครัวของบุตร ซึ่งเหมือนกันเกือบทุกประเทศ แต่ในทวีปอื่นเช่นในยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย ผู้สูงอายุเหล่านี้จะอยู่กันอย่างโดดเดี่ยวและต้องพึ่งพาตนเองในการดำรงชีพ ดังนั้นสังคมผู้สูงอายุในบรรดาประเทศทางด้านยุโรป อเมริกา และออสเตรเลีย รัฐบาลจึงต้องจัดสวัสดิการเพื่อเลี้ยงดูสังคมผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ โดยจัดสถานที่พักอาศัยและสถานพยาบาลเพื่อเป็นสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

ประเทศไทยปัจจุบันได้เข้าสู่ประเทศกลุ่มสังคมผู้สูงอายุแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 และมีแนวโน้มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วมาก แต่เดิมสังคมไทยบิดามารดาจะอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวกับบุตรหลาน ผู้สูงอายุจึงได้รับการดูแลจากบุตรหลานทำให้ไม่มีปัญหาในการดำรงชีพ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการรับเอาวัฒนธรรมทางด้านตะวันตกเข้ามาเพิ่มขึ้น คนไทยทั้งชายและหญิงต่างก็ต้องออกไปทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงชีพประกอบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น นอกจากนี้สังคมไทยในยุคปัจจุบันไม่นิยมมีบุตร จึงทำให้เกิดปัญหาการพึ่งพาตนเองขึ้นในวัยผู้สูงอายุ ดังนั้น กลุ่มผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามาช่วยเหลือดูแลและให้สวัสดิการในด้านต่างๆ รวมทั้งการช่วยเหลือทางการเงิน

การเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุปัจจุบันรัฐบาลได้จัดระบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยแบ่งกลุ่มคนออกเป็นสองประเภท คือ ประเภทแรก ได้แก่ บรรดาผู้ที่ทำงานในส่วนของภาครัฐ กฎหมายได้กำหนดให้มีเงินกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) และเงินบำเหน็จบำนาญ ซึ่งเป็นระบบเดิมสำหรับข้าราชการที่ไม่เข้าร่วมใน กบข. และบรรดาพนักงานลูกจ้างในหน่วยงาน

ต่างๆก็มีกฎหมายประกันสังคมที่จัดสวัสดิการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประกันตนที่เกษียณอายุ ประเภทที่สอง ได้แก่ บรรดาผู้ที่ไม่ได้เข้าอยู่ในระบบกฎหมาย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงมหาดไทย ได้จัดเงินจำนวนหนึ่งช่วยเหลือให้แก่บรรดาผู้สูงอายุที่ยังไม่มีสวัสดิการอื่นดูแล การดำเนินการในส่วนของภาครัฐเป็นไปอย่างมีข้อจำกัดทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากร ผู้สูงอายุส่วนมากจึงจำเป็นต้องวางแผนการพึ่งพาตนเองสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต

ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้น การออมเงินไว้ใช้ในวัยเกษียณอายุ หรือวัยสูงอายุเป็นวิธีการที่ทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติ ไม่ว่าผู้สูงอายุจะได้รับเงินสวัสดิการจากทางด้านใดแล้วก็ตาม เพราะการออมเงินไว้จำนวนมากๆ จะทำให้มีเงินเพียงพอที่จะใช้ชีวิตในวัยสูงอายุอย่างมีความสุขได้ อีกทั้งยังเป็นการเสริมสถานะทางการเงินให้มั่นคงมากขึ้น นอกเหนือจากเงินสวัสดิการที่ได้รับจากทางอื่นซึ่งมีจำนวนจำกัดในระดับหนึ่งเท่านั้น

การออมเงินของบุคคลมีหลายวิธีซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดความมั่นคงทางการเงินอย่างแท้จริง การออมเงินไว้ใช้ในวัยสูงอายุจำนวนเท่าใดจึงจะพอเพียงนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการหารายได้ การออมโดยฝากเงินไว้กับธนาคารและอาศัยดอกเบี้ยจากธนาคารนั้น หากจำนวนเงินที่ต้องการใช้มากก็จำเป็นต้องเก็บออมไว้เป็นจำนวนมากเพื่อให้ได้ดอกเบี้ยเพียงพอต่อการใช้จ่าย หากดอกเบี้ยไม่เพียงพอก็ต้องเอาต้นเงินมาใช้ซึ่งก็จะหมดสิ้นไป วิธีการหนึ่งที่จะทำให้มีเอาออมไว้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็คือการออมโดยระบบของการประกันชีวิต

การออมโดยระบบการประกันชีวิตนั้น มีสองรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุที่จะมีเงินไว้ใช้ในวัยที่เกษียณอายุ คือ การทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ และการประกันชีวิตแบบบำนาญ ซึ่งทั้งสองแบบนี้ในทางธุรกิจมีบริษัทประกันชีวิตได้ออกแบบหลากหลายและให้ผลประโยชน์ที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ออมจะต้องศึกษาและเตรียมการวางแผนไว้อย่างรอบคอบเพื่อให้ได้เกิดประโยชน์อย่างสูง ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่าการออมโดยระบบการประกันชีวิตรูปแบบของการทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์นั้น ในส่วนของการออมเงินผู้เอาประกันชีวิตจะได้รับผลตอบแทนไม่แตกต่างไปจากการฝากเงินไว้กับธนาคารทั่วไป แม้ว่าผลตอบแทนที่คิดเป็นอัตราดอกเบี้ยจะสูงกว่าธนาคารเล็กน้อยแต่เมื่อเทียบกับระยะเวลาในการออมซึ่งยาวนานแล้ว ประโยชน์ของการอัดการเพื่อของเงินแล้วเงินออมจากการประกันชีวิตจึงไม่น่าสนใจสำหรับคนโดยทั่วไป เพียงแต่การทำประกันชีวิตเพื่อการออมนั้นมีผลประโยชน์ในเรื่องอื่นเข้ามาเสริมเช่น คຸ້ມครองการเสียชีวิตก่อนกำหนด คຸ້ມครองค่ารักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย และคຸ້ມครองในกรณีขาดความสามารถในการหารายได้เช่น เจ็บป่วย และทุพพลภาพ เป็นต้น

รูปแบบของการออมเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต อีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดจากการวิจัยพบว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะเตรียมแผนทางการเงิน เพื่อใช้จ่ายในวัยสูงอายุคือ การประกันชีวิตแบบบำนาญ ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำเอาผลประโยชน์ของการประกันชีวิตในรูปแบบอื่นมาเสริมเพื่อให้เกิดความมั่นคงในการออม คือ ผลประโยชน์จากการเสียชีวิตหรือสูญเสียความสามารถในการหารายได้ก่อนกำหนด ผลประโยชน์ในเรื่องดอกเบี้ยและการชดเชยอัตราเงินเฟ้อซึ่งทำให้ผู้ออมได้รับประโยชน์ตรงตามความต้องการของผู้ออม การประกันชีวิตรูปแบบบำนาญพิเศษแบบนี้จึงเหมาะสมสำหรับการที่บุคคลจะวางแผนทางการเงินเพื่อการเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างแท้จริง เพราะผู้ออมสามารถกำหนดจำนวนเงินที่จะเตรียมไว้ใช้ในวัยเกษียณได้ด้วยตนเอง เงินที่จะออมเมื่อเทียบกับการออมโดยฝากไว้กับธนาคารหรือโดยรูปแบบอื่นๆแล้ว ต่ำกว่าการออมโดยวิธีอื่น ในขณะที่ผลตอบแทนหรือความต้องการจำนวนเงินออมเท่ากัน สิ่งที่สำคัญเงินออมนี้ไม่สูญหายไปไหนเมื่อมีการใช้จ่าย และหากผู้สูงอายุมียาวนานมากและหากมีอายุถึง 90 ปี ก็จะได้รับผลประโยชน์จากบริษัทประกันชีวิตเป็นจำนวนหลายเท่าของต้นเงินที่ออมและยังจะได้รับเงินออมจำนวนที่ได้ออมไว้คืนทั้งหมดหากยังไม่ได้เสียชีวิต

ดังนั้น ผลการวิจัยในเรื่องนี้จึงได้ข้อสรุปว่า การเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตนั้น เหมาะสมสำหรับการเตรียมการวางแผนทางการเงินเพื่อไว้ใช้จ่ายในวัยเกษียณอายุ โดยเฉพาะหากเป็นผู้ที่มีอายุยืนก็จะได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด การวางแผนการเตรียมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยวิธีนี้สามารถทำได้ทุกคนแม้ว่าจะได้รับสวัสดิการจากทางอื่น เช่น ได้รับเงิน กบข. เงินบำนาญราชการหรือเงินประกันสังคม เป็นต้น ผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างสม่ำเสมอเนื่องจากการประกันกับรูปแบบบำนาญจะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสุขสบายและได้รับความพึงพอใจจากการใช้เงินอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรที่จะให้ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเริ่มต้นทำงาน ให้ตระหนักถึงความจำเป็นในการเตรียมการเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีแบบแผน และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเตรียมการวางแผนทางการเงินของบุคคล
2. ควรมีกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งความรู้ในเรื่องการวางแผนทางการเงินเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญตั้งแต่เริ่มต้น

3. ควรมีการจัดทำประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ด้านการออมเงินในระบบประกันชีวิตในประชาชนได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการทำประกันชีวิต โดยเฉพาะการวางแผนทางการเงินด้วยระบบการประกันชีวิตในรูปแบบต่างๆ

4. ควรจัดให้เยาวชนได้เรียนรู้ระบบการประกันชีวิตตั้งแต่ในวัยที่อยู่ในโรงเรียนและให้ความรู้ต่อเนื่องเพื่อจะได้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการประกันชีวิตและการวางแผนทางการเงินด้วยระบบการประกันชีวิตอย่างแท้จริง

5. ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าถึงรูปแบบการประกันชีวิตต่างๆด้วยความอิสระโดยไม่ถูกบังคับจากทางธนาคารซึ่งจะยึดเยี่ยกรูปแบบการประกันชีวิตที่ไม่เหมาะสมและได้ผลประโยชน์น้อยให้แก่ผู้ซื้อทำให้เกิดความรู้สึกรังเกียจการทำประกันชีวิตอันส่งผลเสียต่อทุกฝ่าย

6. ควรให้หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่กำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจการประกันชีวิตเข้ามาดูแลระบบธุรกิจการประกันชีวิตในส่วนของการทำประกันชีวิตรูปแบบบำนาญ ให้เกิดประโยชน์ไม่เอาัดเราเปรียบผู้เอาประกันชีวิต และส่งเสริมให้บริษัทประกันชีวิตออกผลิตภัณฑ์รูปแบบที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

7. หน่วยงานของซึ่งมีหน้าที่กำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจการประกันชีวิตจะต้องเข้ามาดูแลบริษัทประกันชีวิตที่รับประกันชีวิตรูปแบบบำนาญอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านฐานะการเงิน และไม่ควรปล่อยให้บริษัทประกันชีวิตที่ไม่มั่นคงรับประกันชีวิตในรูปแบบนี้ อีกทั้งรัฐยังต้องให้ความมั่นใจต่อประชาชนที่จะทำประกันชีวิตด้วยการให้ข้อมูลสถานะทางการเงินอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง และควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ประชาชนได้เกิดความมั่นใจว่าหากมีปัญหาแล้วรัฐจะแก้ปัญหาความมั่นคงของบริษัทประกันชีวิตได้อย่างไร โดยที่ประชาชนจะยังไม่คงได้รับผลกระทบและความเดือดร้อน

8. รัฐบาลควรที่จะทบทวนผลประโยชน์อื่นๆที่รัฐได้กำหนดขึ้น เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญเลี้ยงชีพ กองทุนประกันสังคม ซึ่งล้วนแต่เป็นรูปแบบเดียวกับระบบการประกันชีวิตให้พัฒนาโดยให้จ่ายผลตอบแทนเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้อัตราผลตอบแทนเทียบเท่ากับการเตรียมการหลังเกษียณอายุด้วยระบบการประกันชีวิต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ชูเกียรติ ประมุขผล. หลักการประกันชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

บุษรา อิงภากรณ์. การประกันชีวิต. กรุงเทพมหานคร : บิ๊กโพร์ เพรส, 2546.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. การประกันชีวิต.

กรุงเทพมหานคร : เอส.พี.วี.การพิมพ์, 2551.

สำนักงานคุ้มครองผู้เอาประกันภัย กรมการประกันภัย. คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครประกันภัย.

กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.

สัมฤทธิ์ รัตนคารา. รายงานการวิจัยเรื่องกฎหมายกับการประกันชีวิตในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527.

สากล ชนัตตยาวิบูล. หลักการประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2535.

สุธรรม พงศ์สำราญ และคณะ. การประกันชีวิต. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิชย์, 2528.

อภิรักษ์ ไทพัฒนกุล และคณะ. หลักการประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัย

ธรรมาธิราช, 2545.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารการวิจัย

จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว. “การศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาล

เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต,

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2555.

เฉลิมพล แจ่มจันทร์และพวก. “มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและ

สุขภาพจิต”. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556.

ปรารธนา มะลิไทยและพวก. “ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน

เขตเทศบาลจังหวัดมหาสารคาม”. วารสารอีสานศึกษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม,

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.

พลภัทร อุไทย และพวก. “การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในเรื่องเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ทอง อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร”. เอกสารการวิจัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.

ภูมิ โชคเหมาะ และพวก. “กฎหมายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย” เอกสารการวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552.

รศรินทร์ เกรย์ และพวก. “มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพจิต” สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556.

สุนทร บุญสาย. “แนวทางการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม”. เอกสารการวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2535.

วันชัย ชูประดิษฐ์. “การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่”. เอกสารการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2555.

ศรินยา สุริยฉาย. “การประเมินผลความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลบางไทรป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” เอกสารการวิจัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

สมพล นวะกะ “ความต้องการได้รับสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภอลำดัก จังหวัดกระบี่, เอกสารการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ 2555.

สิริพร สุชัยญา. “พฤติกรรมการณ์ตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสวนรมณีนาถ” เอกสารการวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2550.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. เอกสารเผยแพร่, 2557.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. เอกสารเผยแพร่, 2554 .

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. เอกสารเผยแพร่, 2557.

จิตศักดิ์ญ์ เล่าชู. “ความรู้เกี่ยวกับการประกันภัย”. เอกสารประกอบการสอนวิชาประกันภัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เอกสารเผยแพร่, 2551.

สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. เอกสารเผยแพร่, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. เอกสารเผยแพร่, 2542.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. เอกสารเผยแพร่, 2549.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. เอกสารเผยแพร่, 2550.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงสาธารณสุข. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http : www.moph.go.th/moph2/Index4.php](http://www.moph.go.th/moph2/Index4.php) , 2557.

กรมสุขภาพจิต.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http : www.dmh.go.th/](http://www.dmh.go.th/), 2557.

กรุงเทพประกันชีวิต. “การประกันภัยแบบสะสมทรัพย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http :](http://www.bangkoklife.com/blasite1/default.aspx/)

www.bangkoklife.com/blasite1/default.aspx/, 2557.

บริษัท โตเกียวมารีนประกันชีวิต(ประเทศไทย)จำกัด(มหาชน). “การประกันภัยแบบบำนาญ”.

(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : [https : www.tokiomarinelife.co.th/tokiomarinelife/](https://www.tokiomarinelife.co.th/tokiomarinelife/), 2557.

ภาณุ อุดกกลิ่น. “ทฤษฎีการสูงอายุ”.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http : www.bcnu.ac.th/](http://www.bcnu.ac.th/newbcnu/attachments/WorksTeacher/Panu/20panu.pdf)

[newbcnu/attachments/WorksTeacher/Panu/20panu.pdf](http://www.bcnu.ac.th/newbcnu/attachments/WorksTeacher/Panu/20panu.pdf), 2557.

มหาวิทยาลัยมหิดล. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http : www.mahidol.ac.th/th/](http://www.mahidol.ac.th/th/),2557.

สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [http : www.oppo.opp.go.th/](http://www.oppo.opp.go.th/), 2557.

ภาษาต่างประเทศ

George L. Maddox. The Encyclopedia of Ageing. New York : Springer Pub Co, 2001.

Knodel and Chayovan. Population Ageing and Well-being of OlderPersons in Thailand. Michigan : University of Michigan, 2008.

ภาคผนวก

ผนวก ก
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

พระราชบัญญัติ

ผู้สูงอายุ

พ.ศ. 2546

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2546

เป็นปีที่ 58 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนผู้สูงอายุ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

“รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามมาตรา 11

มาตรา 4 ให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “กพส.” ประกอบด้วย

1. นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ
 2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
 3. ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีเป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง
 4. ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานประชาคมเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขาธิการสภาการศึกษาไทยเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
 5. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนไม่เกินห้าคน
 6. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินห้าคน
- ให้ผู้ช่วยเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นกรรมการและเลขานุการ ผู้ช่วยเลขาธิการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ช่วยเลขาธิการสถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้แทนองค์กรเอกชนตาม (5) ให้แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งองค์กรเอกชนได้เลือกกันเองและการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งไม่เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เว้นแต่เป็นผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกและการพ้นจากตำแหน่งของผู้แทนองค์กรเอกชนให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้ โดยให้กรรมการตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) ดำเนินการสรรหาและพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเสนอให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการตาม (6)

มาตรา 5 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันที่เข้ารับแต่งตั้ง และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน

ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้แล้ว

มาตรา 6 นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 5 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. คณะรัฐมนตรีให้ออกเพราะบกพร่อง หรือไม่สุจริตต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

มาตรา 7 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมสำหรับการประชุมคราวนั้น

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งเสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ให้มีการประชุมคณะกรรมการไม่น้อยกว่าปีละสองครั้ง

มาตรา 8 คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำมาตรา 7 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 9 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ
2. กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักตาม (1) ตลอดจนประสานงาน ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักดังกล่าว
3. พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ
4. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 20 (1)
5. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามมาตรา 20 (2)
6. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนตามมาตรา 20 (3)
7. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 21
8. กำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
9. เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ
10. เสนอรายงานสถานะการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง
11. พิจารณาเรื่องอื่นใดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา 10 ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน

ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการและให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อคณะกรรมการ
2. รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
3. เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
4. สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
5. ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่น ในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
6. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว รายงานต่อคณะกรรมการ
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ
8. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาคอครบครัว

10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

๑๓. การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบด้วยเป็นสำคัญ

การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานตามวรรคสองดำเนินการให้โดยไม่คิดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

มาตรา 12 การเรียกร่องสิทธิหรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น

มาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 14 กองทุนประกอบด้วย

1. เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้

2. เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

3. เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้

4. เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ

5. เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือ

โดยนิติกรรมอื่น

6. ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา 15 เงินและดอกผลตามมาตรา 14 ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา 16 ผู้บริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่กองทุน มีสิทธินำไปลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้ หรือได้รับการยกเว้นภาษีสำหรับทรัพย์สินที่บริจาคแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

มาตรา 17 ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร

มาตรา 18 ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงานประชาคม ผู้แทนกรมบัญชีกลางและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนห้าคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์กรของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน และผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการระดมทุนจำนวนหนึ่งคนเป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 19 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น การประชุมและการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยอนุโลม

มาตรา 20 ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. บริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
2. พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
3. รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 21 การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 22 ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนในรอบปีแล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการ

มาตรา 23 ให้คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 24 ให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกประกาศหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงนั้น

ประกาศ หรือระเบียบเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ

พ.ศ. 2546

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 มาตรา 23 และมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 นายกรัฐมนตรี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ออกประกาศกำหนดให้หน่วยงานเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ โดยให้รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในประกาศนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีฐานะเป็นกรม และราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

ข้อ 2 ให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษตามมาตรา 11 (1)

ข้อ 3 ให้กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามมาตรา 11 (2)

ข้อ 4 ให้กระทรวงแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสมตามมาตรา 11 (3)

ข้อ 5 ให้กระทรวงคมนาคม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในยานพาหนะ และการช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสมตามมาตรา 11 (5) และ (6)

ข้อ 6 ให้หน่วยงานของรัฐยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐตามมาตรา 11 (7)

ข้อ 7 ให้กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การให้คำแนะนำ ปกป้อง ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีตามมาตรา 11 (9)

ข้อ 8 ให้กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. เรื่อง การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคารสถานที่ ตามมาตรา 11 (5)
2. เรื่อง การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมตามมาตรา 11 (11)

ข้อ 9 ให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกสถานที่ท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมกีฬาและนันทนาการตามมาตรา 11 (13)

ข้อ 10 ให้กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ เรื่อง การจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวก ด้านพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน หอจดหมายเหตุฯ และการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามมาตรา 11 (13)

ข้อ 11 ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เรื่อง การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การร่วมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชนตามมาตรา 11 (4)
2. เรื่อง การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในการบริการสาธารณะอื่นตามมาตรา 11 (5)
3. เรื่อง การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้งตามมาตรา 11 (8)

4. เรื่อง การให้คำแนะนำ ปรัชญา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางการแก้ไขปัญหาคอปกครัวตามมาตรา 11 (9)
5. เรื่อง การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงตามมาตรา 11 (10)
6. เรื่อง การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณีตามมาตรา 11 (12)
ประกาศ ณ วันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2547

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างข้อความเงื่อนไขกรมธรรม์แบบบำนาญ

กรมธรรม์ประกันภัยแบบเพนชั่น ซ้อย แม็กชี

ระยะเวลาเอาประกันภัยครบอายุ 90 ปี

ระยะเวลาชำระเบี้ยประกันภัยครบอายุ 59 ปี

ข้อกำหนดการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย

ในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยมีผลบังคับ

1. กรณีเสียชีวิต

หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยมีผลบังคับ บริษัทจะจ่ายผลประโยชน์เท่ากับจำนวนเงินสูงสุดระหว่าง

1. ร้อยละ 200 ของจำนวนเงินเอาประกันภัยเริ่มต้น
2. มูลค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย ณ วันที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต
3. เบี้ยประกันภัยสะสมสำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีอายุเริ่มทำประกันภัยน้อยกว่า

หรือเท่ากับ 40 ปี หรือ เบี้ยประกันภัยสะสมหักด้วยร้อยละ 10 ของจำนวนเงินจ่ายคืนตามกรมธรรม์ประกันภัยข้อ 2.1 สะสมที่บริษัทได้จ่ายคืนไปแล้วสำหรับผู้เอาประกันภัยที่มีอายุที่เริ่มทำประกันภัยมากกว่าหรือเท่ากับ 41 ปี

ให้แก่ผู้รับประโยชน์หรือกองมรดกของผู้เอาประกันภัย(หากมิได้ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย)

ในกรณีที่บริษัทได้มีการจ่ายจำนวนเงินในข้อ 2. ภายหลังจากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตแล้ว แต่บริษัทยังไม่ทราบถึงการเสียชีวิตนั้น บริษัทจะหักจำนวนเงินดังกล่าวซึ่งไม่รวมดอกเบี้ยออกจากผลประโยชน์การเสียชีวิตที่คำนวณได้ในวรรคแรก ทั้งนี้บริษัทจะคืนเบี้ยประกันภัยไม่รวมดอกเบี้ยที่บริษัทได้รับภายหลังจากที่ผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต(ถ้ามี) ให้กับผู้รับประโยชน์หรือกองมรดกของผู้เอาประกันภัย

2. กรณีมีชีวิตอยู่

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่และกรมธรรม์ประกันภัยยังคงมีผลบังคับ บริษัทจะจ่ายเงินจ่ายคืนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ดังนี้

2.1 จ่ายเงินคืนตามกรมธรรม์

บริษัทจะจ่ายเงินจ่ายคืน ณ วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 61 ปี ในอัตราร้อยละ 18 ของจำนวนเงินเอาประกันภัยเริ่มต้น และเพิ่มขึ้นทุกปีในอัตราร้อยละ 0.5 ของจำนวนเงินเอาประกันภัยเริ่มต้น ตั้งแต่วันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 62 ปี จนกระทั่งวันครบรอบปีกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยมีอายุครบ 89 ปี

2.2 เงินครบกำหนดสัญญา

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่ ณ วันครบกำหนดสัญญาประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัยยังคงมีผลบังคับ บริษัทจะจ่ายเงินครบกำหนดสัญญาให้แก่ผู้เอาประกันภัยเท่ากับร้อยละ 100 ของจำนวนเงินเอาประกันภัยเริ่มต้น

3. การเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ หรือแปลงเป็นกรมธรรม์แบบขยายเวลา

หากมีการชำระเบี้ยประกันภัยมาจนถึงเวลาที่มีเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์และกรมธรรม์มีผลบังคับผู้เอาประกันภัยมีสิทธิจะขอเปลี่ยนกรมธรรม์นั้นเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ หรือแปลงกรมธรรม์เป็นการประกันภัยแบบขยายเวลา ซึ่งจะทำให้ผลประโยชน์ในข้อ 1 และ 2 สิ้นสุดลงทันที โดยผลประโยชน์ใหม่จะเป็นไปตามเงื่อนไขทั่วไปแห่งกรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทสามัญ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายกมลพล บัวสุวรรณค์
วัน เดือน ปีเกิด	19 พฤศจิกายน 2499
ประวัติการศึกษา	- ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต (นบ.) จากธรรมศาสตร์ - ปริญญาโท นิติศาสตร์มหาบัณฑิต (นม.) จากธรรมศาสตร์ - ประกาศนียบัตรนักบริหารระดับสูง (นบส.รุ่น 43) จาก สำนักงาน กพ.
ประวัติการทำงาน	
โดยย่อ	- ธนาคาร กสิกรไทย จำกัด (สำนักงานใหญ่สีลม) - สำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ - สำนักงานประกันภัยภูมิภาคจังหวัดสุราษฎร์ธานี - สำนักงานประกันภัยจังหวัดนครปฐม - กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นิติกรเชี่ยวชาญ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต

ผู้วิจัย นายกุมพล บัวสุวรรณค์

หลักสูตร วปม. รุ่นที่ 7

ตำแหน่ง นิติกรเชี่ยวชาญ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยปัจจุบันโครงสร้างของประชากรโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภูมิภาคต่างๆทั่วโลกกำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไม่ว่าจะเป็นประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเร็วที่สุดในโลก หรือที่ประเทศจีนที่กำลังประสบปัญหาเช่นกัน โดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพียงแค่ในระยะเวลาเพียงหนึ่งช่วงอายุคนเท่านั้น สำหรับประเทศไทยก็คงหนีไม่พ้นปัญหานี้ซึ่งขณะนี้สังคมไทยกำลังถึงจุดเปลี่ยนที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) อย่างเต็มตัวแล้ว ทั้งนี้การที่ประเทศไทยจะถูกจัดให้อยู่ใน “สังคมผู้สูงอายุ” ประเทศนั้นจะต้องมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างของประชากรในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก “ผู้สูงอายุ” หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และจากการเปิดเผยของกระทรวงสาธารณสุข เผยว่าผู้สูงอายุชาวไทยเพิ่มปีละห้าแสนคน คาดว่าในปี 2568 หรืออีก 10 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่การเป็น “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” โดยจะมีผู้สูงอายุ 1 คน ในประชากรทุกๆ 5 คน (กระทรวงสาธารณสุข,ออนไลน์, 2557)

ความเป็นอยู่ของสังคมผู้สูงอายุในโลกนี้จะมีสองลักษณะคือในสังคมเอเชียและลาตินอเมริกาผู้สูงอายุจะอาศัยและได้รับการดูแลจากบุตรหลาน แต่ในสังคมผู้สูงอายุในยุโรปทวีปอเมริกาเหนือ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ผู้สูงอายุจะอยู่โดยลำพังโดยต้องพึ่งพาตนเอง สำหรับสังคมผู้สูงอายุไทย ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.3) ยังอาศัยอยู่กับลูกหลานในครอบครัว ร้อยละ 3.1 อยู่ในครอบครัวเดี่ยว และที่เหลือร้อยละ 31.0 ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 56.7 ไม่มีปัญหาต่อการอยู่ตามลำพังคนเดียว แต่ร้อยละ 21.8 มีปัญหาทางการเงิน จากข้อมูลดังกล่าวแสดงว่าปัจจุบันการอยู่ตามลำพังคนเดียวของประชากรไทยมีจำนวนไม่น้อยและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากเหตุผลหลายประการ อาทิ ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวน

ผู้เป็นโสดหรือเป็นหม้ายเพิ่มขึ้น ลูกแยกออกไปเป็นครอบครัวเดี่ยวเพิ่มขึ้น การย้ายถิ่นฐานของลูก เพื่อการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เป็นต้น (อมรา สุนทรธาดา, อัดสำเนา, 2553 :1)

การจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 9 (5) อำนาจหน้าที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ โดยกำหนดให้มีอำนาจในการกำหนดระเบียบการจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ และในมาตรา 22 (2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่การอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อคุ้มครองการส่งเสริม การสนับสนุนและการอนุมัติ การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนแก่ผู้สูงอายุ และในมาตรา 11 (11) เดิมเป็นข้อความว่า “การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม” นั้นให้แก้ไขว่า “การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม” เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 53 ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (กระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์, อัดสำเนา, 2557 :1)

ในระบบสากลต่างประเทศเช่นในสหรัฐอเมริกา หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้นนอกจากรัฐบาลจะได้เข้ามาจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแล้ว บทบาทภาคเอกชนก็มีส่วนสำคัญโดยเฉพาะในระบบธุรกิจการประกันภัยซึ่งมีรูปแบบหลากหลาย และบางรูปแบบเป็นที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการเตรียมการรองรับเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย เช่น การประกันชีวิตรูปแบบบำนาญสงเคราะห์ หรือการประกันชีวิตรูปแบบตลอดชีพซึ่งผู้ทำประกันชีวิตจะได้รับผลประโยชน์จากการสะสมเงินที่ประกอบอาชีพได้ในวัยหนุ่มสาว แล้วนำไปใช้เพื่อการยังชีพหรือเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในต่างประเทศได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ทำให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงและมีความเป็นอยู่ที่ดีในบั้นปลายของชีวิต โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยลูกหลานและไม่ทำให้เป็นภาระต่อสังคมหรือการขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล

การวางแผนเพื่อรองรับให้ผู้สูงอายุให้มีความพร้อมอยู่ลำพังตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสวัสดิการจากรัฐหรืออาศัยลูกหลานเลี้ยงดู ในสังคมผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยการสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมให้ความรู้ในการเก็บออมในวัยทำงาน เพื่อมีเงินเพียงพอไว้ใช้จ่ายในเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งในต่างประเทศหลายประเทศได้ให้ความสำคัญและประชาชนได้ตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การสร้างความมั่นคงในผู้สูงวัยด้วยระบบการออมหรือการประกันชีวิตในต่างประเทศประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุ และขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็มีความมั่นคงและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีโดยไม่ต้องพึ่งบุคคลอื่นในการดำรงชีวิตของตน

ดังนั้น การศึกษาแนวทางการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลในการวางแผนการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการวางแผนในด้านการเงินเพื่อการเตรียมตัวที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมั่นคงและไม่มีความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาทางการเงินสำหรับการดำรงชีวิตในช่วงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีและมีความสุขในบั้นปลายชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการดูแลและจัดหาสวัสดิการที่เพียงพอต่อจำนวนประชากรผู้สูงอายุ รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญและหันมาสนับสนุนการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่รัฐดำเนินการให้แก่ผู้สูงอายุของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาระบบการประกันชีวิตของไทยรวมรูปแบบการทำประกันชีวิตและผลประโยชน์ที่ผู้อุปประกันภัยพึงได้รับอยู่ในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบและผลประโยชน์ที่ผู้สูงอายุพึงจะได้รับอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดในการสร้างรายได้ในวัยสูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต
4. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุด้วยระบบการประกันชีวิต
5. เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปสู่การเสนอแนะให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจต่อการทำประกันชีวิตเพื่อการสร้างรายได้ในสังคมผู้สูงอายุ
6. เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปสู่การเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันให้ภาคธุรกิจการประกันชีวิตสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบของการประกันชีวิตที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการทำประกันชีวิตของประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยในเรื่องนี้ จะทำการศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบของระบบสวัสดิการผู้สูงอายุที่รัฐดำเนินการให้แก่ผู้สูงอายุของไทยในปัจจุบัน ศึกษาวิเคราะห์หลักไถ รูปแบบระบบการประกันชีวิตที่มีอยู่ในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับในต่างประเทศ ศึกษาวิเคราะห์การทำประกันชีวิตในรูปแบบที่เหมาะสมและเกิดผลประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ทฤษฎี แนวคิด และการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุ กลไก รูปแบบ และกระบวนการจัดสวัสดิการต่างๆ ที่รัฐได้จัดให้แก่ผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบัน รูปแบบต่างๆ รวมทั้งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำประกันชีวิต รวมทั้งศึกษาจากรายงานวิจัย ตำรา บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลประโยชน์ต่างๆ โดยมุ่งวิเคราะห์ความชัดเจน ความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ครอบคลุมเวลา

ผลการวิจัย

1. ข้อพบที่ทำให้ผู้สูงวัยมีทางเลือกเพิ่มเติมคือการทำประกันชีวิตในรูปแบบที่เหมาะสม คือ การทำประกันชีวิตแบบบำนาญ

ลักษณะของการประกันชีวิตแบบบำนาญ มีดังนี้

1.1 เหมาะสำหรับผู้ที่มีอายุยืนยาว ให้ความมั่นใจว่าในอนาคตหรือในวัยชราของตนจะมีรายได้เลี้ยงชีวิตไปจนตลอดชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพา หรือเป็นภาระเลี้ยงดูของบุตรหลาน

1.2 เป็นการประกันชีวิตที่ให้ผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้เอาประกันภัยไม่ต้องยุ่งยากในการจัดการเงินเก็บของตนเอง และเป็นรายได้ที่แน่นอนไม่เสี่ยงเหมือนการไปลงทุนอย่างอื่น

1.3 เป็นมรดกสำหรับทายาท

1.4 เป็นสวัสดิการสำหรับบริษัท ในการจัดสรรเป็นเงินบำนาญให้กับพนักงาน

1.5 สามารถลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้

การประกันชีวิตแบบเงินรายปีหรือแบบบำนาญ ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการประกันชีวิตแบบนี้ให้ความคุ้มครองรายได้ในวัยชรา จึงเหมาะสำหรับผู้ประกอบอาชีพที่ไม่ได้รับเงินบำนาญหลังการเกษียณอายุ หรือบุคคลทั่วไปที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง หรือบุคคลที่ไม่มีลูกหลานเลี้ยงดู เมื่อส่งเงินจนครบ และเมื่อถึงอายุเข้าสู่วัยชรา ที่ไม่สามารถทำงานได้ตามที่ได้ตกลงกันไว้ บริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินให้ตามจำนวนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต เพื่อให้ไว้ใช้ในการดำรงชีพจนกว่าจะเสียชีวิต

2. การทำประกันชีวิตแบบบำนาญที่เหมาะสม คือ นอกจากจะซื้อกรมธรรม์บำนาญในรูปแบบปกติที่จะได้รับเงินเมื่อมีชีวิตอยู่จนถึงแก่เสียชีวิต ปัจจุบันได้มีรูปแบบของการประกันชีวิตแบบบำนาญที่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่เอาประกันภัย คือ การนำเอารูปแบบต่างๆ ของการประกัน

ชีวิตมาผสมผสานเพื่อให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้สูงวัยที่ต้องการจะได้รับความคุ้มครองได้เลือกซื้ออย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อตนเองและครอบครัวได้แก่ การนำเอารูปแบบของการประกันภัยแบบบำนาญ ผสมกับรูปแบบของการทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้ประโยชน์ทั้งในรูปแบบเงินบำนาญและรูปแบบการออมเงินนอกจากนี้ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตเสียชีวิตลงก่อนครบกำหนดทายาทของผู้สูงวัยก็ยังมีสิทธิได้รับเงินจำนวนหนึ่งซึ่งอาจถือว่าเป็นเงินมรดกที่ผู้สูงวัยได้มอบให้แก่ลูกหลานภายหลังที่ได้เสียชีวิตแล้ว นอกจากนี้ผลประโยชน์ที่ผู้ทำประกันภัยจะได้รับจากการทำประกันชีวิตแล้ว เงินที่ได้รับจากการทำประกันชีวิตในรูปแบบบำนาญก็ไม่ต้องเสียภาษีรายได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังสามารถลดหย่อนภาษีได้อีกจำนวน 100,000 บาท ในกรณีที่เป็นการสะสมทรัพย์ และกรณีบำนาญอีก 200,000 บาท รวมเป็นค่าลดหย่อนภาษีที่สามารถนำมาหักได้ทั้งสิ้น 300,000 บาท

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ได้ตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยแต่เดิมมีชีวิตอยู่กันอย่างครอบครัวเช่นเดียวกับคนเอเชียในประเทศอื่นๆ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยสำหรับผู้สูงวัยที่อาศัยอยู่ตามชนบทก็จะได้รับการดูแลจากบุตรหลานหรือญาติพี่น้อง แต่ในสังคมเมืองสำหรับผู้ทำงานอาศัยเงินเดือนก็จะมีสวัสดิการต่างๆที่รัฐได้บังคับและหยิบยื่นให้ เช่น การประกันสังคมกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นต้นซึ่งก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการประกันชีวิต แต่ยังมีผู้สูงวัยอีกหลายอาชีพที่ยังเข้าไม่ถึงเงินสวัสดิการที่รัฐได้จัดทำขึ้น ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ควรจะได้รับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำประกันชีวิตในรูปแบบของการประกันชีวิตแบบบำนาญ ทั้งนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมาการทำประกันชีวิตที่ตัวแทนประกันชีวิตนำไปเสนอขายจะเป็นรูปแบบของการออมทรัพย์ซึ่งผลประโยชน์จะตกได้แก่ทายาทหรือผู้รับประโยชน์ หรือตกแก่ผู้เอาประกันภัยในระยะยาวซึ่งเงินที่ได้รับจำนวนหนึ่งจำนวนใดก็ได้สะสมเก็บออมไว้ไม่เพียงพอที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในบั้นปลายชีวิตได้ ทั้งฝ่ายรัฐบาลและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จึงต้องระดมกันสร้างความเข้าใจและทำการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลประโยชน์และเงื่อนไขที่ผู้สูงวัยพึงจะได้รับอย่างเหมาะสมและได้ประโยชน์สูงสุดอย่างจริงจัง รวมถึงการให้ความรู้ในระดับการศึกษาในเรื่องของการประกันภัยแบบบำนาญนี้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เนื่องจากการประกันชีวิตรูปแบบบำนาญนี้ เห็นว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการเตรียมวางแผนการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องผู้ทำประกันชีวิตรูปแบบนี้จะได้รับประโยชน์มากกว่าการทำประกันชีวิตในรูปแบบอื่น ดังนั้น ในอนาคตผู้เอาประกันชีวิตอาจหาซื้อประกันชีวิตในรูปแบบดังกล่าวนี้้อยาก หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่กำกับและส่งเสริมธุรกิจประกันภัยจึงต้องเข้ามาช่วยส่งเสริม เพื่อให้บริษัทประกันชีวิตสามารถจำหน่ายการประกันชีวิตในรูปแบบนี้ได้ และให้มีการขายกันในช่องทางจำหน่ายที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตเท่านั้นเพื่อมิให้ผู้เอาประกันชีวิตเกิดความสับสนและเข้าใจผิดในการทำประกันชีวิตอันเกิดผลเสียได้ในระยะยาว

นอกจากนี้ เพื่อมิให้เกิดความสับสนในการทำประกันชีวิตซึ่งเป็นเรื่องที่ยากต่อการทำความเข้าใจหน่วยงานของรัฐจึงควรจะได้ออกกฎ ระเบียบเพื่อเข้าใจควบคุมในเรื่องของเงื่อนไขข้อกำหนดในกรมธรรม์ หรืออาจสร้างกรมธรรม์ต้นแบบที่มีเงื่อนไขเป็นมาตรฐานเพื่อให้ทุกบริษัทได้นำไปใช้เป็นแนวเดียวกันจะได้ไม่ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตเกิดความสับสนในรูปแบบหลากหลายที่แต่ละบริษัทได้กำหนดขึ้น แต่ทั้งนี้ในส่วนของผลประโยชน์ให้สามารถแข่งขันกันได้เพื่อผู้เอาประกันชีวิตสามารถเลือกซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ให้ผลประโยชน์สูงสุดได้

หน่วยงานของรัฐจะต้องสนับสนุนให้บริษัทประกันชีวิตทุกบริษัทสามารถขายประกันชีวิตในรูปแบบบำนาญนี้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการออกกรมธรรม์ประกันชีวิตรูปแบบนี้ให้ผลประโยชน์ต่อผู้เอาประกันชีวิตในระยะยาวและเป็นจำนวนมาก ซึ่งบริษัทประกันชีวิตบางรายอาจยังไม่พร้อมที่จะขาย ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้บริษัทประกันชีวิตทุกบริษัทสามารถรับประกันชีวิตรูปแบบนี้ได้ จึงควรมีการจัดตั้งระบบกองทุนประกันชีวิตแบบบำนาญ (Pool Insurance) ขึ้นเพื่อบริหารจัดการให้เกิดความมั่นคงต่อระบบธุรกิจประกันชีวิตและให้ประชาชนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง

ABSTRACT

Title : Ageing Society with Life Insurance

Field : Psycho-Sociology

Name : MR. Koopol Buasawan

Course NDC (SPP) Class 7

An ageing society in Thailand has been mostly changed from the past because most of the current generation families have already taken care of the children instead of the old generation and they are independent families excluding from the whole families. Therefore, the preparation of ageing society is very essential and needed to be planned at the beginning carefully. The purpose of this research was to study the elderly government welfare system in Thailand and to study many life insurance systems for the proper preparation aging society. This research will be covered and collected from the concept and elderly welfare system including the benefits of life insurance policy.

The result of the life insurance system of ageing society is life insurance annuity payment policy. The insurance company will pay the benefit money to policy holder by monthly or annually which is depended on the condition. However, this policy has already been developed to fit better with the introduction of additional benefits which including premature death payment and a loss of ability to earn money. This concludes compensation for inflation occurring in the future. Furthermore, older people can earn the benefit money while they are alive. If they die, their family can get the total sum depending on the policy condition. The amount will be increased annually to compensate for inflation. The older people will not suffer from the effect of inflation. Also, When this policy running to 90 years, the policy holders will also earn their saving money. This should be proper for the expenditure in the future.